

CIVITTA

\ Võru maakonna haridusvõrgustiku ja koostöö arendamine

Lõpparuanne

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Juuni 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. VÖRU MAAKONNA HARIDUSE KOOSTÖÖVÕRGUSTIKE LOOMISE EESMÄRK.....	5
2. HARIDUSVÕRGUSTIKE HETKEOLUKORD JA EESMÄRGID.....	6
2.1. Võru maakonna haridusvõrgustiku hetkeolukorra tugevused, kitsaskohad ja võrgustiku kaudu lahendatavad väljakutsed	6
2.1.1. Tugiteenuste võrgustik.....	6
2.1.2. Haridusteenuste võrgustik	7
2.1.3. KOV haridusspetsialistide võrgustik	8
2.2. Haridusvõrgustike eesmärgid	10
3. KOOSTÖÖVÕRGUSTIKU TEGEVUSMUDEL.....	12
3.1. Tegevusmodeli meetoodika.....	12
3.1.1. Juhtimine	12
3.1.2. Aktiivsus ja laienemine.....	13
3.1.3. Kommunikatsioon ja koostöö.....	13
3.1.4. Tegevuste elluviimine ja mõju.....	13
3.2. Võrgustikeüleused tugistruktuurid ja nende roll	14
3.3. Tugiteenuste võrgustiku struktuur ja rollijaotus	14
3.3.1. Struktuur ja personal.....	14
3.3.2. Rollijaotus.....	15
3.4. Haridusteenuste võrgustiku struktuur ja rollijaotus.....	16
3.4.1. Struktuur ja personal.....	17
3.4.2. Rollijaotus.....	17
3.5. KOV haridusspetsialistide võrgustiku struktuur ja rollijaotus.....	18
3.5.1. Struktuur ja personal.....	18
3.5.2. Rollijaotus.....	19
3.6. Koostöövõrgustike juhtimisprotsessi kirjeldus	19
3.6.1. Juhtimine	20
3.6.2. Aktiivsus ja laienemine	20
3.6.3. Kommunikatsioon ja koostöö.....	21
3.6.4. Tegevuste elluviimine ja mõju.....	21
3.7. Võrgustike omavaheline sidusus.....	21
3.8. Võrgustike juhtimise tegevuskava, sh valdkonnavõrgustike tegevused hariduse eesmärkide elluviimiseks.....	23
4. VÕRGUSTIKE EESMÄRKIDE SEOTUS ARENGUKAVALDEGA	27
4.1. Võru maakonna haridusvõrgustike eesmärkide seotus „Võru maakonna arengustrateegia 2035+“ eesmärkidega.....	34

5. KOKKUVÕTE JA SOOVITUSED.....	37
6. LISAD.....	39
6.1. Töö teostamise protsess	39
6.2. Andmepäring	41
6.3. Võru maakonna haridusvaldkond.....	41
Alusharidus.....	41
Üldharidus.....	44
Huviharidus	46
Kutseharidus, sh täiskasvanute tasemeõpe ning täiendkoolitus.....	47
Noorsootöö	49
6.4. Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011 – 2019 ja tänane olukord	49
6.5. Haridusvaldkonna hetkeolukord kohalike omavalitsuste lõikes	51
Võru vald	52
Võru Linn	53
Rõuge vald.....	54
Setomaa vald.....	55
Antsla vald.....	56
6.6. Ülevaade Võru maakonna haridusvaldkonna hetkeolukorra tugevustest, väljakutsetest ja arenguvõimalustest	58

SISSEJUHATUS

Maakondliku haridusvõrgustiku ja koostöö arendamise vajalikkus kerkis esile uue Võru maakonna arengustrateegia 2035+ koostamise käigus ning vastav tegevus kajastub kinnitatud arengustrateegia tegevuskavas. Samuti on haridusvõrgustiku koostöö arendamise ja arengukava uuendamise vajadust rõhutanud maakonna kohalike omavalitsuste juhid ning SA Võrumaa Arenduskeskus nõukogu.

Käesoleva töö tellis SA Võrumaa Arenduskeskus ja rahastus saadi meetme „Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus“ taotlusvooru „Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö- ja teenuste osutamise võimekuse tõstmine“ projektitaotluse abil Euroopa Sotsiaalfondist. Töö teostaja oli hanke tulemusel Civitta Eesti AS. Töö erinevate etappide hindamiseks moodustati projekti juhtkomisjon, kellega kooskõlastati meetodika, aruande vaheetapid ning oodatav tulemus.

Töö käigus (täpsemalt kirjeldatud eraldi peatükis „Töö teostamise protsess“) koostati vahearuande raames hetkeolukorra ülevaade, tuginedes nii riiklikele kui ka piirkonna arengudokumentidele, koondati statistilisi andmeid ja viidi läbi kohaliku omavalitsuse haridusspetsialistidega intervjuud. Selle baasilt kaardistati võrgustike koostöö lähteandmed ehk tänased tugevused nõrkused ning oodatav tulemus.

Edasine protsess lähtus kolmest moodustatud võrgustikust, milleks on:

- tugiteenuste võrgustik,
- haridusteenuste võrgustik,
- KOV haridusspetsialistide võrgustik.

Iga võrgustiku jaoks koostati erinevate seminaride raames võrgustiku eesmärgid, eesmärkide jälgimiseks mõõdikud ja lepiti kokku esialgne tegevuskava. Seminaride tulemusel valmis igale võrgustikule nende juhtimismudel, rollijaotus, mõõdikud ja tegevuskava. Koostöövõrgustikud lähtusid eesmärkide seadmisel maakonna arengustrateegia eesmärkidest ja hinnati panust nende eesmärkide täitmisele läbi võrgustiku tegevuse. Kõik tegevused lepiti kokku võrgustiku eesmärkidest lähtuvalt.

1. VÖRU MAAKONNA HARIDUSE KOOSTÖÖVÖRGUSTIKE LOOMISE EESMÄRK

Võru maakonna arengustrateegia 2035+ ja selle tegevuskava sätestavad, et **arengukavas seatud sihtide elluviimiseks** on vajalik arendada maakondlikku koostööd ja kujundada hästi toimiv haridusvõrgustik. Samuti on haridusvõrgustiku koostöö arendamist rõhutanud maakonna kohalike omavalitsuste juhid ning SA Võrumaa Arenduskeskus nõukogu. Haridusvaldkonna erinevate osapoolte koostöös nähakse olulist potentsiaali tänastele kitsaskohtadele sünergias lahenduste leidmisel ning Võru maakonna hariduse jätkusuutlikkuse tagamisel.

Lähtudes maakonna haridusvaldkonna suurimatest väljakutsetest (käsitletud dokumendi lisades) ning nende lahendamise panustavatest osapooltest, on mõistlik maakonna haridusvõrgustik moodustada kolmest valdkondlikust võrgustikust, mis katavad enamuses hariduse valdkonna: **1) kohalike omavalitsuste haridusspetsialistide võrgustik; 2) haridusteenuste (formaalse ja mitteformaalse hariduse) võrgustik; 3) tugiteenuste võrgustik.**

Tugiteenuste võrgustiku moodustavad HEV õpilaste õppekoordinaatorid koos haridusasutuste, huvihariduse, kutsehariduse ja noorsootöö esindajatega. Haridusteenuste võrgustiku moodustavad haridusasutused koos huvikoolide, noortekeskuste ja kutsehariduskeskusega. Kohalike omavalitsuste haridusspetsialistide võrgustiku moodustavad kohalike omavalitsuste haridusspetsialistid koos alus-, üld-, täiskasvanu ja huvihariduse ning noorsootöö esindajatega. Kõikide võrgustike tegevustes löövad kaasa kohalike omavalitsuste ja SA Võrumaa Arenduskeskuse esindajad.

Nimetatud võrgustikest võib täna toimivaks võrgustikuks nimetada tugiteenuste võrgustikku, mille raames toimuvad tugispetsialistide kohtumised erinevate ainerühmade raames. Ka KOV haridusspetsialistide võrgustikku võib lugeda toimivaks koostöövõrgustikuks, kuid maavalitsuste kadumise järel on siiski teatud ebaselgus Võrumaa Arenduskeskuse ja KOV haridusspetsialistide ülesannete omavahelises jaotuses. Formaalse ja mitteformaalse hariduse võrgustik tervikuna veel koos ei toimi ning koostöö kaudu ühiste väljakutsete lahendamisel soovitakse ka need kaks olulist haridusvaldkonda kujundavat osapoolt üksteisele lähemale tuua.

Tervikliku koostöövõrgustiku loomiseks ning seeläbi maakondlike hariduseesmärkide saavutamiseks tuleb esmalt läbi mõelda valdkondlike võrgustike koostöö toimimise loogika. Alljärgnevates peatükkides kirjeldataksegi lahti võrgustike väljakutsed, eesmärgid ning toimemudelid.

2. HARIDUSVÕRGUSTIKE HETKEOLUKORD JA EESMÄRGID

2.1. VÕRU MAAKONNA HARIDUSVÕRGUSTIKU HETKEOLUKORRA TUGEVUSED, KITSASKOHAD JA VÕRGUSTIKU KAUDU LAHENDATAVAD VÄLJAKUTSED

Järgnevalt antakse ülevaade kokkulepitud haridusvõrgustike tegutsemisvaldkondade hetkeolukorrast ja peamistest väljakutsetest.

2.1.1. TUGITEENUSTE VÕRGUSTIK

Tugiteenuste võrgustiku aruteludesse olid kutsud maakonnas nii kooli, KOV kui ka riigi tasandi tugiteenuseid pakkuvate ja koordineerivate organisatsioonide esindajad ning kohaliku omavalitsuse sotsiaalvaldkonna esindajad. Rühmaarutelude käigus kaardistati järgmised tugiteenuste valdkonna tugevused ja kitsaskohad:

TUGEVUSED

- Märkamine – väikeses kogukonnas on lapsed märgatud, osapooltel on arusaam märkamisest ja oskused märgata.
- Toimiv piirkondlik koostöö sotsiaal- ja haridusvaldkonna vahel. Koostöö koolide sees – tugispetsialistid on üks osa meeskonnast.
- Kasutusel erinevad koostöövormid – nt Rõuge koostöökeskus; koolides igapäevased omavahelised kohtumised; partnerite, nt Rajaleidja kaasamine toimib hästi; koostöö tava- ja erikoolide vahel; erialavõrgustik, üksteise toetamine ja üksteiselt õppimine.
- Lasteaiast kooli üleminek sujuv tänu erinevate haridusastmete ja asutuste vahelisele koostööle.
- Tugispetsialiste kasutatakse mitme asutuse peale; aitab neid, kel muidu teenus puuduks.
- Võru Järve kool pakub teenuseid kogu maakonna lastele, sh lapsehoiuteenust ning tehakse koostööd (teenuste ja personali riskitasutus MTÜ Toetuskeskus Meielaga).
- Piirkonnas olemas rehabilitatsiooni teenuste osutamise võimalused.
- Kvalifikatsiooniga tugispetsialistid, kellel on ka head võimalused täiendõppeks, järelkasvuks.
- Uuendatakse füüsilist keskkonda vajadustest lähtuvalt.
- Piirkonnas olemas võimalus väikeklassideks, tasandusrühmadeks jne.
- HEV teema on fookuses ja kogukonna, sh KOVi jaoks oluline.
- Lapsevanemate teadlikkus on tõusnud.

KITSASKOHAD

- Olemasolevad spetsialistid ei kata kogu vajaminevat teenust, pigem toimub „tulekahjude kustutamine“, vähem tegeletakse ennetamisega ja eelnõustamisega, õpetajate jõustamisega.
- Selge teenuse vajaduse ülevaade puudub.
- Ühise eesmärgi puudumine – puudub ühtne kokkulepe, mis probleemi lahendama asutakse.
- Märkamisest teenuse saamiseni on teekond vahel liiga pikk.
- Rollid võrgustikus kokku leppimata, kõik osapooled pole võrgustikku ka kaasatud, tegevus pole süsteemne.
- HEV laste puhul puudub arusaam, mis saab peale kooli (tugi selles osas lastele puudub).
- Koostöögrupid toimuvad, kuid osalejatel on liiga palju ülesandeid, et keskenduda arendusülesannetele.

- Õpetajad pole tihti meeskonnaliikmetena valmis panustama, vähene spetsiifiline täiendkoolitus just tugiteenuste osas.
- Arusaam, et koostöö on inimeste ja mitte organisatsioonide vahel, ei ole primaarne.
- Dupleerivad tegevused, nt lapse hindamine (Rajaleidja, SKA jne) – ressursside ebamõistlik kasutus.
- Hoiakud ja arusaamad on vananenud, kõik lastega töötavad spetsialistid ei oska HEV teemaga tegeleda.
- Märkamisega võib tekkida ka sildistamine, kui see on tõlgendatud valesti (madal teadlikkus).
- Lapsevanemate madalam teadlikkus abi vajadusest võib takistada abi andmist.

VÄLJAKUTSED, MILLE LAHENDAMISEL ON MÕISTLIK TEHA KOOSTÖÖD:

- Varajane märkamine, sh perede nõustamine kui prioriteetne valdkond
- Abi andmine lapsest lähtuvalt
- Olemasolevate ressursside efektiivne kasutus
- Õppijatele parimate lahenduste otsimine kogu elukaare vältel
- Teenuse vajaduse ülevaadete loomine, sh NEET noorte tuvastamine ja teenuste pakkumine
- Õppijatega tegelevate spetsialistide ettevalmistus HEV teemadega tegelemiseks ja esmase toe pakkumiseks

2.1.2. HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK

Haridusteenuste võrgustiku aruteludesse oli kaasatud kõige laiemalt erinevate teemade esindajad. Tulemused kajastavad kõige rohkem eri haridusvaldkondade tugevusi ja nõrkusi. Kaasati nii formaalse- kui ka mitteformaalse hariduse esindajaid (koolid, lasteaiad, huviharidus, noorsootöö jne) ning lisaks täiskasvanuhariduse pakujate esindajaid (Töötukassa, Võrumaa Kutsehariduskeskus jt). Ühiste arutelude käigus jõuti maakonnas haridusteenuste pakkumisel järgnevate tugevuste ja kitsaskohtadeni:

TUGEVUSED

- Võimalused ning valikuterohkus formaalses ja mitteformaalses hariduses – huvihariduse valikud, koolides erinevad õpetamise meetodid, head treenerid, Kutsehariduskeskus, karjääriõpe Töötukassaga koostöös, Rajaleidja keskus.
- Koolitatud spetsialistid, sädeinimesed, tahe teha uut moodi/teist moodi.
- Olemas on piirkonna eripära toetavad õppematerjalid ja meetodid, mida hariduses kasutatakse (võro ja seto keel).
- I kooliastme maakonnaülesed teemapäevad.
- Toimiv tunnustamissüsteem.
- Inimesed ja ühendused olemas – aineühendused ja KOV haridusspetsialistid.
- Noortekeskuste hea koostöö, Noorsootöö nõukoda.
- Suured ja olulised investeeringud haridusvaldkonnas olnud alati prioriteediks (koolid, kutsehariduskeskus, sportimisvõimalused).
- Koostöö spetsiifilises valdkondades ka maakondade vahel, nt võrukeelsed keelepesad.
- Elanike hoiakud on muutunud ja aitavad kaasa tervemalt elatud aastate eesmärgile.
- Võimalused ja oskused kaasata teisi valdkondi ja kolmandat sektorit – MTÜd, muuseumipedagoogika, Võru Instituut, RMK, KIK jne.
- Rõuge valla koostöökeskus, piirkondlik koostöö.
- Ettevõtlike koolide võrgustik.
- Muusikakoolide vaheline orkester – lisamotivatsioon lastele ja muusikakoolide koostöö. Koostööna ressursside mõistlik kasutamine (õpetajad, vahendid jne).
- Üldharidus ja huvikoolid (muusikakool) osades piirkondades lõimivad tunde ja arvestatakse üksteisega tunniplaanide koostamisel.
- Mahekoostöö projekt – koolitoit ja kohalik tootja. Koostöö koolide ja ettevõtete vahel (loodud kontaktid, mida võib laiendada ka teistesse valdkondadesse, sh haridusse).

- Võimalusena olemas Kaitseliidu noorteorganisatsioon – sotsiaalsed oskused, õppeainete lõiming ning kindel partner väärtuskasvatases.

KITSASKOHAD

- Maakondlikuks koostöökaks vähene motivatsioon.
- Koostööd mõistetakse erinevalt – organisatsioonide liitmine ei ole ainus koostööd soodustav lahendus.
- Üksteiselt õppimine ja olemasolevate praktikate jagamine vähene.
- Arusaam mitmekülgse hariduse võimaluste olulisusest on erineb.
- Osapoolte rollid on kokku leppimata.
- Muutuste vajadust ei mõisteta (nii otsustajad kui ka need, kes peaksid muutusi ellu viima) ning seetõttu on muutused rasked tulema. Muutuste juhtimistarkus on vähene, seetõttu võivad head ideed mitte realiseeruda.
- Õppijast lähtuv visioon ja eesmärk on hägustunud või ebaselge.
- Teadlikkus, julgus ja tahe kasutada võimalusi väljastpoolt on tagasihoidlik.
- Huvitegevuse rahastamine – ressursid ei ole alati läbimõeldult jagatud, puuduvad selged sihid ja eesmärgid.
- Transport - erinevaid osapooli ei ole planeerimisel piisavalt kaasatud, ei arvesta vajadustega.
- Õppijate ülekoormus, sh dubleerivad tegevused.
- Killustatus ja projektipõhisus.
- Ühelt poolt kinnihoidmine vanast, teisalt vahel läbimõtlematult olemasoleva lammutamine (asemele ei teki midagi).
- Ühise eesmärgi puudumine – puudub ühtne kokkulepe, mis probleemi lahendama asutakse.
- Väärtuste kasvatuse (sh isamaaline kasvatuse) on alakasutatud (piiriäärne piirkond, kus on võimalus siduda tööturuga).

VÄLJAKUTSED, MILLE LAHENDAMISEL ON MÕISTLIK TEHA KOOSTÖÖD:

- Kõikide haridusvaldkondade hõlmatus olemasolevates võrgustikes
- Õppijast lähtuvateks individuaalsete õpiteede valikuks vajalike koostöövormide kujundamine ja ülevaated pakutavatest võimalustest
- Parimate praktikate jagamine valdkondade vahel
- Haridustöötajate koolituste seotus maakondlike eesmärkidega ja spetsialistidele laiapõhjalise toe loomine

2.1.3. KOV HARIDUSSPETSIALISTIDE VÕRGUSTIK

KOV haridusspetsialistide võrgustiku aruteludesse oli kaasatud kõigi kohalike omavalistuste esindajad. Tulemused kajastavad kohaliku omavalitsuse spetsialistide vaadet hariduse valdkonna korraldamisse piirkonnas. Ühiste arutelude käigus jõuti maakonda iseloomustavate järgnevate tugevuste ja kitsaskohtadeni:

TUGEVUSED

- Koostöö – oskus ressursse ära kasutada, nt Rajaleidjat, Töötukassat kasutatakse haridusasutuses ära. Toimiv koostöö Kaitseliiduga koolides läbi noorteorganisatsiooni, Politsei jne. Omavaheline koostöö haridusasutuste vahel toimib. Võrgustikel olemas valmisolek uuendusteks.
- Tekkimas on koostöö haridusspetsialistide vahel – kogemuste vahetamine, praktikate vahendamine, koolituste info jagamine.
- Näited koostööst ka valdkondade vahel – muusikakool ja üldharidus.
- Õpetajate rotatsioon (õpetajate jagamine vajaduste katmiseks kohapeal) on piirkondades olemas.
- Tegutsetakse lapse vajadusest lähtuvalt (eesmärk on ühtne).

- Ollakse lahendustele orienteeritud.
- Olemas on valdkonna spetsialistid.
- Ressursid – olemas haridusvaldkonna koordinaator (4-5st) valla tasandil; Võrumaa arenduskeskuses on töökoht loodud; olemas taristu, mis on üldiselt heal tasemel; õppehoonete kõrval olemas ka sporditaristu.
- Kodulähedane kool on olemas.
- Rahulolu teenusega kõrge (lapsevanema ja kogukonna liikme vaatest).
- Kättesaadavus ka huvihariduse valdkonnas kõrge.
- Varane märkamine ja see ei ole ära väsitanud.
- Info kättesaadavus – hariduskalender.

KITSASKOHAD

- Süsteemsus puudub – rollid pole selged, vastutus hajutatud. Rollid segased ka asutuste sees. Tugistruktuurid on vähesed.
- Teenused, nt tugiteenused lõppevad koos koolipäevaga (vaheaegadel abi andmata) – teenuste puhul lähtutakse alati kooli ajakavast.
- Spordivõimalusi taristu näol on palju, aga kasutatakse vähe.
- Isamaaliseuse/väärtushinnangute osa vähene ja pole läbi mõeldud.
- Madal motivatsioon, järelkasvu puudus, hariduses on mehi vähe, erialaste kompetentside täiendamine on ebamugav ja jäetakse selle tõttu tegemata (heade õpetajate puudus)¹.
- Vaimse tervise hoidmise võimalused valdkonnas tegutsevatele inimestele on vähesed.
- Aineühenduste juhtimiseks madal motivatsioon.
- Aineühenduste funktsioonid ei ole ühtlased, rollid ja ülesanded aineühenduste lõikes erinevad.
- Töötajate koormus üle keskmise, töötasu alla keskmise.
- Väärtuskasvatus – puudub ühtne arusaam ja kokkulepped.
- Tegelikku probleemi ei tajuta ja tihti ei selgitata välja, asutakse lahendama „tulekahjusid“.
- Valdkondade vahel ei liigu info hästi, süsteemsus puudub (läbi mõelda info saajate ring ja kuidas infot edastada).
- Puuduvad piirkondlikud kokkulepped (kuidas piirkonnas toetatakse nt huviharidust ja eraharidust, koolitoit nt koroonaviiruse leviku ajal).
- Ajapuudus, kohustusi sädeinimestel liiga palju, tekib väsimus.
- Koordineerimist liiga palju, jääb vähem aega sisuliseks panustamiseks.
- Kokkulepped puuduvad erinevate organisatsioonide/KOVde vahel.
- Riigi ja KOVide lonkav koostöö – regionaalpoliitika ei toeta piirkondades sisulist panustamist.
- Teistsuguseid lahendusi piirav seadusandlus (nt töölepinguseadus piirab vahel koostöö tegemist). Haridus- ja sotsiaalvaldkonna ühildamine (seadus piirab kahest allikast ühele lepingule raha andmist).

VÄLJAKUTSED, MILLE LAHENDAMISEL ON MÕISTLIK TEHA KOOSTÖÖD:

- Õppija on võrgustiku keskmes ja tegevused planeeritakse õppijast lähtuvalt.
- Haridusvaldkonnas töötavate inimeste toetamine ja motiveerimine ning koormuse vähendamine
- Õppija toetamisel probleemide kompleksne lahendamine, kaasates kõiki vajaminevaid osapooli piisaval määral
- Formaalse ja mitteformaalse hariduse koostoime individuaalse õpitee toetamisel
- Haridusasutuste vahelise koostöö süsteemsus ja sujuvus

---

¹ Õpetajate kvalifikatsiooni madal näit statistikas ei ole üheselt tõlgendatav, sest nt kui õpetajal puudub magistrakraad, siis ta on statistikas ilma kvalifikatsioonita. Heade õpetajate osakaal ei ole võrdne kvalifitseeritud õpetajate osakaaluga. Samas tunnetuslik.

2.2. HARIDUSVÕRGUSTIKE EESMÄRGID

Alljärgnevalt on kirjeldatud võrgustike ülene ühine eesmärk, mis seab kõige keskmesse kasusaaja huvid. Igale võrgustikule on seatud eesmärk, mis on võrgustike osapoolte **ühine kokkulepe põhilise valdkondliku muudatuse esilekutsumiseks**.

Haridusvõrgustike ülene ühine eesmärk:

KÕIK ÕPPIJAD ON SAANUD TUGE PARIMA VÕIMALIKU PRAKTIKA RAAMES. ÕPPIJA INDIVIDUAALNE ÕPITEE ON KUJUNDATUD JA TOETATUD TÖÖTURU VAJADUSTEST JA ÕPPIJATE VÕIMEKUSEST LÄHTUVALT.

TABEL 1. VÕRGUSTIKU EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD

TUGITEENUSTE ÜLDEESMÄRK JA SEDA TOETAVAD ALAEESMÄRGID	MÕÕDIKUD
<p>KAASATUD ON KÕIK TOE PAKKUMISSE PANUSTAVAD OSAPOOLED NING KUJUNDATUD TOIMIV VÕRGUSTIKUPÕHINE TUGISÜSTEEM</p> <ul style="list-style-type: none"> Igale õppijale võimetekohase täiend- ja tasemeõppe pakkumine on koostöös ettevõtjate, Töötukassa ja koolidega. Loodud NEET noorte tuvastamise põhimõtted, kaardistatud olukord ning kirjeldatud edasised sammud nendega tegelemiseks. Maakonnas toetatakse spetsialistide pädevuste kasvatamist (kohapealsed koolitused). <p>Õpetajad on võimestatud pakkumaks esmaseid tugiteenuseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Õppekavade valik on suurenenud. Õpitakse tööturul vajalikul erialal. Õpitud erialal töötajate osakaal. Raskete juhtude abivajaduse vähenemine. Koolikiusamise juhtude arvu vähenemine ja suurenenud on õppijate eneseregulatsioon (suhtlus- ja enesemääratlus pädevus). Õpitulemuste paranemine. Koolikohustuse täitmine on suurenenud. NEET noorte hõivatuse kasv. <p>Õppijate haridus- ja karjääriplaani rakendamise tulemuslikkus</p>
HARIDUSTEENUSTE ÜLDEESMÄRK JA SEDA TOETAVAD ALAEESMÄRGID	MÕÕDIKUD
<p>ELUKESTEV ÕPE ON KAETUD KOGU ELUKAARE ULATUSES</p> <ul style="list-style-type: none"> Olemasolevad koostöö võimalused individuaalse õpitee kujundamisel on kaardistatud ja parimal viisil rakendatud/kasutatud. Maakonna tasandil on parimad praktikad valdkonnas kaardistatud ja jagatud. Üldhariduse ja huvihariduse koostöö toimib ja arvestab õppija vajadusi. Haridustöötajate² koolitamine toetab kompetentside arengut muutunud õpikäsituse rakendamiseks. Noored (algajad) õpetajad ja tugipersonal on koostöök, tutvumiseks koondatud. 	<ul style="list-style-type: none"> Madala haridustasemega elanike osakaalu vähenemine maakonnas. Kvalifikatsioonile vastavate haridustöötajate osakaalu tõus. Haridustöötajate kutsetasemetete tõus. Väljalangevuse vähenemine kõikides kooliastmetes. Mitteformaalse hariduse õpiväljunditega arvestamise osakaalu kasv formaalses hariduses. VÕTA rakendamise osakaal üldhariduses. Abivajaduse vähenemine kooliastme vahetumisel. Koolikiusamise juhtude arvu vähenemine. <p>Tiptulemusega õpilaste arvu kasv ja madala tasemega õpilaste arvu vähenemine (PISA järgi).</p>
HARIDUSSPETSIALISTIDE ÜLDEESMÄRK JA SEDA TOETAVAD ALAEESMÄRGID	MÕÕDIKUD

² „Õpetajate ja koolijuhtude koostöövõrgustike kaardistamine ning parima toimimise rakendusmudeli väljatöötamine“ teostamine (01.2019.-06.2019)

KÕIK ÕPPIJAGA SEOTUD TÄISKASVANUD PANUSTAVAD IGA ÕPPIJA INDIVIDUAALSESSE ARENGUSSE.	
<ul style="list-style-type: none"> • Kogu pere leiab tuge. • Üldhariduse ja huvihariduse koostöö toimib ja arvestab õppija vajadusi. • Haridustöötajate koolitamine toetab kompetentside arengut muutunud õpikäsituse rakendamiseks. • Lapse/õppija liikumine haridusastmete ja -asutuste vahel on sujuv ja toetatud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Abivajaduse vähenemine kooliastme vahetumisel (eristada lasteaiast kooli liikumist ja põhikoolist gümnaasiumisse/kutseharidusse - tegevusteks infopäevad/koolitused, eelkoolide toimumine (%)). • Koolikiusamise juhtude arvu vähenemine (rahuloluküsitlused). • Väljalangevuse vähenemine • Järgmisel või teisel haridusastmel jätkamise osakaal. • Haridustöötajate vahelised ühisseminarid. <p>Lastevanemate koolitusprogrammid – koolitusel osalejate arv.</p>

Võrgustike käivitamise ja toimimise toetamiseks on seatud alljärgnevad alaeesmärgid protsesside, arengu ja finantside vaatest.

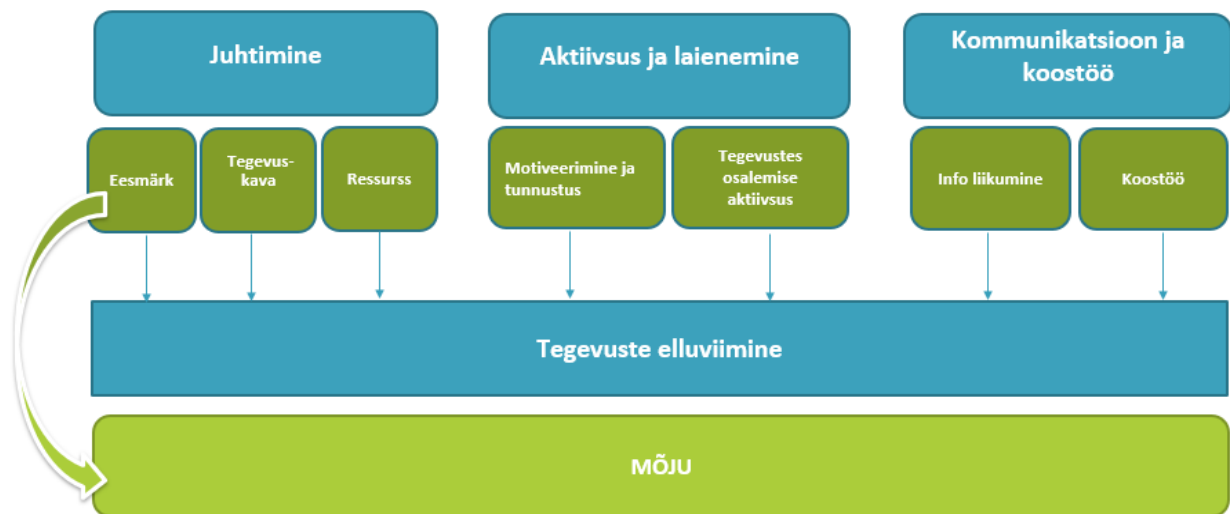
TABEL 2. VÕRGUSTIKE TOIMIMISE EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD

VALDKOND	EESMÄRK	MÕÕDIK
Protsessid: Organisatsioon, struktuur, tööprotsessid ja ülesanded	<p>Igale võrgustikule on loodud oma valdkondlike spetsialistide tugipunkt ning info ja kogemuste vahetamise süsteem.</p> <p>Osapooltele määratud rollid on selged ja üheselt mõistetavad. Osapooled on aktiivselt kaasuvad.</p> <p>Võrgustiku teenused on kirjeldatud lähtuvalt kasusaajate vajadustest.</p> <p>Võrgustiku juhtimiskorraldus (sh rahastamine) toetab võrgustiku eesmärkide elluviimist.</p> <p>Võrgustik panustab aktiivselt poliitikakujundamisse, esitades otsustajatele regulaarselt ettepanekuid parendustegevuste elluviimiseks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kokku on lepitud võrgustiku juht. • Tagasiside kinnitatud struktuuri, töökorralduse reeglite rakendatavusele. • Kogemuste vahetamise regulaarsus • Koostööprojektide arv. • Töösse läinud ettepanekute osakaal kõikidest esitatud ettepanekutest.
Õppimine ja areng	<p>Toimivad maakondlikud erialaspetsialistide ühiskoolitused, kogemuste jagamised.</p> <p>Parimate praktikate kaardistamine on tõstnud pakutava teenuse kvaliteeti.</p> <p>Nüüdisaegne õpikäsitlus on omaksvõetud ja rakendamisel.</p> <p>On loodud mentorlusprogramm noortele alustavatele spetsialistidele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toimunud ühiskoolituste/ kogemuste jagamise ümarlaudade arv. • Kaardistatud abivajajatest tuge saanute osakaal. • Olemasolevate kaasatud väiksemate võrgustike arv. • Piirkonda toodud uute spetsialistide osakaal. • Uute algatuste arv (nt Mentorlusprogramm)
Ressursid/ eelarve	<p>Kaardistatud on võrgustiku tööks vajalikud ressursid koos katmisallikaga (juhtimiskulu, kommunikatsioonitegevused, ühisseminaride/koolituste kulu) ning olemas pikaajalised kokkulepped kulude katmiseks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KOV panuse osakaal eelarvest. • Ühekordsete toetuste osakaal eelarvest. • Aineühenduste üritustel osalemine (HTM vahendid, mida tugispetsialistidele otse suunata ei saa).

3. KOOSTÖÖVÕRGUSTIKU TEGEVUSMUDEL

3.1. TEGEVUSMUDELI METOODIKA

Tegevusmodeli eesmärgiks on kirjeldada võrgustike toimimise loogika, sh võrgustiku juhtimine, rollijaotus, vastutus, aktiivsus ja laienemine, kommunikatsioon ning tegevuste elluviimine. Mudel sobib kasutamiseks nii eraldi institutsiooni kui ka projektipõhise tegevuste kogumi elluviimisel. Mudeli kirjeldamise juures arvestati ka olemasolevate tegevusmodelite näidetega, nt IVEK haridusklasteri või Mustvee valla hariduse tugiteenuste mudel. Aluseks on võetud mudeli loomisel Civitta Eesti poolt SA Innovele loodud haridusvõrgustike mudel³, mida kohandati koostöös tellijaga Võru maakonna võrgustikele sobivaks.

JOONIS 1. KOOSTÖÖVÕRGUSTIKE TEGEVUSMUDEL

Tegevusmodelis sõltub tegevuste edukus suures osas kolmest peamisest kategooriast – **juhtimisest, aktiivsusest ja laienemisest ning kommunikatsioonist ja koostööst**. Nende aspektide edukus määrab, kui hästi suudab mudeli rakendaja **tegevusi ellu viia**. Tegevuste tõhus elluviimine omakorda võimaldab pikemaajaliselt saavutada laiemat **mõju**. Järgnevalt on kirjeldatud mudeli erinevad kategooriad. Erisused konkreetse haridusvaldkonna võrgustikust lähtuvalt on kirjeldatud eraldi iga võrgustikku kajastavas peatükis.

3.1.1. JUHTIMINE

Juhtimise kategooria annab ülevaate võrgustiku **eesmärkidest, tegevuskavast ja ressurssidest**, mis on vajalikud võrgustiku sihipäraseks ja tulemuslikuks arendamiseks ning tegevuste suunamiseks. Nii saab täidetud võrgustiku üks peamisi ülesandeid ehk loodud on keskkond parima praktika jagamise võimaldamiseks. Võrgustiku enda roll **on omavahel praktikate jagamine, koos uute ideede algatamise ja elluviimisega oma pädevuse piires, partneritega ühise teadmise tekitamine ning otsustajatele (KOVidele, riigile jne) selle kaudu põhjendatud ekspertarvamuse esitamine otsuste tegemisel**.

³„Õpetajate ja koolijuhtide koostöövõrgustike kaardistamine ning parima toimimise rakendusmodeli välja töötamine“ teostamine (01.2019.-06.2019)

Eesmärkide formuleerimine on oluline tagamaks liikmete vahel ühiselt kokkulepitud nägemus selles osas, mis on nii võrgustiku kui liikmete ja sellega seotud osapoolte rollid (sh on määratud juhtrolli kandja), mida tahetakse ühiselt korda saata ning milleni soovitakse konkreetses ajaraamis jõuda. Olemasoleva teadmise võimalikult laia kasutuse jaoks on vaja teha tegevusi võrgustiku toimimiseks. Eesmärgid ja nendeni jõudmine on tihedalt seotud tegevuskava ning olemasolevate ressursidega. Ressurssideks on nii materiaalsed kui ka mittemateriaalsed ressursid. Koostööpühul on üheks olulisemaks mittemateriaalseks ressursiks võrgustike liikmete aeg ja panus, mis võib olla nii nende põhiliste tööülesannete hulgas kui ka lisategevus. **Tegevuskava** abil on võimalik kokku leppida konkreetses sammudes, mida eesmärgini jõudmiseks tehakse ning **ressursid** kirjeldavad seda, kust saadakse vahendid tegevuste elluviimiseks.

3.1.2. AKTIIVSUS JA LAIENEMINE

Teine mudeli kategooria – aktiivsus ja laienemine – loob eeldused võrgustiku jätkusuutlikuks ja järjepidevaks tegevuseks. Seetõttu on oluline kirjeldada võrgustiku erinevate **liikmete aktiivsust** läbi koostöö sageduse ja osalejate osakaalu kõikidest liikmetest ning ka **liikmete motiveerimist ja tunnustamist**.

Aktiivsus tähendab seda, kui tihti toimub liikmete vahel koostöö, milline on koostööst osavõtt ning mis on motiiv võrgustiku tegevustes osalemiseks. Motiiv on oluline, sest võimaldab mõista, kui väärtuslikuks osapooled tegevust peavad (nt kas osaletakse selleks, et soovitakse hariduse toimimisse panustada ja valdkonda edendada või osaletakse muudel põhjustel, näiteks on see määratud tööülesandeks kellegi teise poolt). Liikmete aktiivsus on tihedalt seotud ka **motiveerimise ja tunnustamisega**. Võrgustiku edu saavutamiseks ja eesmärkide täitmiseks on vaja kõikide liikmete motiveeritust tegevustes kaasa löömiseks. Seetõttu on vaja läbi mõelda, millised on konkreetsed kasutegurid erinevate osapoolte jaoks. Samuti võib olla oluline tegevustes kaasa löövate liikmete avalik tunnustamine ja nende panuse eest tänamine. Liikmete tunnustamise puhul on oluline, et võrgustiku siseselt oleks tegevuste teostamine ühiselt välja töötatud ja kokku lepitud. See tagab protsesside pideva toimimise ja järjepidevuse.

3.1.3. KOMMUNIKATSIOON JA KOOSTÖÖ

Kolmas oluline kategooria, millel võrgustiku toimimine tugineb, on kommunikatsioon ja koostöö. Kommunikatsioon tähendab nii **info ajakohast liikumist** liikmete vahel kui ka informatsiooni väljapoole kommuniqueerimist (nt KOV tasandil, maakonna tasandil või riiklikul tasandil). Info liikumine omakorda tagab tihedama ja sujuvama **koostöö** liikmete ja teiste väliste osapoolte vahel.

Võrgustiku üheks keskseks rolliks on **koostöö** koordineerimine ja tõhustamine kõikide liikmete vahel. Koostöö on võimalik läbi osapoolte kokkukutsumise ja regulaarsete kohtumiste korraldamise. Lisaks on vaja **info liikumise tagamist** nii liikmete kui ka teiste haridusvõrgustiku toimimisega seotud oluliste asutuse vahel. Kommunikatsiooni ja koostööga on võimalik saavutada võrgustiku eesmärkide täitmine ning tegevuste mõju avaldumine.

3.1.4. TEGEVUSTE ELLUVIIMINE JA MÕJU

Kõik mudeli kolm osa – **juhtimine, aktiivsus ja laienemine ning kommunikatsioon ja koostöö** – on omavahel tihedalt seotud. Kui võrgustiku tegevusi juhitakse läbimõeldult ja edukalt, aitab see kaasa aktiivsele osavõtule ning samuti heale info liikumisele ja koostööle. Samamoodi on asjakohase ja aktuaalse info olemasolu eelduseks, et võrgustiku juhtrolli täitjal on olemas vajalik sisend sobivate võrgustiku toimimiseks vajalike juhtimisotsuste tegemiseks. Samuti on väga oluline info liikumise protsess ning see, kuidas kommuniqueeritakse võrgustiku tegevusi väljapoole.

Kui eelnevad protsessid toimivad, on täidetud eeldus, et võrgustik suudab tagada **tegevuste jätkusuutliku elluviimise** ja seotud eesmärged edukalt ellu viia. Konkreetsed tegevusteks võivad olla näiteks erinevate liikmete vaheliste koosolekute kokkukutsumine, koolituste korraldamine, ürituste korraldamine ja/või korralduses osalemine jne. **Iga võrgustik koostab oma tegevuskava lähtudes maakonna arengustrateegiast ning hetkeolukorra vajadustest.**

Tegevuste elluviimise tulemuseks on **laiem mõju**. Mõju on muutuse põhjustamine nii kohalikul tasandil kui ühiskonnas laiemalt ja selle avaldumine võib olla märgatav alles mitmete aastate möödumisel. Haridusvõrgustike tegevuste tulemuseks võib olla lisaks võrgustiku enda eesmärkide saavutamisele ka panus riigi hariduspoliitikasse. Seega on võrgustiku üheks väljakutseks oma rolli ja tegevuste mõju teadvustada ning seada sellest lähtuvalt oma tegevustele lühi- ja pikaajalisi eesmärke. Mõju hindamine on väga palju seotud võrgustiku enda arenguga – mida paremini osatakse hinnata enda tegevuste mõju, seda süstemaatilisemalt on võimalik planeerida järgmiseid eesmärke ja tegevusi.

Struktuur ja rollijaotused on kirjeldatud eraldiseisvalt iga võrgustiku kohta, ülejäänud mudeli osised on kirjeldatud kõikide võrgustik peale kokku.

SA Võrumaa Arenduskeskus kavandab tegevusele rahastuse leidmiseks projektitaotluse esitamist meetme „Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus“ taotlusvooru „Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö- ja teenuste osutamise võimekuse tõstmine“

3.2. VÕRGUSTIKEÜLESED TUGISTRUKTUURID JA NENDE ROLL

Kõikidele võrgustikele on raamina toeks kohalikud omavalitsused ja Võrumaa Arenduskeskus.

Omavalitsuste rolliks on eelkõige aidata võrgustike sõnumite jõudmist kohaliku elanikuni, aga ka riigi tasandile vajadusel poliitikate kujundamiseks. Kohalikud omavalitsused saavad võrgustikke võimestada läbi sisulise kaasamõtleamise, tunnustamise, aga vajadusel ka ressursidega toetamisel.

Võrumaa Arenduskeskuse rolliks on toetada võrgustike maakonnaüleseid algatusi, sh kommunikatsiooni kui ka näiteks koolituste korraldamisel. Võrumaa Arenduskeskusest oodatakse maakonnaülese pika vaate kujundamiseks suuniste andmist.

Nii kohalikud omavalitsused kui ka Arenduskeskus toetavad võrgustikke erinevates korralduslikes küsimustes, et võrgustikud saaksid keskenduda sisuliste teemadega.

3.3. TUGITEENUSTE VÕRGUSTIKU STRUKTUUR JA ROLLIJAOTUS

Tugiteenuste võrgustiku struktuuri ja edasiste tegevuste puhul lähtuti juba olemasolevast võrgustikust, mida tuleb vaid mõningate osapooltega täiendada. Kuna tugiteenused on haridusvaldkonna sees olev kitsam valdkond ja üle-eestiliselt on näiteid tuua erinevatest võrgustikest, hindavad osapooled koostööd ja selle vajadust kõrgelt. Võru maakonnas ei nähtud seetõttu vajadust moodustada tugiteenuste võrgustikuks eraldi juriidilist keha, vaid antakse koordineeriv roll Võrumaa Arenduskeskusele. Koordineerija rolliks on eelkõige jälgida võrgustiku toimimise regulaarsust, jagada informatsiooni võrgustiku sees ja tagada kõigi kokkulepitud osapoolte kaasatus.

3.3.1. STRUKTUUR JA PERSONAL

	KIRJELDUS
Organisatsioon	Töörühm/alavõrgustik kogu haridusvõrgustiku struktuuris
Asukoht	Täpsustamisel
Struktuur ja osapooled	Võrgustiku juht/koordinaator- alavõrgustik lepib kokku ja annab volitused Tegevliikmed: <ul style="list-style-type: none"> - KOV esindaja(d), haridus- ja sotsiaalvaldkonnast - HEV õpilaste õppe koordineerija - Haridusasutuste esindaja(d) - Huvihariduse esindaja(d) - Kutseharidusase esindaja(d) - Noorsootöö esindaja(d) Teised kaasatud osapooled:

	KIRJELDUS
	<ul style="list-style-type: none"> - Õppija - Pere - Rajaleidja - SKA
Personal	Võrgustiku juht/koordinaator- tuumikgrupi või alavõrgustiku otsusega
Organisatsiooni/võrgustiku roll	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku tegevuse koordineerimine • kompetentside tagamine, koolitusvajaduse kaardistamine • parimate praktikate jagamise korraldamine • maakonna erialaspetsialistide koondamine • info koondamine kogu võrgustiku kohta • koolitusvajaduse sisendi kokku kogumine • parimate praktikate jagamine – spetsialistilt kaasuvatele võrgustiku liikmetele (nt huviharidus) – initsiatiiv kaasuvatelt liikmetelt, vajaduspõhiselt
Vajalikud ressursid	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku juhi/koordineerija määramine • tegevustoetus • projektid/fondid • teiste osapoolte võimalikud ressursid • turvatunne, töörahu • inimesed (tegevliikmed) • aeg
Mudeli ellurakendamise ajaraamistik	Käivitamine perioodil 2021/2022

3.3.2. ROLLIAOTUS

Võrgustiku juhi/koordinaatori peamine ülesanne on koodineerida võrgustiku tegevust nii, et kõik osapooled teavad oma rolle ning on ühises infoväljas.

Kohaliku omavalitsuse peamine ülesanne on luua võimalused, sh ressursid (vajadusel vajamineva personali tagamine), sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostöökks ning arendada antud valdkonda KOVis. Samuti vastutab kohalik omavalitsus strateegilise asutuste ülese vaate ning eesmärkide seadmise eest.

HARIDUSASUTUS

Asutuse juhi ülesandeks on kompetentse personali värbamine ja võimalike võrgustiku abil lahendatavate probleemide kaardistamine ning kolleegilt kolleegile õppimise soodustamine.

HEV-koordinaator on haridusasutuse sisemise võrgustiku haldaja ning koolipoolne kontaktisik välisele võrgustikule ning vajadusel kaasab lapsevanemaid. HEV-koordinaator tegeleb jagatud parimatest praktikatest lähtuvalt pere nõustamise ja õpilase arengu toetamisega.

Õpetajate ülesandeks on asutuse juhi ja HEV-koordinaatori teavitamine ilmnenud probleemidest, mida võiks olla võimalik võrgustiku abil lahendada. Võrgustiku korraldatud koolituste/ürituste osalemise järgselt on õpetajal rolliks teadmist ka asutuses rakendada ja kolleegidega jagada (kolleegilt kolleegile õppimine).

Tugispetsialisti rolliks on hinnata laste abivajadust, koostata abi osutamise plaan ning viia ellu tegevusplaan, mis arvestab ka võrgustikus jagatud parimat praktikaid. Tugispetsialisti rolliks on osaleda võrgustiku poolt korraldatud ümarlaudadel, parima praktika jagamistel ja koolitustel, saamaks kogemusi juhtumite kohta, mille osas varasem kogemus puudub, ning teavitada kolleege võimalikest uutest tegevussuundadest.

MUUD VÕRGUSTIKKU KAASATUD OSAPOOLED

Pere ülesandeks on lisaks oma lapse toetamisele võrgustiku poolt korraldatud koolitustel osalemine (nt kogemuste jagamiseks, parimate praktikate õppimiseks). Pere rolliks on tugivõrgustikuga info jagamine ja

võrgustiku teiste osapooltega koostöö tegemine. Lapse ülesandeks on vanemaga tekkinud olukordadest rääkimine ja nende teavitamine.

Haridusasutuse välised spetsialistid (Rajaleidja, SKA) rolliks on olla vajadusel kaastatud võrgustiku töösse jagamaks võrgustiku osapooltega oma kogemust.

Noorsootöötaja rolliks on olla vajadusel kaastatud võrgustiku töösse jagamaks võrgustiku osapooltega oma kogemust.

3.4. HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIKU STRUKTUUR JA ROLLIJAOTUS

Haridusteenuste võrgustiku juhtimise kokkuleppimiseks kaaluti eri osapoolte vahel toimunud seminari raames (kaasatud KOV ja tugiteenuste võrgustiku esindajad) erinevaid alternatiive.

ALTERNATIIV 1. VÕRGUSTIKKU JUHIB PALGALINE TÖÖTAJA

Alternatiivi tugevuseks on maakonna ja KOVide haridusvaldkonna eesmärkide keskne kaetus ning võimalus otsida maksimaalselt ühiseid lahendusi. Samuti oleks võrgustik selliselt tugevaks sotsiaalseks partneriks nii maakonna kui riigi tasandil. Juhi vastutuseks oleks kogu võrgustiku tegevuskava elluviimine. Tagatud oleks juhtimise selgus. Antud juhtimisstruktuuri puhul oleks tagatud seminaride raames kokkulepitud eesmärkide ja tegevuste elluviimine, tegevuste seire ja süsteemne ning jätkusuutlik arendustegevus. Skoobis oleks mitmete uute algatuste ellukutsumine. Juhi üheks rolliks oleks pidevalt seirata ka lisatoetuste kaasamise võimalusi. Alternatiivi eelduseks on kindel tegevustoetus ning KOVide omavaheline kokkulepe, kuid võrgustiku väljatöötamise etapis puudub pädevus siduvaid kokkuleppeid sõlmida.

ALTERNATIIV 2. VÕRGUSTIKKU JUHIVAD KOV-ID ROTATSIOONI KORRAS

Teise alternatiivi tugevuseks on, et iga eestvedajaga tekivad eesmärkidele uued vaatenurgad. Ühtlasi võib see olla ka miinuseks, kuna iga KOV tahab ellu viia just endale olulisi tegevusi ja pikaajaliselt planeeritud tegevused võivad jääda seetõttu „venima“. Alternatiivi eelduseks on KOVide võimekus teemasid vedada, sh pakkuda inimressurssi. Probleemina võib esile kerkida aga kõikide osapoolte kaasatus, kuna võrgustik hõlmab teemasid, mis ei kuulu tavapäraselt KOVi vastutusse, nt riigikoolid, täiskasvanuharidus laiemalt. Juhtimiseks kuluv rahaline ressurss tuleks selle alternatiivi puhul läbi juhtiva KOVi, kuid teiste rahaliste vahendite kaasatus ja vatsustus on hajutatud ning võib seega ressursina jääda kasutamata.

ALTERNATIIV 3. VÕRGUSTIKU KOORDINEERIVA ROLLI VÕTAB ARENDUSKESKUS OLEMASOLEVA RESSURSI RAAMES

Viimase alternatiivi puhul saab Võrumaa Arenduskeskus pakkuda eelkõige tuge olemasoleva ressursi raames ja seega on võrgustiku juhtimine piiratud. Eelkõige on võimalik abi pakkuda ühiste seminaride ja kooskäimiste jms koordineerimisel. Selle alternatiivi puhul on oluline kindlasti kokkulepitud tegevuskava üle vaadata ja seada väga selged prioriteedid ning hinnata kõigi osapoolte valmisolekut eesmärkide täitmise tegevustesse panustada. Antud juhtimisstruktuuri puhul saab tagada ühises inforuumis olemise ja ühistevõrgustike ning mõningate praktikate ja kogemuste jagamise, kuid suuri maakonda hõlmavaid muutusi on keeruline ellu viia. Lisaks ei saa eeldada, et toimuks pidev eesmärkide seire ja uute tegevuskavade ja vastutajate kokku leppimine. Tänane valmisolek tegevustesse panustada on maakonnas kesine, sest ei nähta ühiste muutuste elluviimisel konkreetset ja kiiret kasu oma organisatsioonile. Haridusvaldkonnas võibki sisuliste eesmärkide ja muutuste puhul mõju saabuda pika aja tagant, kuid samal ajal on organisatsioonidel akuutseid probleeme, mis tuleb lahendada kohe (nt õpetajate ja tugispetsialistide puudus, laste arvu vähenemine jne). Akuutsete ja igapäevaste probleemide kõrvalt on keeruline leida ressursi pikaajalistesse eesmärkidesse panustamiseks, sest muutuste elluviimine on ressursimahukas ja tulemuste saabuvad alles pikema aja möödudes. Võimaluseks oleks siinkohal saavutada kokkulepped eesmärkide prioriseerimiseks ja seejärel leida ressurss nende elluviimiseks pikema aja vältel kui kokkulepitud tegevuskavas.

3.4.1. STRUKTUUR JA PERSONAL

	KIRJELDUS
Organisatsioon	Kõiki osapooli hõlmav võrgustik, mis koondab enda alla haridustöötajaid ⁴ ja nende ühendusi
Asukoht	Täpsustamisel
Struktuur ja personal (osapooled)	Võrgustiku juht/koordinaator - võrgustiku tuumikgrupp, mis moodustatakse maksimaalselt 10 liikmelisena. Tuumikgrupp peab katma kõik haridusvaldkonnad. Tuumikgrupi alla võib moodustada alakomisjone vastavalt eesmärkidele, prioriteetsetele tegevustele vmt. Koordineeriva rolli võtab Võrumaa Arenduskeskus Tegevliikmed: <ul style="list-style-type: none"> - SA Võrumaa Arenduskeskus - KOV esindaja(d) - Haridusasutused - Huvikoolid - Noortekeskused - Võrumaa Kutsehariduskeskus - Tugiteenuste osutajad Teised kaasatud osapooled: <ul style="list-style-type: none"> - Õppija - Pere - Ülikoolid - Riik - Ettevõtted
Personal	Võrgustiku juht/koordinaator - Võrumaa Arenduskeskus
Organisatsiooni/võrgustiku roll	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku tegevuse koordineerimine • kompetentside tagamine • koolitusvajaduse kaardistamine • parimate praktikate jagamise korraldamine • huvigruppide kaardistamine
Vajalikud ressursid	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku juhi/koordineerija olemasolu • projektid/fondid muutuste ja pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks • teiste osapoolte võimalikud ressursid • turvatunne, töörahu • inimesed (aineühendused) • aeg
Mudeli ellurakendamise ajaraamistik	Käivitamine perioodil 2021/2022

3.4.2. ROLLIAOTUS

SA Võrumaa Arenduskeskuse/võrgustiku koordinaatori peamine ülesanne koordineerida haridusvaldkonnas riiklike ja kohalike organisatsioonide koostööd ning toetada võrgustiku tegevust.

Kohaliku omavalitsuse peamine ülesanne on luua võimalused haridusvaldkonna koostööks ning arendada antud valdkonda KOVis. Samuti vastutab kohalik omavalitsus strateegilise asutuste ülese vaate ning eesmärkide seadmise eest.

⁴ Haridustöötaja- kõik formaalses ja mitteformaalse hariduse valdkonnas töötavad õpetajad, ringijuhid, koolijuhid. Samuti haridusametnikud, tugispetsialistid, täiskasvanute koolitajad, noorsootöötajad.

HARIDUSASUTUS

Asutuse juhi ülesandeks on kompetentse personali värbamine ja võimalike võrgustiku abil lahendatavate probleemide kaardistamine ning kolleegilt kolleegile õppimise soodustamine.

Õpetajate ülesandeks on asutuse juhi teavitamine ilmnunud probleemidest, mida võiks olla võimalik võrgustiku abil lahendada. Võrgustiku korraldatud koolituste/ürituste osalemise järgselt on õpetajal rolliks teadmist ka asutuses rakendada ja kolleegidega jagada (kolleegilt kolleegile õppimine).

MUUD VÕRGUSTIKKU KAASATUD OSAPOOLED

Huvikoolide, noortekeskuste, kutsehariduskeskuste ülesandeks on tuua välja võimalused üldhariduse valdkonnas koostöö tegemiseks ja vajadusel luua uusi sobiva sisuga kursusi/tegevusi.

Kohalike haridusasutuse välised osapooled (ülikool, riik, ettevõtted) rolliks on olla vajadusel kaastatud võrgustiku töösse jagamaks võrgustiku osapooltega oma kogemust või pakkumaks võrgustiku liikmetele vajalikke koolitusi/uuenduslikke võimalusi (nt valikkursused, teaduskool, töövarjutamine, praktika).

3.5. KOV HARIDUSSPETSIALISTIDE VÕRGUSTIKU STRUKTUUR JA ROLLIJAOTUS

KOV haridusspetsialistide võrgustiku struktuuri ja edasiste tegevuste puhul lähtuti tänasest olukorrast. KOV spetsialistid peavad omavahelisi arutelusid ja tihedamalt on seotud just naaberomavalitsused. Loodavast võrgustikust loodetaksegi pigem kõikide korruga kaasamist ja regulaarsust. Kohaliku omavalitsuse haridusteenuste valdkond on niivõrd lai, et oluline on nii omavaheline spetsialistide vaheline koostöö kui ka kaasatus teistesse loodavatesse võrgustikudesse. Võru maakonnas ei nähtud seetõttu ka vajadust moodustada KOV haridusspetsialistide võrgustikuks eraldi juriidilist keha, vaid antakse koordineeriv roll Võrumaa Arenduskeskusele. Koordineerija rolliks on eelkõige jälgida võrgustiku toimimise regulaarsust, jagada informatsiooni võrgustiku sees ja tagada kõigi kokkulepitud osapoolte kaasatus.

3.5.1. STRUKTUUR JA PERSONAL

	KIRJELDUS
Organisatsioon	Töörühm/alavõrgustik kogu haridusvõrgustiku struktuuris
Asukoht	Täpsustamisel
Struktuur ja personal (osapooled)	Võrgustiku juht/koordinaator – alavõrgustik lepib kokku ja annab volitused Tegevliikmed: <ul style="list-style-type: none"> - KOV valdkonna spetsialist - Alushariduse esindaja - Üldhariduse esindaja - Täiskasvanuhariduse esindaja - Huvihariduse esindaja - Noorsootöö –, nt Noortekoja juht - Rajaleidja esindaja Teised kaasatud osapooled: <ul style="list-style-type: none"> - Pere, sh õppija, läbi hoolekogu, õpilasomavalitsuse vmt - Koolitajad
Personal	Võrgustiku juht/koordinaator- tuumikgrupp või alavõrgustiku otsusega
Organisatsiooni/võrgustiku roll	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku tegevuse koordineerimine • tegevuskava koostamine • koolitusvajaduse kaardistamine • koolituste/arutelude korraldamine • kompetentside tagamine

	KIRJELDUS
	<ul style="list-style-type: none"> • parimate praktikate jagamise korraldamine • ettepanekute tegemine KOVile/riigile • maakondliku arengustrateegia koostamiseks sisendi andmine, tegevuste elluviimises osalemine ja seire
Vajalikud ressursid	<ul style="list-style-type: none"> • võrgustiku juhi/koordineerija määramine • tegevustoetus • projektid/fondid • teiste osapoolte võimalikud ressursid • turvatunne, töörahu • inimesed (tegevliikmed) • aeg
Mudeli ellurakendamise ajaraamistik	Käivitamine perioodil 2021/2022

3.5.2. ROLLIJAOTUS

Võrgustiku juhi/koordinaatori peamine ülesanne on koodineerida võrgustiku tegevust nii, et kõik osapooled teavad oma rolle ning on ühises infoväljas.

KOV haridusspetsialistide ülesandeks on koodineerida omavalitsuse siseselt haridusse panustavate osapoolte koostööd, koguda haridusvaldkonna andmeid ning täita seadusest tulenevaid nõudeid. Spetsialistid lahendavad oma piirkonna spetsiifilisi probleeme.

SA Võrumaa Arenduskeskuse peamine ülesanne on koodineerida kohalikus omavalitsuses töötavate haridusspetsialistide omavahelise koostöö toimimist ning aidata kaasa maakonnaüleste sekkumiste vajaduste väljaselgitamisel ja lahendamise elluviimisel. SA Võrumaa Arenduskeskus saab olla ka kontaktpunktiks riiklike ja kohalike organisatsioonide koostöös (nt erinevad riiklikud laiapõhjalisemad ümarlauad, strateegiliste dokumentide kooskõlastamised) esindades Võru maakonda kui tervikut.

Kohaliku omavalitsuse peamine ülesanne on luua võimalused, sh ressursid (vajadusel vajamineva personali tagamine), sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostööks ning arendada antud valdkonda KOVis. Samuti vastutab kohalik omavalitsus strateegilise asutuste ülese vaate ning eesmärkide seadmise eest.

HARIDUSASUTUS

Asutuse juhi ülesandeks on kompetentse personali värbamine ja võimalike võrgustiku abil lahendatavate probleemide kaardistamine ning kolleegilt kolleegile õppimise soodustamine.

Õpetajate ülesandeks on asutuse juhi teavitamine ilmnunud probleemidest, mida võiks olla võimalik võrgustiku abil lahendada. Võrgustiku korraldatud koolituste/ürituste osalemise järgselt on õpetajal rolliks teadmist ka asutuses rakendada ja kolleegidega jagada (kolleegilt kolleegile õppimine).

MUUD VÕRGUSTIKKU KAASATUD OSAPOOLED

Pere ülesandeks on lisaks oma lapse toetamisele võrgustiku poolt korraldatud koolitustel osalemine (nt kogemuste jagamiseks, parimate praktikate õppimiseks). Õppija ülesandeks on vanemaga tekkinud olukordadest rääkimine ja nende teavitamine.

Koolitajate ülesanne on võrgustiku liikmetele kogemuste jagamise, parimate praktikate koolituste läbiviimine.

3.6. KOOSTÖÖVÕRGUSTIKE JUHTIMISPROTSESSI KIRJELDUS

Käesolev alapunkt tugineb alapunktil „Tegevusmudeli meetoodika“ ning toimunud arutelude baasil töötati välja võrgustike toimimise mudel.

3.6.1. JUHTIMINE

Juhtimise kategooria annab ülevaate võrgustiku **eesmärkidest, tegevuskavast ja ressurssidest**, mis on vajalikud võrgustiku sihipäraseks ja tulemuslikuks arendamiseks ning tegevuste suunamiseks, et oleks loodud keskkond parima praktika jagamiseks.

Võrgustike toimemudelid aitavad ellu viia eelnevalt seatud võrgustike eesmäärke. Püstitatud eesmärkideni jõudmiseks on koostatud tegevuskava (vt punkt 3.7), kus on toodud välja konkreetsed vastutajad ja tegevuse elluviimise tähtaeg. Tegevuskava koostatakse mitme aastase perspektiiviga, kuid vajadusega see siiski üle vaadata iga-aastaselt, et viia sisse vajaminevad muudatused. Läbi võrgustiku tegevuskava viiakse ellu ka maakondliku arengustrateegia eesmäärke ja seega antakse sisend maakonna arengustrateegia koostamisse, sh kaasatus tegevuskava koostamisse kaasatus on võrgustiku tegevuste planeerimiseks oluline.

Tegevuste elluviimiseks on vajalikud mitmed **ressursid** (nii materiaalsed kui ka mittemateriaalsed ressursid). Koostöö puhul on üheks olulisemaks mittemateriaalseks ressursiks võrgustike liikmete aeg ja panus, mis võib olla nii nende põhiliste tööülesannete hulgas kui ka lisategevus. Rahalistest ressurssidest peetakse küll oluliseks KOVi toetust tegevuste elluviimisel, kuid kaaluda tuleks ka teisi võimalusi (nt projektitoetused, lapsevanemate panus). Lisarahastuse taotlemisel tuleb aga silmas pidada, kuidas see aitab kaasa võrgustiku tegevuste elluviimisele ning kõigi osapoolte ootustele.

3.6.2. AKTIIVSUS JA LAIENEMINE

Aktiivsuse ja laienemisega luuakse eeldused võrgustike jätkusuutlikkuseks. Võrgustike **osapoolte aktiivsust** kirjeldatakse läbi koostöö sageduse ja osalejate osakaalu kõikidest osalejatest. Aktiivsusega on seotud ka **motiveerimine ja tunnustamine**, sest vähene motiveeritus avaldub tegevuste osalemise aktiivsuses. Oluline on, et võrgustikus osalejate jaoks oleks piisav kasutegur tegevustes kaasalöömiseks. Eelnev on kokku võetud allolevas tabelis.

TABEL 3. VÕRGUSTIKU JÄTKUSUUTLIKKUSE TAGAMINE LÄBI AKTIIVSUSE JA LAIENEMISE

MOTIVEERIMINE JA TUNNUSTUS	TEGEVUSTES OSALEMISE AKTIIVSUS
Supervisioon, erialane areng	Koostöö sagedus
Praktika võrgustik, uus info	Koostööst osavõtt
	Koostöö motiiv

Koostöö motiiviks on eelkõige ühiselt probleemide lahendamise võimalus ning olulistel teemadel arutelu tekitamise võimalus. Samuti on oluline teiste kogemustest õppimine ja läbi selle enda kogemuste pagasi kasvatamine. Koostööst peaks olema eesmärgipärane ja vajaduspõhine ehk alati peaks olema valitud kindlad teemad, et jääks liikmetel valikuvõimalus oma aja kasutust valida.

Oluliseks peetakse, et kogukond ja KOV märkaks ja tunnustaks võrgustike liikmeid, kuid selleks on vaja eelnevaid maakonnaüleseid kokkuleppeid kogu haridustöötajate tunnustussüsteemi osas.

Maakonnas on ka pragu mitmeid tunnustusüritusi, kuid need on välja kasvanud igaüks erinevatel ajahetkedel ja erinevatest riiklikest tunnustusüritustest ning vajavad tervikpildi loomist ja ülevaadet kaetud ja katmata kategooriatest. Kui võrgustiku loomise algusperioodil suudetakse hoida motivatsiooni vabatahtliku tööna, pole selle eelduse peale võimalik kõike siiski üles ehitada. Koostöö peab toimuma mõtestatult ja kokkulepitud regulaarsusega, siis ei kao sealjuures ka liikmete motivatsioon tegevustest osa võtta ja osa saada.

3.6.3. KOMMUNIKATSIOON JA KOOSTÖÖ

Võrgustike toimimine tugineb ka kommunikatsioonil ja koostööl. Oluline on, et võrgustiku liikmete vaheline info liikumine oleks tagatud (nt regulaarsed infokirjad, kohtumised), kuid infot tuleb ka väljapoole võrgustikku kommenteerida. Koostöö seisukohalt peetakse oluliseks juhtimisotsustes kaasärääkimist ja ühiste seisukohtade kujundamist.

Võrgustikul võiks olla oma tähis – bränd, mille kasutamine läbi liikmeks olemise kasvataks liikmete motivatsiooni ja aitaks võrgustikku paremini kommenteerida ka väljapoole. Omavahelise kommunikatsiooni puhul tuleks astuda samme liikumaks senisest „kirjalistide“ kasutamisest edasi lihtsamate ja mugavamate IT lahenduste suunas. Eelkõige peaks olema igal, sh tugispetsialistidel, haridusvaldkonnas töötaval inimesel endal lihtne valida, millist infot ta soovib saada, millistes teemades ka tahab kaasa rääkida jne.

Väliskommunikatsioon peaks aitama kaasa ka lisaressursside leidmisele – „haridusvõrgustiku fondi“ ideele, kus arenumatest Eesti piirkondadest jõuaks vahendid ka väiksematesse piirkondadesse, kaasates selleks eelkõige eraettevõtteid.

Välise kommunikatsiooni puhul on vaja järgida põhimõtet, et kõik õppijad, sh potentsiaalsed õppijad leiavad alati õige ja uusima info erinevatest kanalitest otsides üles. Info jagamine peab olema osapooltel omavahel sünkroniseeritud. Oluline on tekitada kommunikatsiooni vaates ka ettepanekute kogumise platvorm.

TABEL 4. VÕRGUSTIKE KOMMUNIKATSIOON JA KOOSTÖÖ

INFO LIIKUMINE	KOOSTÖÖ
Võrgustiku sees	Juhtimisotsustes kaasärääkimine, Ühiste seisukohtade kujundamine Koostöö koordineerimine
Võrgustikust välja	Partnerid (KOV, Arenduskeskus) + ettevõtjad + tugiteenused

3.6.4. TEGEVUSTE ELLUVIIMINE JA MÕJU

Kui eelnevalt nimetatud kolme kategooriaga seotud protsessid toimivad, suudab võrgustik tagada tegevuste jätkusuutliku elluviimise ja püsitud eesmärkide täimise. Kui tegevused on ellu viidud, on selle tulemuseks üldjuhul laiem mõju. Võrgustiku mõju võib avalduda näiteks nii kompetentsetes erialaspetsialistides kui varases märkamises, iga õppijale vajaliku abi pakkumises kui ka mentorlusprogrammi olemasolu läbi piirkonda noorte spetsialistide toomise.

3.7. VÕRGUSTIKE OMAVAHELINE SIDUSUS

Erinevad võrgustikud leidsid ühiste arutelude käigus, et neil on küll igas võrgustikus omad eesmärgid, kuid ka kattuvaid teemasid on olulisel määral. Samuti kattuvad võrgustikes osaliselt valdkonnad ja võrgustiku liikmed ning seetõttu on mõistlik rakendada kõikide võrgustike üleselt **ühtset haridusvõrgustike juhtkomisjoni**, kus juba eelnevalt mainitud kolm võrgustikku muutuksid n-ö **teemavõrgustikeks**, kaotamata seejuures oma rolli ja olulisust, vaid läbi keske koordineerimise **lisades pigem sidusust ja kasvatades võrgustike mõju valdkonnale**.

Iga teemavaldkonna all on võimalus lähtuvalt eesmärgist ja tegevuste spetsiifilisusest moodustada väiksemaid alavõrgustikke. Selline lähenemine vähendaks ka võrgustiku osaliste koormust ja iga liige osaleks just temale olulises alavõrgustikus. Siinjuures on muidugi **oluline haridusvõrgustiku juhtkomisjoni**

roll, kes peab omama **valdkonna kohta tervikpilti** ning suutma suunata ja kaasa aidata alavõrgustikes muutuste juhtimisel parimate lahenduste leidmiseks.

Kokku lepitud tegevuskavades on hetkel kattuvusi järgmiste tegevusgruppide osas:

- Käivitamise tegevused
- Iga-aastased tegevuskavade seire ja tegevusplaanide uuendamine
- Ressursside kaardistamine
- Koolituste planeerimine
- Kommunikatsiooni tegevused (kommunikatsiooniplaanis kattuvad tegevused, sh nt IT lahenduse leidmine)

Mõningaid kattuvusi on ka eesmärkide osas ning seetõttu on kesksel juhtimisel oluline roll kokkulepete sõlmimisel ja osapoolte kindlates rollides.

Keskse juhina nägid ka kõik erinevad võrgustikud oma ettepanekustes Võrumaa Arenduskeskust (vt. erinevate võrgustike tegevuskavad), **kellel oleks eelkõige võrgustikke koordineeriv roll**. Konkreetsemad tegevusplaanid ja elluviijad tegevuste rakendamiseks on vaja kokku leppida võrgustike tuumikgruppides, kaasates selleks vajalikke osapooli. Võrgustike seminarides käesoleval hetkel konkreetseid kokkuleppeid ei saavutatud, kuna kõigi osapoolte kaasatus ei olnud võimalik. Seetõttu on võrgustike käivitamise juures vaja eelkõige saada kokku vajaminevad osapooled ja alles seejärel asuda ellu viima sisulisi valdkonna eesmärke täitvaid tegevusi.

JOONIS 2. VÕRU MAAKONNA HARIDUSVÕRGUSTIKE OMAVAHELINE SEOS (CIVITTA 2021)

Oluliseks peetakse **uute koostöövõrgustike loomise juures** liikmete omavahelisi suhteid ja **valmisolekut koostööks**, võtmeväärtusteks on usaldus, altruism, solidaarsus, erisuste aktsepteerimine. Seetõttu on võrgustikus liidriroll oluline, et leida parim koostööviis kõigi osapoolte vahel, mis välistaks konkureerimise liikmete vahel. Seetõttu on ka käesoleval juhul loodavate uute võrgustike juures võtmetähtsusega

võrgustike käivitamine ja osapoolte vahelise koostöötahte ja usalduse saavutamine ning alles seejärel asudes täitma suuremaid eesmärgi⁵.

Haridusvõrgustike juhtkomisjoni roll on eelkõige tagada maakonnaülese tervikpildi tagamine eesmärkide ning tegevuste sidususe osas erinevate võrgustike vahel. **Juhtkomisjoni tööd koordineerib Võrumaa Arenduskeskus**, kes omab mh vastustust ka Maakonna arengustrateegia eesmärkide täitmise jälgimisel. Kuna võrgustikes tekkivad tegevused viiakse ellu valdavalt KOV asutustes, siis on **oluline KOVde esindatus juhtkomisjonis**. KOV esindatuse kaudu oleks info liikumine kahepoolne, ühelt poolt jagaksid nad kohalike tegevuste ja algatuste kohta informatsiooni ning teisalt saaksid nad kasutada võrgustike teadmist kui ekspertgrupi arvamust ja nõuannet oma kohapealsete tegevuste planeerimisel.

Valdkonna võrgustikes on juhtiv roll valdkonna võrgustiku peamistel osapooltel (vt 3.3.1; 3.4.1 ja 3.5.1). Võrumaa Arenduskeskus saab olla toeks valdkondlike võrgustike töö koordineerimisel ja vajamineva infovahetuse tagamisel juhtkomisjoni ja valdkonna võrgustike vahel. **Teemarühmad moodustatakse konkreetsete eesmärkide või tegevuste juhtimiseks valdkonna võrgustike sees. Teemarühm on ühe kindla eesmärgi/tegevuse elluviimiseks moodustatav kogum kuhu kaasatakse väiksemate alategevuste lõikes eksperte või elluviijaid.** Näiteks kui luuakse pilootsüsteem eri haridusliikides saadud õpiväljundite koosrakendamise süsteemi elluviimiseks, siis selleks moodustatakse eraldi teemarühm, kus liikmeid tegevuste lõikes võib elluviijate vaates lisada. Nõustajaks jääb teemarühmadele valdkonna võrgustiku juhtorgan. Olemasolevad väiksemad võrgustikud, nt aineliidud kaasatakse vastavalt sisulistele valdkonna eesmärkidele vastavatesse valdkonna võrgustikesse või teemarühmadesse. Arvestama peab, et praktikate jagamine oleks tagatud ja osapoolte rollid tegevuste elluviimisel kokku lepitud.

3.8. VÕRGUSTIKE JUHTIMISE TEGEVUSKAVA, SH VALDKONNAVÕRGUSTIKE TEGEVUSED HARIDUSE EESMÄRKIDE ELLUVIIMISEKS

Tegevus	Vastutaja	Tähtaeg
TEGEVUSED VÕRGUSTIKU KÄIVITAMISEKS		
Võrgustiku juhi/koordinaatori nimetamine, kes korraldab osapoolte vahelist koostööd ⁶	Vastutaja: Arenduskeskus; kaasvastutaja: valdkonna võrgustik	2021
Võrgustiku tuumikgrupi liikmete kokkuleppimine (KOV esindajad, Rajaleidja, Arenduskeskus, esindajad teistest valdkondadest)	Arenduskeskus	Sept 2021
Võrgustiku eesmärkide seadmine ja rollides kokkuleppimine liikmete vahel (koostöös valdkonna võrgustikega). Sisend tuleb valdkonna võrgustikest.	Haridusvõrgustike juhtkomisjon	Okt 2021
Tööplaan ja eelarve (projektides osalemine, sh võrgustiku tegevuste elluviimiseks ja juhtimiseks; käivitamisperioodil KOV tunnustus). Sisend tuleb valdkonna võrgustikest.	Võrgustiku tuumikgrupp	Jaan 2022

⁵ Urve Sellenberg „KOOSTÖÖVÕRGUSTIKE ARENDAMINE AVALIKUS SEKTORIS SA INNOVE PÕHJA-EESTI RAJALEIDJA KESKUSE NÄITEL“, Pärnu, 2017

⁶ Keskkonna tagamine (platvorm), kontaktide kokku kogumine, info vahetamise korraldamine (võimaluste loomine), koolitusvajaduse kaardistamine, koolitusvõimaluste otsimine ja korraldamine (sh koolitusel osalejate arvu kaardistamine; periooditi toimuvad temaatilised koolitused), ettepanekute koondamine ja esitamine, ühiste pöördumiste esitamine (vajaduspõhiselt), muudatusplaanide tutvustamine, selgitamine.

Tegevus	Vastutaja	Tähtaeg
Kaardistada olemasolevad ressursid (sh ka mitterahalised ressursid, nt ruumid, materjalid, raamatud, kirjandus, töövahendid; oma ekspertide kontaktide vahendamine)	Arenduskeskus	jooksev
Valdkonna võrgustikes kaardistatud osapoolte koondi loomine ja kattuvuste tuvastamine	Arenduskeskus	jooksev
Võrgustiku tööriistad – haridussündmuste tabel (Arenduskeskuse kodulehel), vältides topeltsündmusi ja otsides võimalusi valdkonna võrgustike ülesteks sündmusteks, sisend valdkonna võrgustikest	Arenduskeskus	jooksev
Praktikate jagamise süsteemi loomine koostöös valdkonna võrgustikega erinevate teemade vahel	Arenduskeskus	jooksev
MOTIVEERIMISE JA TUNNUSTAMISEGA SEOTUD TEGEVUSED		
Väljasõidud kui tunnustus	Haridusvõrgustike juhtkomisjon/ Valdkonna võrgustikud/teemarühmad	jooksvalt
SISEKOMMUNIKATSIOONI TEGEVUSED		
Koondada info maakonna haridusteenuste tegevustest, pakutavatest võimalustest ühtsesse veebikeskkonda – mis võimalused üldse Võru maakonnas olemas (erapraksise psühholoogid, pereterapeutid jms)	Arenduskeskus, haridusvõrgustike juhtkomisjon/ valdkonna võrgustikud	jooksvalt
VÄLISKOMMUNIKATSIOONI TEGEVUSED		
Ülevaade teenustest ja võrgustiku kontaktidest kättesaadav partnerite kodulehtedel (Arenduskeskus, KOV-d, koolid jms)		
Võrgustike tegevuste ja algatuste tutvustamine hoiakute kujundamiseks		
TEGEVUSED VÕRGUSTIKU ARENDAMISEKS		
Aastalõpu kokkuvõte, ülevaade tegevuste elluviimisest ja tegevuskava muudatusettepanekud	Arenduskeskus/valdkonna võrgustikud	Iga-aastane (jaanuar)
Regulaarsed kohtumised valdkonna võrgustikega, nt tööprotsesside arutamiseks, seotud tegevuste ühisarutelud.	Arenduskeskus/valdkonna võrgustikud	regulaarne
TUGITEENUSTE VÕRGUSTIKU EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED		
Praktikate jagamise süsteemi loomine (osa tegevusi kajastub kommunikatsiooni juures). Parimate praktikate koondamine/võimaluste kaardistamine (sh keskkonna loomine, kokkusaamiste korraldamine jms)	Arenduskeskus/valdkonna võrgustik	jooksev
Kompetentside ülevaade (kes mis spetsiifikas kompetentse omab, sh coach oskused jms), sh tööriistakohvrid. Aineühendused panevad portfoolio kokku ja korra aastas uuendatakse.	Tugiteenuste tuumikgrupp võrgustiku	Esimesel võimalusel, pidev

Tegevus	Vastutaja	Tähtaeg
NEET noorte kaardistus (juhtumipõhiselt info KOV-st)	KOV haridusspetsialistide võrgustik	
NEET noortele juhtumipõhise abistamise pakkumine – meeskonna komplekteerimine, vajalike tööriistade pakkumine	Tugiteenuste võrgustiku tuumikgrupp	Jooksev
➤ Meeskonna komplekteerimine		
➤ Vajalike tööriistade väljatöötamine		
➤ Tööriistade rakendamine		
➤ Seire ja paranduste sisseviimine		
Tegelike abivajajate (tugiteenused) väljaselgitamine - küsitlus tugispetsialistide hulgas hinnangu saamiseks (KOV tööriist teenuse mahu kaardistamiseks)	KOV/haridusasutus/teenuse pakkujad	Iga-aastane
➤ Küsitlus tugispetsialistide hulgas		
➤ Teenuse mahu ja vajaduste teenindamiseks lahenduste väljapakkumine		
➤ Ettepanekud koolitusplaani		
Ühiskoolitusvajaduse väljaselgitamine. Koolitusplaani koostamine: tugispetsialistidele ja haridustöötajatele eraldi	Arenduskeskus	Sept – nov 2021
HEV laste toetamise meetodiakte ja materjalide jagamine, tutvustamine	Tugiteenuste võrgustiku tuumikgrupp	Jooksvalt
HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIKU EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED		
Eri haridusliikides saadud õpiväljundite koosrakendamise süsteem	Haridusteenuste võrgustiku Teemarühm/alakomisjon	2021-2024
➤ Parimate praktikate koondamine (kutsehariduse valdkond (VÕTA süsteem))/ võimaluste kaardistamine (üldharidus, huviharidus, sh mitteformaalne ja formaalne, alusharidus, noorsootöö)		
➤ Piloodi väljatöötamine (tingimused, hindamine)		
➤ Piloodi rakendamine (vastutajad haridusasutused), võrgustik konsulteerib		
➤ Seire, süsteemi parandusettepanekud		
Haridustöötajate ⁷ kvalifikatsioon	Haridusteenuste võrgustiku Teemarühm/alakomisjon	2021-2024
➤ Andmete koondamine , sh väiksemate gruppide kaardistamine, nt kas noorsootöötaja kutsega on ainult KOV noorsootöötajad või kuuluvad sinna ka mõned teised organisatsioonid. Täiskasvanud koolitajad jne		
➤ Koolitusvajaduse koostamine gruppide lõikes/kutsetasemetel lõikes		
➤ Koolituste korraldamine (mida saab teha maakonna üleselt)		

⁷Haridustöötaja – hariduse valdkonnas töötav isik, nt õpetaja, haridusametnik, rektor

Tegevus	Vastutaja	Tähtaeg
Haridustee jätkamine kogu elukaare ulatuses/kvalifikatsiooni tõstmine <ul style="list-style-type: none"> ➤ Probleemi tuvastamine kutsekvalifikatsioonita töötajate osas ➤ Probleemist lähtuvalt osapooltega võimaluste kaardistamine ja tegevuskava koostamine 	Haridusteenuste võrgustiku Teemarühm/alakomisjon	2021-2024
KOV HARIDUSSPETSIALISTIDE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED		
Parimate praktikate koondamine/võimaluste kaardistamine	KOV haridusspetsialistide võrgustik	Vastavalt tööplaanile
Praktikate jagamise süsteemi loomine (osa tegevusi kajastub kommunikatsiooni juures)	KOV haridusspetsialistide võrgustik	Suvi 2023
Ühiskoolitusvajaduse väljaselgitamine ja koolitusplaani koostamine	KOV haridusspetsialistide võrgustik	Vastavalt tööplaanile, I tegevusaastal

4. VÖRGUSTIKE EESMÄRKIDE SEOTUS ARENGUKAVADEGA

Järgnev tabel annab ülevaate raamdokumentides kirjeldatud suunistest, mis on otseses (märgitud rohelisega) või kaudses puutumuses Võrumaa haridusvõrgustike planeeritavate tegevustega ning võeti protsessis aluseks võrgustike arengu planeerimisel. **Oluline on arvestada, et suur osakaal võrgustiku tegevustest on esimestel aastatel suunatud võrgustiku käivitamisele (kirjeldatud peatükis 3.7) ning sisutegevuste osas seatakse täiendavaid eesmärke igal aastal.** Arengukavadest on selles peatükis kirjeldatud üleriigiliste arengukavade eelnõud ja maakonna arengustrateegia. Kohalike omavalitsuste arengukavadest olnud infot on kajastatud iga omavalitsuse olukorra kirjelduse juures. Üleriiklikest arengukavadest pidasime oluliseks võtta uute pikaajsete arengukavade eelnõud, sest need on läbinud ka juba kommentaaride kogumise etapid ja suure tõenäosusega kehtestaks eelnõu kujul.

TABEL 5. VÖRGUSTIKE PLANEERITUD VALDKONDLIKE SISUTEGEVUSTE SEOTUS ARENGUKAVADEGA

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÖRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÖRGUSTIKU TEGEVUS
Eesti 2035 (Eelnõu 26.08.2020) ⁸	<p>Oskused ja tööturg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Haridussüsteemi õppijast lähtuvaks ja paindlikuks muutmine. 2. Inimeste teadmiste, oskuste ja hoiakute kooskõlla viimine tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega. 3. Tulevikutööks valmistumine. 4. Hariduses ning tööturul ühiskondliku sidususe ja võrdsete võimaluste suurendamine. <p>Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse:</p>	<p>Tegevused haridussüsteemi õppijast lähtuvaks ja paindlikuks muutmisel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lõimitakse formaal- ja mitteformaalharidus ning üld- ja kutsekeskharidus ja töötatakse välja ühtne keskharidusstandard. 2. Piirkondlikud hariduskeskused sidustatakse regionaalsete ja kohalike huvipooltega vastastiktoimes, et toetada regionaalsete ettevõtluskeskkonna arendamist ja tööjõu ettevalmistamist. 3. Jätkatakse koolivõrgu optimeerimist ning luuakse piirkondlikud hariduskeskused, mille eesmärk on luua uusi õppevorme ja võimalusi üld-, kutse- ja kõrghariduse ning mitteformaalse õppe, sh noorsootöö sidustamiseks ja üleminekute lihtsustamiseks. <p>Tegevused inimeste teadmiste, oskuste ja hoiakute kooskõlla viimiseks tööturu vajaduste ja majanduse struktuurimuutustega:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Täiskasvanuhariduse süsteemi (sh kombineeritud rahastamismudeli ja kvaliteedi tagamise põhimõtete väljatöötamine, maksu- ja toetussüsteemide muudatused, kultuuriasutuste võrgu kaasamine) uuendamine. 	<p>HARIDUSTEENUSTE VÖRGUSTIK:</p> <p>Eri haridusliikides saadud õpiväljundite koosrakendamise süsteemi loomine,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Parimate praktikate koondamine (kutsehariduse valdkond (VÕTA süsteem))/võimaluste kaardistamine (üldharidus, huviharidus, sh mitteformaalne ja formaalne, alusharidus, noorsootöö)

⁸https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/riigikantselei/strateegiaburoo/Eesti2035/riigi_pikaajaline_arengustrateegia_eeesti_2035_eelnou_taiendatud_26._august_2020.pdf

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
	<p>1. Tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kujundamine eesti rahva kestlikkuse ja heaolu tagamiseks.</p> <p>Riigivalitsemine:</p> <p>1. Valitsemise ühtsuse suurendamine ja sujuva riigi toimimise tagamine.</p> <p>2. Riigi ja KOV teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine ning vastutuse jaotumise korrastamine.</p>	<p>2. Oskuste ja vajaduste prognoosisüsteemi arendamine.</p> <p>Tegevused tulevikutööks valmistumisel:</p> <p>1. Õppekavade arendamine tulevikutööks vajalike teadmiste ja oskuste kujundamiseks, õpetajate, õppejõudude ja koolitajate valmiduse tõstmine ning õppekeskkondade nüüdisajastamine uuendatud õppekavade rakendamiseks.</p> <p>Tegevused hariduses ning tööturul ühiskondliku sidususe ja võrdsete võimaluste suurendamiseks:</p> <p>1. Kaasava hariduse arendamine, haridus-, sotsiaal- ja tervishoiu, kultuuri ja tööturuvaldkonna tugiteenuste lõimimine, sh erivajadusega inimestele võimaluste loomine.</p> <p>Tegevused tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kujundamisel eesti rahva kestlikkuse ja heaolu tagamiseks:</p> <p>1. Laste heaolu tagamiseks luuakse riigi ja KOVide koostöös positiivset vanemlust toetavad ja laste väärkohtlemist ennetavad lahendused, uuendatakse lastekaitsekorraldust ja erivajadusega laste tugisüsteemi ning töötatakse välja teenused kompleksprobleemidega lastele.</p> <p>Tegevused valitsemise ühtsuse suurendamiseks ja sujuva riigi toimimise tagamiseks:</p> <p>1. Riigile vajalike oskustega töötajate (nt õpetajad) järelkasvu tagamine, arvestades piirkondlikke vajadusi (sh keskusest kaugemates ja kaheneva asustusega piirkondades).</p> <p>Tegevused riigi ja KOV teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamiseks ning vastutuse jaotumise korrastamiseks:</p> <p>1. Avaliku sektori koostöö arendamine erasektori, vabaühenduste ja kogukondadega. Kohaliku omavalitsuse üksuste rolli detsentraliseerimise suurendamine ja piirkondliku koostöö edendamine.</p>	<p>HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK:</p> <p>Haridustee jätkamine kogu elukaare ulatuses/kvalifikatsiooni tõstmine</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Probleemi tuvastamine kutsekvalifikatsioonita töötajate osas ➤ Probleemist lähtuvalt võimaluste kaardistamine ja tegevuskava koostamine osapooltega <p>KÕIK VÕRGUSTIKUD:</p> <p>Võrgustike loomine kui koostöö alus – ühtsed infojagamise kanalid, võrgustiku kontaktid, parimate praktikate jagamine, väljasõidud, tunnustamine, ühisüritused, ühisprojektid</p>

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
<p>Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 eelnõ⁹ (10.07.2020)</p>	<p>Strateegiline eesmärk nr 1: Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tagatakse kvaliteetset haridust pakkuv, kaasav ja kestlik õppeasutuste võrk ja taristu, et haridus oleks kättesaadav eri sihtrühmadele ja õppekeskkond toetaks nüüdisaegset õpikäsitust. 2. Tagatakse paindlikud õpivõimalused, kvaliteetse hariduse kättesaadavus ja toetatud õpe, et vähendada õppest väljalangemist ja katkestamist ning rakendada maksimaalselt iga inimese potentsiaali. 3. Õpivõimaluste mitmekesistamiseks, hariduse kvaliteedi tõstmiseks ning eesti keele ja kultuuri laiendamiseks tutvustamiseks edendatakse rahvusvahelistumist ja õpirännet. <p>Strateegiline eesmärk nr 2: Eestis on pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid, mitmekesine</p>	<p>Tegevused täitmaks strateegilist eesmärki nr 1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Välja töötada ja rakendada piirkondlike hariduskeskuste kontseptsioon, et luua uusi õppevorme ja võimalusi üld-, kutse- ja kõrghariduse ning mitteformaalse õppe, sh noorsootöö sidustamiseks ja üleminekute lihtsustamiseks. 2. Välja arendada ja rakendada kutsevaldkondade tippkeskuste mudel, mis koondab ühe kutsevaldkonna tippteadmised selle valdkonna arendamiseks koostöös erinevate haridusasutuse ja töömaailmaga. 3. Lasteaedades peab tekkima võimekus erivajadust varakult märgata ja pakkuda koolieelses eas lastele kvaliteetseid tugiteenuseid (tugispetsialistid). 4. Rakendada terviklähenedamine haridusliku erivajadusega, sh andeka õppija juhtumipõhiseks toetamiseks alates alusharidusest (haridusspetsialistid, tugispetsialistid). 5. Töötada välja ja rakendada terviklähenedamine rändetaustaga õppija juhtumipõhiseks toetamiseks. 6. Koostöö suurendamine õpingute katkestamise ennetamisel ning haridustee katkestanute märkamisel ja toetamisel; luua täiendavaid meetmeid nii katkestamise ennetamiseks kui ka katkestanute, sh madala haridustasemega inimeste tagasitoomiseks formaalõppesse 7. Kohalik omavalitsus võtab suurema vastutuse tagada info kättesaadavus ja tugi täiskasvanute osalemiseks elukestvas õppes. 	<p>HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK:</p> <p>Eri haridusliikides saadud õpiväljundite koosrakendamise süsteemi loomine,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Parimate praktikate koondamine (kutsehariduse valdkond (VÕTA süsteem))/võimaluste kaardistamine (üldharidus, huviharidus, sh mitteformaalne ja formaalne, alusharidus, noorsootöö) <p>TUGITEENUSTE VÕRGUSTIK:</p> <p>Praktikate jagamise süsteemi loomine (osa tegevusi kajastub kommunikatsiooni juures). Parimate praktikate koondamine/võimaluste kaardistamine (sh keskkonna loomine, kokkusaamiste korraldamine jms).</p> <p>Ülevaade teenustest ja võrgustiku kontaktidest kättesaadav partnerite kodulehtedel (Arenduskeskus, KOV-d, koolid jms).</p> <p>TUGITEENUSTE VÕRGUSTIK:</p> <p>NEET noorte kaardistus (juhtumipõhise info KOV-st)</p> <p>NEET noortele juhtumipõhise abistamise pakkumine – meeskonna komplekteerimine, vajalike tööriistade pakkumine</p> <p>KÕIK VÕRGUSTIKUD:</p> <p>Ülevaade teenustest ja võrgustiku kontaktidest kättesaadav partnerite kodulehtedel (Arenduskeskus, KOV-d, koolid jms)</p>

⁹ https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2021-2035_10.07.2020.pdf

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
	<p>õpikeskkond ning õppijast lähtuv õpe.</p> <ol style="list-style-type: none"> Jätkata nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist kõigil haridustasemetel ja -liikides. Õppe tulemuslikkuse suurendamiseks ja õppija arengu pidevaks toetamiseks lähtutakse õppekavade arendamisel ja rakendamisel ning õppijate hindamisel nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetest ning arendatakse nutikat õppevara ja metoodikat. Toetatakse ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagatakse kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustatakse võõrkeelte õppimist. Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate, õppejõudude, koolitajate ja tugispetsialistide järelkasv, paindlikud võimalused ametisse asumiseks, tugi algajatele ning professionaalse arengu 	<p>8. Luuakse täiendavad meetmed õpetajate, kutseõpetajate, tugispetsialistide ja õppejõudude mobiilsuse suurendamiseks, eelkõige Euroopa Liidu piires.</p> <p>Tegevused täitmaks strateegilist eesmärki nr 2:</p> <ol style="list-style-type: none"> Nüüdisaegse õpikäsituse süsteemne rakendamine kõigil haridustasemetel ja -liikides ning pakkuda haridusasutustele ja teistele osalistele selleks tuge. Suurendada õppija vastutust oma õpingute eest alates hoiakute ja väärtushinnangute kujundamisest varases lapseas kuni teadlike valikute ja vastutuseni kõrgkoolis ja elukestvas õppes. Lapsevanemate teadlikkust kujundavad tegevused. Õppe personaliseerimine, mitmekesistamine ja digilahendustega toetamine. Rakendada enam praktilist õpet (nt probleem- ja projektõpet), mis võimaldab muuta õppeülesanded tähenduslikumaks ning kujundada võimekust lahendada isikliku elu, õppetöö, kohaliku kogukonna või ühiskonna väljakutseid loovalt, koostöiselt ja uuenduslikult. Toetada õppeprotsessi raames ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, et suurendada ühiskonna sidusust. Tõhustada õpetajate, kutseõpetajate, tugispetsialistide, õppejõudude ja koolitajate koostööd haridusasutuse sees ja vahel ning mobiilsust eri tüüpi haridusasutustesse nii Eestis kui välismaal; soodustada õppejõudude, kutseõpetajate ja õpetajate lühiajalist stažeerimist era-, avaliku või kolmanda sektori organisatsioonides ning enesetäiendamist. 	<p>HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK: Haridustöötajate ¹⁰kvalifikatsioon</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Andmete koondamine, sh väiksemate gruppide kaardistamine, nt kas noorsootöötaja kutsega on ainult KOV noorsootöötajad või kuuluvad sinna ka mõned teised organisatsioonid. Täiskasvanud koolitajad jne ➤ Koolitusvajaduse koostamine gruppide lõikes/kutsetasemetel lõikes ➤ Koolituste korraldamine (mida saab teha maakonna üleselt) <p>KÕIK VÕRGUSTIKUD: Info jagamine, parimate praktikate tutvustamine.</p> <p>KÕIK VÕRGUSTIKUD: Ühiskoolitusvajaduse väljaselgitamine. Koolitusplaani koostamine: tugispetsialistidele ja haridustöötajatele eraldi</p>

¹⁰haridustöötaja – hariduse valdkonnas töötav isik, nt õpetaja, haridusametnik, rektor
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013005?leiaKehtiv>

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
	<p>võimalused kogu karjääri vältel.</p> <p>5. Tagatakse õppeasutuste juhtide järelkasv, toetatakse nende professionaalset arengut, töötatakse välja ja rakendatakse juhtide hindamise süsteem, et soodustada haridusuuenduste levikut ja rakendamist ning vaimset ja füüsilist tervist ja heaolu toetava turvalise õppekeskkonna loomist.</p>	<p>8. Soodustada õppeasutuste juhtide koostööd parima tõenduspõhise praktika levitamiseks ja ressursside tõhusamaks kasutamiseks.</p>	
<p>Võru maakonna arengustrateegia 2035+¹¹</p>	<p>Strateegiline eesmärk: Õnnelikud ja terved inimesed</p> <p>Elukestva õppe valdkonna eesmärgid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elukestev õpe on populaarne ja kõigile kättesaadav. 2. Mitmekesise hariduse pakkumine maakonnas. 3. Haridusasutustes on piisavalt heal tasemel õpetajad ja spetsialistid. 4. Kasutame oma võimalusi parimal moel. <p>Kestliku kogukonna valdkonna eesmärgid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Meie maakonnas toimivad elujõulised valdkondlikud 	<p>Elukestva õppe valdkonna peamised väljakutsed/tegevussuunad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Õpetajaskonna keskmisest kõrgem vanus ning tugispetsialistide nappus (vähendab koolide paindlikkust reageerida õpikäsitluse muutusele ning pakkuda sobivaimat tuge hariduslike erivajadustega lastele). Õpetajaskonna vananemisega seoses koolide vahel koostöö arendamine nii spetsialistide kui ka valikaine kursuste võimaluste jagamisel. 2. Soodsate tingimuste loomine elukestvaks õppeks nii haridustaristu arendamise kui ka hoiakute muutmise kaudu (nt oluline on läbi järjepideva teavitustöö teadvustada nii õpilaste kui ka täiskasvanute hulgas vajadust elukestvalt õppida ning tõsta kutsehariduse mainet). 	<p>KÕIK VÕRGUSTIKUD:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ülevaade teenustest ja võrgustiku kontaktidest kättesaadav partnerite kodulehtedel (Arenduskeskus, KOV-d, koolid jms) ➤ Parimate praktikate koondamine/võimaluste kaardistamine (sh keskkonna loomine, kokkusaamiste korraldamine jms) <p>HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Parimate praktikate koondamine (kutsehariduse valdkond (VÕTA süsteem))/võimaluste kaardistamine (üldharidus, huviharidus, sh mitteformaalne ja formaalne, alusharidus, noorsootöö)

¹¹ <https://vorumaa.ee/arendus/maakonna-arendusdokumendid/voru-maakonna-arengustrateegia-2035/>

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
	<p>koostöövõrgustikud ja pidevalt arenevad ühingu.</p> <p>2. Meie maakond on parim paik laste ja noorte füüsiliseks ja vaimseks kasvamiseks ja arenguks, siin on hästi toimetulevate inimeste kasvulava.</p>	<p>3. Haridustaristu arendamisel ja ressursside kokkuhoiuks koolide avatud keskkondadeks muutmine, et lisaks õpilaste õpetamisele pakutaks koolides ka koolitusi ja kursusi täiskasvanutele (sh lapsevanematele) ning eakatele (nt väärivate ülikool).</p> <p>4. Piiratud ressursside tingimustes erinevate maakonna asutuste (lasteaiad, koolid, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Võru Instituut, Seto Instituut, muuseumid, Rajaleidja, Töötukassa, noortekeskused, päevakeskused ja erinevad vabaihendused) baasil valdkondlik võrgustik kujundamine, et planeerida koolitusi ja programme süsteemselt ning sünergiliselt.</p> <p>5. Paremini toimivate lahenduste otsimine, toetamaks hariduslike erivajadustega (HEV) laste toimetulekut formaalses haridussüsteemis.</p> <p>6. Võru maakonna haridusmaastikul pakutava hariduse mitmekesistamine läbi alternatiivhariduse soodustamise. Selleks on oluline toetada erinevatel pedagoogikatel põhinevate koolide arengut Võru maakonnas ning aidata säilida nii era- kui erikoolidel.</p> <p>7. Maakonnaülese hariduse tugiteenuste keskuse loomine, tõstmaks Võru maakonnas hariduse tugiteenuste taset ning tagamaks nende ühetaoline kättesaadavus kõigile õpilastele. Keskusesse on võimalik koondada kompetents, mida õpilased vajavad, kuid mida pole kas spetsialistide puudusel või vajaduse vähesuse tõttu võimalik pakkuda iga kooli juures üksikult (logopeedid, eripedagoogid, sotsiaalpedagoogid ja psühholoogid).</p> <p>8. Üldhariduskoolide, huvikoolide ning noorsootöö poolt pakutavate võimaluste tihe seostamine. Arusaamine, et haridus on osa noorsootööst ning vastupidi, aitab tõhustada koostööd koolide ja noorsootöö keskuste vahel.</p> <p>Kestliku kogukonna valdkonna peamised väljakutsed/tegevussuunad:</p> <p>1. Kogukondlike koostöövõrgustike arendamine ja rakendamine, positiivse kogukonna kuvandi loomine.</p>	<p>KÕIK VÕRGUSTIKUD: Haridusvõrgustike loomine ja käivitamine. Ühiskoolituste ja ühisürituste korraldamine.</p> <p>TUGITEENUSTE VÕRGUSTIK: Tegelike abivajajate (tugiteenused) väljaselgitamine - küsitlus tugispetsialistide hulgas hinnangu saamiseks (KOV tööriist teenuse mahu kaardistamiseks)</p> <p>HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK Eri haridusliikides saadud õpiväljundite koosrakendamise süsteemi loomine, ➤ Parimate praktikate koondamine (kutsehariduse valdkond (VÕTA süsteem))/võimaluste kaardistamine (üldharidus, huviharidus, sh</p>

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
		2. Noortele kättesaadav huviharidus, võimalused ja vahendid huvitegevuseks. 3. Noorte arvamuse kuulamine ja arvestamine. Noorte märkamise ja tekkivate huvigruppide võimestamine.	mitteformaalne ja formaalne, alusharidus, noorsootöö)
Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011 – 2019 ¹²	Strateegilised eesmärgid: <ol style="list-style-type: none"> Igale õppijale on tagatud füüsiline ja vaimne turvalisus. Igal õppijal on võimalused omandada võimete kohane haridus. Igale õppijale on tagatud võimalused omandada kvaliteetne (tulemuslik) haridus. Hariduskorraldus ja hariduse juhtimine on professionaalsed. Huvigruppide koostöö on aktiivne ja osapooli rikastav. Kohalikul otsustustasandil on teadvustatud vastutuse määr. Hariduse korraldamisel on aluseks arengustrateegiaga määratletud maakondlikud kokkulepped. Hariduse korraldamisel lähtutakse riigi ja maakonna 	Võrumaa munitsipaalkoolides vajavad analüüsimist ja arendamist valdkonnad, mis on eelkõige kooli pädevuses: <ol style="list-style-type: none"> personali arendamine, valikainete ning õppesuundade rakendamine, õpilaste edasijõudmine, karjäärinõustamine, töö andekate õpilastega, huvitegevuse mitmekesistamine. Arendamist vajavad valdkonnad, mille tulemuslik rakendumine on eelkõige kooli pidaja pädevuses ¹³ : <ol style="list-style-type: none"> põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste koolivalik, raha tegelik kasutamine põhi- ja üldkeskhariduse teenuse osutamiseks, kooli huvitegevuse ning kohaliku omavalitsuse noorsootöö korraldamine, õpilastranspordi ja -liinide otstarbekas korraldamine, koolitee turvalisus, kooli pidamise otstarbekus. 	HARIDUSTEENUSTE VÕRGUSTIK: Haridustöötajate ¹⁴ kvalifikatsioon <ul style="list-style-type: none"> ➤ Andmete koondamine, sh väiksemate gruppide kaardistamine, nt kas noorsootöötaja kutsega on ainult KOV noorsootöötajad või kuuluvad sinna ka mõned teised organisatsioonid. Täiskasvanud koolitajad jne ➤ Koolitusvajaduse koostamine gruppide lõikes/kutsetasemete lõikes ➤ Koolituste korraldamine (mida saab teha maakonna üleselt)

¹² <https://vorumaa.ee/wp-content/uploads/2020/03/Koolidestrateegia2019.pdf>

¹³ Kuna tegemist on koolidele antud soovitustega, siis tulemuslikkuse hindamiseks on vaja analüüsida tegevusi samal tasemel. Antud töö raames on aga vaade laiem ja oluliste teemadena maakonna üleselt säilinud väljakutsed leiavad käsitlust võrgustike eesmärkide ja tegevuste juures.

¹⁴ **Haridustöötaja** – hariduse valdkonnas töötav isik, nt õpetaja, haridusametnik, rektor
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013005?leiaKehtiv>

DOKUMENT	HARIDUSVALDKONNAGA SEOTUD EESMÄRGID DOKUMENDIS	TEGEVUSED, MIS ON VÕI VÕIKSID OLLA SEOTUD VÕRGUSTIKE TEGEVUSTEGA	SEOTUD VÕRGUSTIKU TEGEVUS
	prioriteetidest traditsioonidest.	ning	

4.1. VÕRU MAAKONNA HARIDUSVÕRGUSTIKE EESMÄRKIDE SEOTUS „VÕRU MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA 2035+¹⁵“ EESMÄRKIDEGA

Alljärgnev punkt keskendub detailsemalt eelkõige maakonna arengustrateegia ja võrgustike sihtide sidususe kirjeldamisele.

Võru maakonna arengustrateegia on kõige laiapõhjalisem maakonda hõlmav arengudokument, mida oma eesmärkide, mõõdikute ja tegevustega toetavad muuhulgas kõikide kohalike omavalistuste arengukavad. Võrgustike seminarides otsiti eelkõige siduskohti hariduse valdkonnas maakonna arengustrateegiaga ja ühisosa erinevate KOVide või valdkonda puudutavate riiklike suundumuste osas. Eesmärkide seadmise lähtekohaks oli vajadus muutusi ellu viia läbi võrgustikutöö, ühendades selleks erinevaid osapooli ja valdkonna teemasid.

Spetsiifilisemad alaeesmärgid seoti Võru maakonna arengustrateegia eesmärkidega, muuhulgas on selguse loomiseks arutelude käigus lisatud selgitused võrgustiku eesmärkide kohta. Võrgustike eesmärkides seosest maakonna arengustrateegiaga annab ülevaate allolev tabel.

TABEL 6. VÕRU MAAKONNA HARIDUSVÕRGUSTIKE EESMÄRIKIDE SEOS MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIAGA

MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD	VÕRGUSTIKU EESMÄRK	VÕRGUSTIKU EESMÄRGI PANUS ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGI TÄITMISESSE
<p>Elukestva õppe valdkonna eesmärk: Elukestev õpe on populaarne ja kõigile kättesaadav. Mõõdik: Täiendusõppes osalejate arv.</p>	<p><u>Tugiteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Igale õppijale võimetekohase täiend- ja tasemeõppe pakkumine on koostöös ettevõtjate, Töötukassa ja koolidega. <p><u>Haridusteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Maakondlikus strateegilises planeerimises on kaasatud piirkonna valdkonna eksperdid. <p><u>KOV haridusspetsialistide võrgustik:</u></p>	<p>Võrgustikud on sotsiaalsed partnerid, kes annavad oma sisendi maakonna arengustrateegia koostamisse, muutmisesse ja igaaastasesse tegevuskava kinnitamisega.</p> <p>Õpetajate harimine (teadmised eripedagoogikast, sotsiaalpedagoogikast, digioskused jms) on tugiteenuste osas elukestvas õppes oluline.</p> <p>Lua erinevaid võimalusi hariduse „kodust kätte“ saamiseks. Oluline just hajaasustuse puhul. Lapsevanemaid harida (sh poollelijäänud haridustee).</p>

¹⁵ <https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/4160/3202/1009/Arengustrateegia%20lisa.pdf#>

MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD	VÕRGUSTIKU EESMÄRK	VÕRGUSTIKU EESMÄRGI PANUS ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGI TÄITMISESSE
	<ul style="list-style-type: none"> Kogu pere on toetatud. 	<p>Vanematele lapse arengu toetamise oskuste tekitamine läbi erinevate koolitusprogrammide, et õppiv noor oleks toetatud kõikides haridusastmetes.</p> <p>Täiskasvanud õppijate toetamine nende vajadustest lähtuvalt.</p> <p>Omaavalitsuse töötajad toetavad: nt kogu maakonda hõlmavad koolitused, finantside pool KOVilt; ühise inforuumi loomine.</p>
<p>Elukestva õppe valdkonna eesmärk: Mitmekesise hariduse pakkumine maakonnas.</p> <p>Mõõdik: Põhikoolilõpetajate %, kes jätkavad õpinguid Võru maakonna gümnaasiumites ja kutseõppeasutuses. Gümnaasiumiõpilaste ja kutseõpet omandavate õpilaste osakaal.</p>	<p><u>Tugiteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Loodud NEET noorte tuvastamise põhimõtted, kaardistatud olukord ning kirjeldatud edasised sammud nendega tegelemiseks. <p><u>Haridusteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Olemasolevad koostöö võimalused individuaalse õpitee kujundamisel on kaardistatud ja parimal viisil rakendatud/kasutatud. Maakonna tasandil on parimad praktikad valdkonnas kaardistatud ja jagatud. Üldhariduse ja huvihariduse koostöö toimib ja arvestab õppija vajadusi. <p><u>KOV haridusspetsialistide võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Üldhariduse ja huvihariduse koostöö toimib ja arvestab õppija vajadusi. 	<p>Mitmekesise hariduse pakkumiseks maakonnas tuleb luua õppijate ja tööturu vajadustele vastavad õpiteed, mis arvestaksid maksimaalselt õppija individuaalseid vajadusi ja võimekusi. Formaalses õppes kasutada võimalusi, mida pakub mitteformaalne õpe.</p> <p>NEET noorte tegelike põhjusteni jõudmine (miks on haridustee pooleli jäänud?) aitab tagada võimete kohast haridust.</p> <p>Atraktiivsed õppevõimalused ja inimeste kaasamine/ veenmine/ saamine õppesse. Huvi tekitamine, aidata, luua huvi üles leida.</p> <p>Elukestva õppe puhul tuleb tööturu vajadustega arvestada. Töökohapõhine õpe laiema amplituudiga vajaduspõhiselt koostöös ettevõtjatega. Erialavaliku laiendamine, suurem valikuvõimalus.</p> <p>Mitmekesise hariduse pakkumiseks maakonnas tuleb luua võimalused üldhariduse ning huvihariduse ja noorsootöö koostöök, tagamaks õpilase võimete ja huvide maksimaalne areng ning omandatud teadmiste praktikas rakendamine. Tulemuseks võiks olla õppija aja kasutamine võimalikult efektiivselt ja dubleerivate tegevuste arvelt.</p>
<p>Elukestva õppe valdkonna eesmärk: Haridusasutustes on piisavalt heal tasemel õpetajad ja spetsialistid.</p> <p>Mõõdik: Õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooni vastavus kehtestatud nõuetega.</p>	<p><u>Tugiteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Maakonnas toetatakse spetsialistide pädevuste kasvatamist (kohapealsed koolitused). <p><u>Haridusteenuste võrgustik:</u></p>	<p>Toetatakse kvalifitseeritud haridustöötajate kõrval kutse tõstmist ja motiveeritakse erinevate, sh kõrgemate kutsete omistamist.</p> <p>Nüüdisaegsest õpikäsitlusest lähtuvad õpetajad tõstavad haridusasutustes pakutava hariduse kvaliteeti, kuna arendavad õpetamisoskusi, lähtuvad õpilaste vajadustest jms.</p> <p>Toimivad maakondlikud erialaspetsialistide võrgustikud võimaldavad kogemuste ja parimate praktikate jagamist (nt digilahenduste kasutamine), koolitustealase info liikumist ning vajadusel ka õpetajate</p>

MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD	VÕRGUSTIKU EESMÄRK	VÕRGUSTIKU EESMÄRGI PANUS ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGI TÄITMISESSE
	<ul style="list-style-type: none"> Haridustöötajate¹⁶ koolitamine toetab kompetentside arengut muutunud õpikäsituse rakendamiseks. <p><u>KOV haridusspetsialistide võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Haridustöötajate koolitamine toetab kompetentside arengut muutunud õpikäsituse rakendamiseks. 	<p>rotatsiooni, mis panustab nii pakutava hariduse kvaliteedi paranemisse kui ka spetsialistide ja õpetajate taseme tõusu/ühtlustamisse.</p> <p>Luuakse toetuste loomise kokkulepe/süsteem noorte piirkonda meelitamiseks – ühiste kokkulepete loomine, inforuum (taotlemine, eluaseme pakkumine, selgitustöö).</p> <p>Haridustöötajatele mõeldud koolituste (kutset tõstvate, kvalifikatsiooni andvate) toomine maakonda.</p>
<p>Elukestva õppe valdkonna eesmärk: Kasutame oma võimalusi parimal moel.</p> <p>Mõõdik: Haridusliku erivajaduse toe kättesaadavus.</p> <p>Kestliku kogukonna valdkonna eesmärk: Meie maakonnas toimivad elujõulised valdkondlikud koostöövõrgustikud ja pidevalt arenevad ühingud.</p> <p>Mõõdik: Mittetulundusühingute ja sihtasutuste arv (1000 elaniku kohta). Kaasatuna tajumise osakaal. Aktiivsete külaühenduste, MTÜde (rahataotlejad, lepingulised partnerid) arv. KOV aastaste lepingute arv.</p>	<p><u>Tugiteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Õpetajad on võimestatud pakkumaks esmaseid tugiteenuseid. <p><u>Haridusteenuste võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Võrgustike ühishuvid on väljaselgitatud ja kaardistatud. Noored (algajad) õpetajad ja tugipersonal on koostööks, tutvumiseks koondatud. <p><u>KOV haridusspetsialistide võrgustik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Lapse/õppija liikumine haridusastmete ja -asutuste vahel on sujuv ja toetatud. 	<p>Ühishuvide kaardistamine ja võrgustike loomine võimaldab omavalitsuste üleselt üheskoos kitsaskohtadega tegeleda, kuna ressurssidega varustatus (erialspetsialistid, tugiteenused, õpetajate rotatsioon jms) on võrreldes üksi tegutsemisega vähem piiratud ning olemasolevad võimalused paremini kasutatud (sünergia loomine). Paremini toimivate lahenduste otsimine, toetamiseks hariduslike erivajadustega (HEV) laste toimetulekut formaalses haridussüsteemis. Lisaks ressursside paremale kasutamisele võimaldavad võrgustikud üksteiselt läbi parimate praktikate jagamise õppida.</p> <p>Individuaalse õpitee valikul leitakse sõltumata elukohast igale õppijale parimad võimalused ja otsitakse võrgustikus lahendused lisateenuste pakkumiseks/võimalusteks.</p>

¹⁶ **Haridustöötaja** – hariduse valdkonnas töötav isik, nt õpetaja, haridusametnik, rektor
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013005?leiaKehtiv>

5. KOKKUVÕTE JA SOOVITUSED

Analüüsi läbiviimise tulemusena on seminarides osalenud osapoolte koostöö tulemusel kokku lepitud kolme Võru maakonnas loodava haridusvõrgustiku eesmärgid, mõõdikud eesmärkide seiramiseks ning kirjeldatud sobiv koostöömudel. Võrgustike juhtimiseks on kokku lepitud juhtimisstruktuur ja kaalutud sealjuures erinevaid alternatiive. Igale võrgustikule koostati tegevuskava. Tegevuste vastutajate ja tähtaegade osas saavutati kokkulepped osaliselt, kuid võrgustike käivitamise juures on kokkulepete sõlmimine üks tegevustest.

Võrgustiku eesmärkide seadmisel vaadati ka sidusust maakonna arengustrateegiaga. Kokku lepiti alljärgnevad eesmärgid:

1. **Tugiteenuste võrgustik**, mille üldeesmärk on, et kaasatud on kõik toe pakkumisse panustavad osapooled ning kujundatud toimiv süsteem.
2. **Haridusteenuste võrgustik**, mille üldeesmärk on, et elukestev õpe on kaetud kogu elukaare ulatuses.
3. **KOV haridusspetsialistide võrgustik**, mille üldeesmärk on, et kõik õppijaga seotud täiskasvanud panustavad iga õppija individuaalsesse arengusse.

Tegevustena nähakse kitsamate võrgustike (tugiteenused ja KOV spetsialistid) puhul eelkõige kogemuse vahetamist ja ühiseid aruelusid ning võimalusel ka ühiseid koolitusi.

Haridusteenuste võrgustik nägi vajadust teha valdkonnas suuremaid muudatusi, mis aitaks täita muutunud õpikäsituse ja individuaalse õpitee riiklikke eesmärgi ning mille mõju oleks pikaajalisem ja laialdasem. Haridusteenuste võrgustiku eesmärgid on kohati laiemad kohalike omavalistuste ülesannetest ja vaatasid maakonna arengut läbi haridusteenuste laiemalt.

Kuna haridusteenuste võrgustik oli kõige laiapinnalisem, siis kaaluti selle juures juhtimise alternatiive. **Kõikide eesmärkide täitmiseks on vajadus eraldi rahastuse järele, kuid vastavat kokkulepet võrgustik arutelude käigus teha ei saanud. Vajadus sellise kokkuleppe järele siiski säilib** ja esialgu võetakse küll fookusesse koostöö harjumuse tekitamine ning seejärel hakatakse otsima võimalusi kokkulepitud tegevuste elluviimiseks.

Järgnevalt on välja toodud **olulisemad soovitused ning tähelepanekud, mida tuleks haridusvõrgustike loomisel silmas pidada:**

- **Haridusvõrgustiku käivitamise etapis jätkab nõustajana projekti juhtrühm**, et säiliks tegevuste käivitamisel eelnevalt tehtud analüüsiga seos ja järjepidevus. Kuni võrgustike käivitamiseni ja vastutava inimese leidmiseni/tööülesannete/rollide määramiseni on **oluline juhtroll Võrumaa Arenduskeskusel**.
- Võrgustike loomisel on **oluline määrata kõigis võrgustikes vastutaja/võrgustiku koordinaator**, luues selleks **vajadusel lisatöökoht**.
- **Võrumaa Arenduskeskus peaks jätkuvalt võtma kandva rolli erinevate osapoolte vahelise kommunikatsiooni korraldamises ning edendamises**, kaasates nii kohalike omavalitsusi, haridusasutusi, lapsevanemaid jt.
- **Kõikidesse võrgustikesse peaks olema kaasatud kohalik omavalitsus** läbi erinevate rollide, sest paljud tegevused on rakendatavad just kohalike omavalitsustes ning aitavad ellu viia kohalike omavalitsuste endi strateegilisi eesmärgi.
- **KOV haridusspetsialistide rolli sisustamine kohalikus omavalitsuses kuulub omavalitsuse pädevusse**. Ka praegu on iga KOV oma spetsialistide ülesanded mõnevõrra erinevalt sisutanud ning ka struktuuris neid erinevalt jaganud. **Võrgustikutöös on neil oluline roll võrgustikus KOVi**

vajaduste ja teisalt võimaluste kommunikeerijana. Samuti pakub võrgustikutöös osalemine võimalusi täita eesmärgid ühiselt ning jagada üksteisega parimaid praktikaid, sh välispraktikaid.

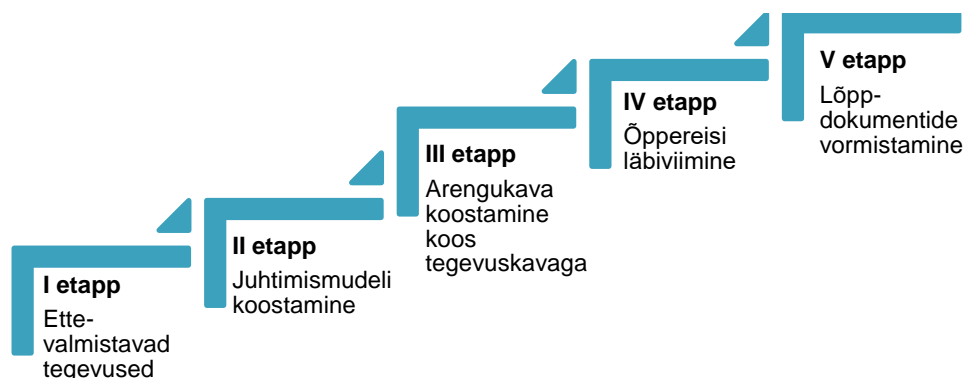
- **Kõik võrgustikud oleksid sotsiaalseks partneriks ja ekspertkoguks haridusvaldkonna strateegilises planeerimises maakonnas.** See tagaks, et ka tegevused on planeeritud lähtuvalt maakonnaülelistest eesmärkidest ning täiendavad väiksemad ideed leiavad jagamist laiemalt. Samuti oleks nad partneriks riiklikul tasandil, kui kaasamise käigus kogutakse erinevaid arvamusi.
- **Maakonnas olev madala haridustasemega elanike probleemi tuvastamine võiks olla maakonna üleselt lahendatud.** Tegevuskavas pöörati tähelepanu esmase prioriteedina kutsekvalifikatsiooni tõstmisele, kuid madala haridustaseme põhjused ei ole tegelikult selged. Samal ajal on madala haridustasemega inimestega tegelemine kõikide KOVide arengukavades, kuid **eduka sekkumise eelduseks on esmalt välja selgitada probleemi põhjused.**
- Võrgustike omavahelist koostööd saaks ära kasutada ka **hariduslike erivajadustega õpilaste ja täiskasvanute haridustee toetamisel ja nendele vajalike õpiteede väljatöötamisel.** Individuaalsete õpiteede loomine aitaks tõenäoliselt kaasa ka väljalangevuse vähenemisele ja vähendaks omakorda madala haridustasemega elanike osakaalu. Kuna tegemist on kogu elukaare vältel õppimist toetava meetmega, siis juhtiva rolli võiks siinkohal võtta KOV haridusspetsialistide võrgustik.
- **Tugiteenuste võrgustiku tegevustena** peaks ette nägema ka konkreetsete **abimaterjalide väljatöötamist lapsevanematele, abi õppevahendite soetamisel ja nende jagamisel spetsialistide vahel.**
- **Kõik valdkonna võrgustikud** võiksid otsida võimalusi **liituda teiste kas sise- või välisriikide sarnaste võrgustikega või** leida muid võimalusi väljastpoolt oma maakonda olevate praktikatega tutvumiseks.
- **Kõik valdkonna võrgustikud** võiksid leida võimaluse praktikate jagamise süsteemi koostöösse. See aitaks vältida kattuvusi, vähendab administratiivsete tegevuste mahtu ja tagaks võrgustike vahel parema koostöö.
- Võrumaa munitsipaalikoolide arengustrateegias on **tehtud ettepanekuid ka uurida tõhusamat ressursikasutust hariduse juhtimisel.** Valdkonna võrgustikud saaksid siinkohal pakkuda tuge andmete analüüsi kõrval ka sisuliste hinnangute andmisega ja toetada erinevate kogemuste ja praktiliste näidete juurde toomisega.
- Andekate õpilaste toetamisel saaks edendada **läbi haridusteenuse võrgustiku koostööd ka kõrgharidusega,** kaasates neid võrgustikutöösse.
- **Tegevuste elluviimiseks tuleb leida lisaressurssi,** et säiliks võrgustike jätkusuutlikkus ning mõju piirkonnale saaks mõõdetavalt hinnata.

Haridusvõrgustike ellukutsumise ja tegevuste elluviimise tulemuseks võib lisaks kohaliku tasandi mõjule olla ka laiem, ühiskondlik mõju. Haridusvõrgustike tegevuste tulemuseks võib olla lisaks võrgustiku enda eesmärkide saavutamisele ka panus riigi hariduspoliitikasse, mistõttu on võrgustiku üheks väljakutseks oma rolli ja tegevuste mõju teadvustamine ning sellest lähtuvalt oma tegevustele lühi- ja pikaajaliste eesmärkide seadmine.

6. LISAD

6.1. TÖÖ TEOSTAMISE PROTSESS

Analüüsi läbiviimiseks vastava metoodika koostamisel on aluseks võetud lähteülesanne ning eelnevad kogemused analoogsete tööde koostamisel. Analüüs viidi läbi viies etapis (vt allolev joonis).

JOONIS 3. TÖÖ LÄBIVIIMISE ETAPID

Ettevalmistava tegevusena viidi 16. aprillil 2020. aastal läbi Tellijaga ja 7. mail 2020. aastal juhtrühmaga avakohtumine. Avakohtumisel osalesid analüüsi läbiviija ning Tellija esindajad ja juhtrühma liikmed. Kohtumise käigus tutvustas Civitta analüüsi metoodikat, esialgset tegevusplaani ja ajakava. Avakohtumisel lepitati kokku töö teostamise metoodika, edasise koostöö põhimõtted analüüsi läbiviimise vältel ning projekti kontaktisikud Tellija ja analüüsi teostaja poolt. Samuti vaadati üle projekti tegevus- ja ajakava, sh vaheetappide tähtsust.

Juhtimismudeli koostamise esimeseks etapiks oli hetkeolukorra analüüs. Hetkeolukorra analüüsi koostamiseks viidi läbi dokumendianalüüs. **Dokumendianalüüsi** eesmärgiks oli eelkõige luua analüüsi läbiviija meeskonnale vajalik taustateadmine analüüsi teostamiseks. Dokumendianalüüsi raames koguti ja analüüsiti valdkonnaga seotud analüüse, arengudokumente, õigusakte ja muid dokumente, leidmaks vajalikku taustinformatsiooni uuringuküsimustele vastamiseks. Dokumendianalüüsi käigus vaadati läbi järgmised dokumendid:

- Eesti 2035 (Eelnõu 26.08.2020) Eesti 2035 (Eelnõu 26.08.2020)¹⁷;
- Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 (Eelnõu 10.07.2020)¹⁸;
- Võru maakonna arengustrateegia 2035+ ja selle lisad¹⁹;
- Võrumaa munitsipaaloolide arengustrateegia 2011 – 2019²⁰;
- Antsla valla kodulehekülj²¹ ja Antsla valla arengukava²²;

¹⁷https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/riigikantselei/strategiaburoo/Eesti2035/riigi_pikaajaline_arengustrateegia_eesti_2035_eelnou_taiendatud_26._august_2020.pdf

¹⁸ https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2021-2035_10.07.2020.pdf

¹⁹ <https://vorumaa.ee/arendus/maakonna-arendusdokumendid/voru-maakonna-arengustrateegia-2035/>

²⁰ <https://vorumaa.ee/wp-content/uploads/2020/03/Koolidestrateegia2019.pdf>

²¹ <https://antsla.kovtp.ee/koolid>

²² https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4311/0201/8003/ARENGUKAVA_2019-2030.pdf#

- Rõuge valla kodulehekülj²³ ja Rõuge valla arengukava²⁴;
- Setomaa valla kodulehekülj²⁵ ja Setomaa valla arengukava²⁶;
- Võru valla kodulehekülj²⁷ ja Võru valla arengukava 2018-2030²⁸;
- Võru linna kodulehekülj²⁹ ja Võru linna arengukava³⁰.

Lisaks analüüsitud dokumentidele oli analüüsi üheks osaks andmeanalüüs. Teostatud on andmeanalüüs omavalitusele esitatud päringute (andmed Lisas) alusel:

- 07.07.2020 esitatud andmepäring huvihariduse võimaluste kaardistamiseks;
- 21.08.2020 esitatud andmepäring tugispetsialistide vajaduse kaardistamiseks.

Dokumendianalüüsi järgselt viidi läbi intervjuud. **Intervjuude läbiviimise eesmärgiks** on saada tagasisidet dokumendianalüüsi tulemustele, samuti tõendusmaterjali ja kinnitust analüüsi tulemuste õigsusele, tösta analüüsi kvaliteeti ning hankida lisainfot analüüsi tulemuste täiendamiseks, sh täpsustada ootusi, selgitada välja peamised probleemkohad ning võimalikud parendusettepanekud. Intervjueeritavate nimekirja ja intervjuude läbiviimise põhimõtetes kokkuleppimiseks toimus 19.05.2020 vahekohtumine juhtrühmaga. Intervjuud viidi läbi kohalike haridusspetsialistidega:

- Liili Maran (Rõuge haridusspetsialist);
- Anita Kikas (Võru Linnavalitsuse haridusnõunik);
- Avo Kirsbaum (Antsla vallavanem), Merle Tombak (Antsla kultuuri- ja noorsootöö spetsialist);
- Karin Viljus (Setomaa valla haridusosakonna juhataja);
- Ülle Tillmann (Võru valla haridusspetsialist).

Dokumentide analüüsi, intervjuude ning andmepäringute käigus saadud informatsiooni tulemusena koostati projekti vahearuanne ehk hetkeolukorra kirjeldus.

Juhtgrupile esitati vahearuanne kooskõlastamiseks ja toimus tutvustav kohtumine lisakommentaaride saamiseks 24.09.2020. Kohtumisel tutvustati töövõtja poolt juhtgrupile rühmaarutelude metoodikat ja lepiti kokku rühmaarutelude oodatav tulemus.

Juhtimismudeli koostamiseks viidi seotud osapooltega läbi neli arenguseminari:

- Tugiteenuste võrgustiku seminar (20.10.2020);
- Haridusasutuste võrgustiku seminar (21.10.2020);
- KOV haridusspetsialistide võrgustiku seminar (23.10.2020);
- Võrgustike ühisseminar (27.10.2020).

Seminaride järgselt toimus 9.12.2020 juhtgrupiga mudeli valideerimise seminar.

Haridusvõrgustiku arengukava ja tegevuskava koostamiseks kasutati eelnevates etappides kogutud sisendit ning lisaks viidi läbi kolm seminari:

²³ <https://rouge.kovtp.ee/rouge-kool>

²⁴ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4291/0201/9013/16_Lisa%201_Arengukava.pdf#

²⁵ <https://setomaa.kovtp.ee/ametnikud1>

²⁶ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4031/0201/9008/SetomaaVVK_26092019_m12_L1.pdf#

²⁷ <https://voruvald.kovtp.ee/haridus>

²⁸ https://voruvald.kovtp.ee/documents/17893463/20521719/V%c3%b5ru+valla+arengukava+2018-2030_03.08.2018.pdf/9c94875b-f224-4976-96e4-8e50c0fd421a

²⁹ <http://www.voru.ee/ametnikud1>

³⁰ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4190/9201/9017/AK_lisa_1_uus.pdf#

- Eesmärkide seadmine ja seos arengukava eesmärkidega, mudeli struktuur (08.04.2021);
- Alaeesmärgid ja mõõdikud, juhtimisprotsess (15.04.2021);
- Tegevuskava (22.04.2021).

Projekti neljanda etapi raames viidi parimate ideede kogumiseks läbi virtuaalne õppereis. 23.02.2021 toimus virtuaalne õppereis Tartu Erakooli TERA ning 25.02.2021 oli virtuaalne õppereis IVEK Haridusklastri programmi juurde ja Mustvee valla tugikeskusesse. Lisaks toimus 12.05.2021 täiendav seminar haridusteenuste võrgustiku juhtimise (erinevate alternatiivide kaalumise) kokkuleppimiseks. Seminarile olid kaasatud KOV ja tugiteenuste võrgustiku esindajad.

Kõikide eelmiste etappide tulemusena kokku kogutud informatsioon koondati kokku ühtseks arengudokumendiks, mis saadeti osapooltele ülevaatamiseks. Koostatud **arengukava** tutvustati Tellijale mais 2021 toimunud kohtumisel, misjärel oli osapooltel võimalik anda valminud arengudokumendile tagasisidet.

6.2. ANDMEPÄRING

07.07.2020 esitatud andmepäring huvihariduse võimaluste kaardistamiseks

Andmepäring_huvi
haridus.xlsx

21.08.2020 esitatud andmepäring tugispetsialistide vajaduse kaardistamiseks

Andmepäring_tugis
petsialistid.xlsx

6.3. VÕRU MAAKONNA HARIDUSVALDKOND

Haridusvaldkonna ülevaade on aluseks koostöömudeli loomisel ning tänaste koostöövormide hindamiseks ja tulevaste vajaduste väljaselgitamiseks. Maakondliku ülevaate juures on kaardistatud täiendav või uuendatud info lähtuvalt „Võru maakonna arengustrateegia 2035+“ hetkeolukorrale. Täienduste juures on silmas peetud juhtrühmas kokkulepitud haridusvaldkonna võrgutikke ja teemasid, mida saaks esmajärjekorras läbi võrgustike aidata rakendada.

Järgnevalt on antud ülevaade Võru maakonna haridusvaldkonnast nii alushariduse, üldhariduse, huvihariduse ning elukestva õppe ja noorsootöö lõikes. Haridusvaldkonna ülevaade on koostatud lähtuvalt dokumendianalüüsist ning statistilistest andmetest, mis on kättesaadavad HaridusSilmas ning lisaks on küsitud andmeid ka andmepäringuna kohalikest omavalitsustelt. Hetkeolukorda on kirjeldatud nii maakonna põhiselt kui ka eraldi kohalike omavalitsuste lõikes. Viimase koostamisel on lähtutud Antsla, Rõuge, Setomaa ning Võru valla ja Võru linna haridusspetsialistidega või teiste haridusvaldkonnaga tegelevate töötajatega läbi viidud intervjuudest ning nende poolt esitatud täiendavatest andmetest ja samuti kohalike omavalitsuste kodulehekülgedel olevast infost. Lühikokkuvõtte tugevustest, nõrkustest ja väljakutsetest on leitav Lisast 8.2.

ALUSHARIDUS

Võru maakonna koolieelsetes lasteasutustes käis 2019/2020 õppeaastal kokku 1597 last ning võrreldes eelneva aastaga on laste arv pisut kasvanud. Allolev tabel 7 annab ülevaate koolieelsetes lasteasutustes käivate laste arvust aastate lõikes.

TABEL 7. VÕRU MAAKONNA KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES KÄIVATE LASTE ARV 2007 – 2019

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1 452	1 494	1 530	1 550	1 569	1 550	1 563	1 557	1 571	1 558	1 605	1 576	1 597

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

Kokku on maakonnas 0-6 vanusegrupis 2255 last. Üldiselt on lasteaias käivate laste arv omavalitsuste vaates muutunud marginaalselt, enim on see eelneva õppeaastaga võrreldes kasvanud Setomaal ja Võru linnas³¹. Lasteaedasid on kokku 22 ning nendest üks on eralasteaed (waldorfpedagoogikat järgiv lasteaed Terve Pere Aed). Lasteaedade arv maakonnas on püsinud stabiilsena. Hiljuti on tegutsemise lõpetanud³² Setomaa vallas asuv Obinitza lasteaed (viimati tegutses 2017/2018 õppeaastal), kuid õppekohana on seal säilinud 1 liitühm 16 lasteaias on liitühmad ning kõik maakonnas tegutsevad lasteaiad on eestikeelsed. Ühes lasteaedades on ka erivajadustega laste rühm (Võru linna Lasteaed Sõleke).

Võru maakonna lasteaiad on piirkonnas küllaltki hästi jaotunud. Enamik lasteaedades on koondunud Võru linna ning valda ja hõredamalt paiknevad lasteaiad maakonna lääneosas Antsla ja Rõuge vallas. Lasteaedade paiknemine on sõltuvuses laste arvuga piirkonnas. Ülevaate laste ning lasteaedade arvust kohalike omavalitsuste lõikes annab allolev Tabel 7 8 ning Võru maakonna lasteaedade geograafiline paiknemine on visualiseeritud **Error! Reference source not found.** 4.

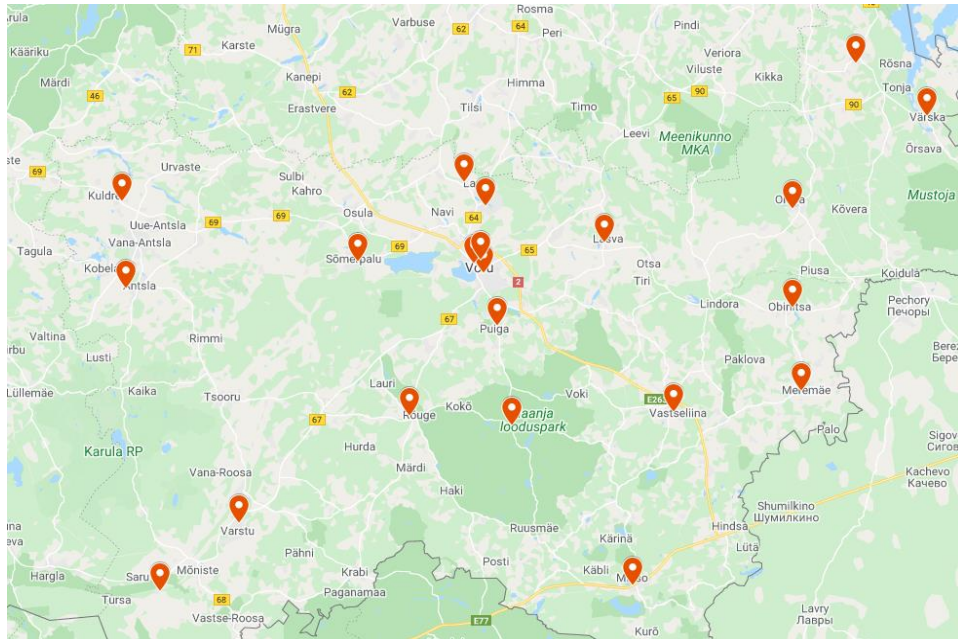
TABEL 8. VÕRU MAAKONNA LASTEAEDADE ARV 2019/2020 ÕPPEAASTAL

	Antsla vald	Rõuge vald	Setomaa vald	Võru linn	Võru vald	Kokku
Vanusegrupi 0-6 suurus	249	294	168	856	688	2 255
Lapsi munitsipaal-lasteadades	166	161	88	742	418	1575
Lapsi era-lasteadades					22	22
Lapsi kokku	166	161	88	742	438	1597
Munitsipaallasteaedade arv	2	5	3	4	7	21
Eralasteaedade arv					1	1
Lasteaedasid kokku	2	5	3	4	8	22

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

³¹ HaridusSilma andmete kohaselt

³² Setomaa vallavalitsuse otsusel liideti Obinitza Lasteaed Meremäe Kooliga, kuna lasteaias käivate laste arv oli aasta aastalt vähenenud

JOONIS 4. VÕRU MAAKONNA LASTEAIAD

Nagu paljudes maakondades on ka Võrumaal probleemiks kvalifitseeritud õpetajate leidmine ning õpetajaskonna järelkasv. Maakonna vaates vastab nõuetele 79% lasteaedade õpetajate kvalifikatsioon³³ ning võrreldes eelmise perioodiga on toimunud küll väike positiivne areng, kuid maakonna arengustrateegias välja toodud eesmärgi kõikide pedagoogide kvalifikatsiooni täieulatusliku vastavuse osas ei ole seni saavutatud. Omavalitsustest on olukord kõige positiivsem Võru linnas ning kõige keerulisem Rõuge vallas. Maakonnas on mureks kvalifitseeritud pedagoogide puudus nii lasteaedades kui üldhariduskoolides ja samuti nooremate pedagoogide puudus (enamike maakonna õpetajate vanus jääb vahemikku 40-59). Täpse ülevaate õpetajate kvalifikatsioonist annab tabel 9.

TABEL 9. ÕPETAJATE KVALIFIKATSIOON 2019/2020 ÕPPEAASTAL

Õpetajate kvalifikatsioon	Antsla vald	Rõuge vald	Setomaa vald	Võru linn	Võru vald
Põhiharidus					1
Keskharidus või vastav kvalifikatsioon	1	9	1	17	9
Kesk- ja kõrghariduse vaheline kvalifikatsioon	5	3		14	13
Rakenduskõrgharidus või vastav Bakalaureusekraad või vastav kvalifikatsioon	11	6	6	46	30
Magistrikraad või vastav kvalifikatsioon	4	8	5	10	10
Kokku	21	26	12	87	63
Vastav kvalifikatsioon	18	16	9	80	50
Vastava kvalifikatsiooniga pedagoogide protsent (Maakonna keskmine 79%)	86%	62%	75%	92%	79%

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

³³ [Koolieelse lasteasutuse pedagoogide kvalifikatsiooninõuded](#)

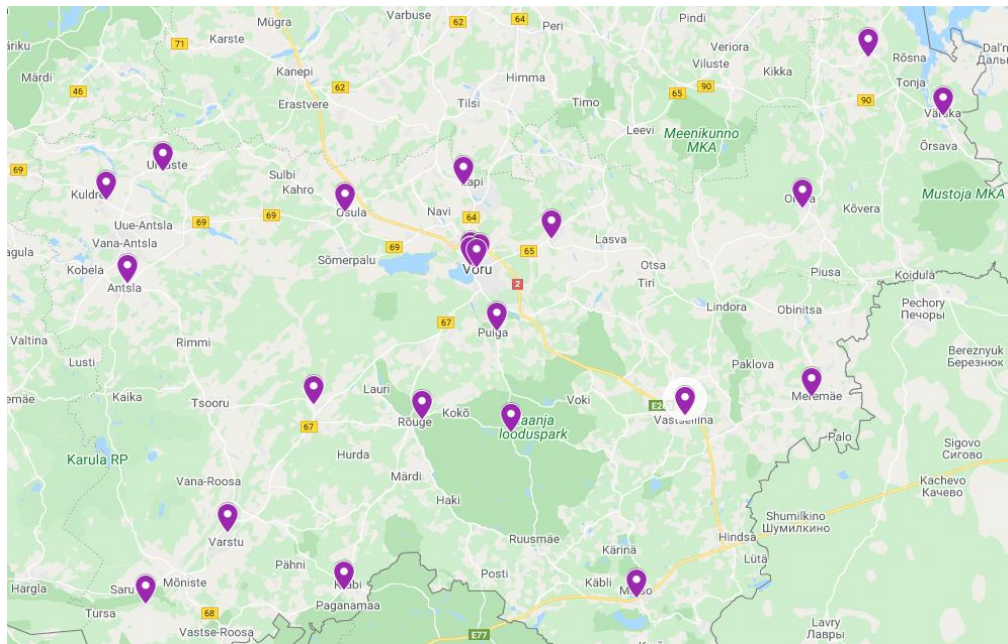
ÜLDHARIDUS

Statistikaameti andmetel on maakonnas 4160 7-18 aastast last ja noort ning maakonna üldhariduskoolides õpib 86% selle vanuserühma õpilastest. 2019/2020 õppeaastal õppis Võru maakonna 24 koolis kokku 3596 õpilast. Võrreldes eelneva õppeaastaga on õpilaste koguarv marginaalselt kasvanud (2018/2019 õppeaastal omandas koolides haridust 3568 õpilast) kuid piirkonnad on siiski erinevad. Õpilaste vähesuse tõttu on tegevuse lõpetanud Võru vallas asunud Pikakannu kool. Maakonnas asuvad koolid on enamjaolt põhikoolid (lasteaed-põhikoolid või põhikoolid) ning neljas koolis on lisaks gümnaasiumiaste ning Võru linnas on eraldi Võru gümnaasium. Peale päevase õppevormi pakub Võrumaa Kutsehariduskeskus võimalust omandada mittestatsionaarses õppevormis põhi- ja keskkooli haridust. Suuremad koolid asuvad Võru linnas, mis on maakonnas gümnaasiumihariduse omandamisel ka peamiseks tõmbekeskuseks. Mitmes koolis on ka liitklassid, näiteks Misso ja Haanja koolis Rõuge vallas, Võru Järve koolis, Võru linnas ja Orava koolis Võru vallas. Kaks Võru maakonnas asuvatest koolidest on erivajadustega (HEV) õpilastele - Võru Järve Kool ja Urvaste Kool. Ülevaate maakonna koolidest ja õpilaste arvudest omavalitsuste lõikes annab allolev tabel 10.

TABEL 10. MAAKONNA KOOLIDES KÄIVATE LASTE ARV ÕPPEAASTAL 2019/2020

KOV	Kool	Põhiharidus (I-III kooliaste)	Gümnaasium	Kokku
Antsla vald	Antsla Gümnaasium	244	40	284
	Kuldre kool	108		108
	Urvaste kool	29		29
Rõuge vald	Haanja kool	61		61
	Krabi kool ³⁴	34		34
	Leiutajate Külakool (7- klassiline)	23		23
	Misso kool (6- klassiline)	3		3
	Mõniste kool	59		59
	Rõuge põhikool	181		181
	Varstu kool	53		53
Setomaa vald	Meremäe kool	36		36
	Mikitamäe kool	43		43
	Värskä gümnaasium	93	29	122
Võru linn	Võru gümnaasium		237	237
	Võru Järve kool	21		21
	Võru Kesklinna kool	467		467
	Võru Kreutzwaldi kool	678		678
	Väike Werrone kool (6- klassiline)	40		40
	Kääpa põhikool	147		147
Võru vald	Orava Kool	42		42
	Osula põhikool	138		138
	Parksepa keskkool	204	121	325
	Puiga Põhikool	202		202
	Vastseliina gümnaasium	212	51	263
	Maakonna koolid kokku	3118	478	3596

³⁴ Tegevusluba lõpetatud 1.03.2020.

JOONIS 5. VÕRU MAAKONNA ÜLDHARIDUSKOOOLID

Joonisel 5 on näha, et Võru maakonna koolivõrk on regionaalselt küllaltki hästi jagunenud. Sarnaselt lasteaedade paiknemisele on koolid tihedamalt koondunud Võru linna ja valda ning hõredamalt paiknevad koolid maakonna lääneosas. Paiknemine on tihedalt seotud rahvastikutihedusega.

Maakonna arengustrateegias on peamiste väljakutsetena välja toodud igale õpilasele võimetekohase kvaliteetse hariduse omandamiseks võimaluste loomine ning ka pedagoogide kvalifikatsiooni ja üldise pedagoogide puuduse temaatika, seda eriti just reaalainete õpetajate osas. Lisaks on välja toodud õpetajate kõrget keskmist vanust. Õpetajaskonnale ja teistele haridusvaldkonnas töötavatele spetsialistidele on väljakutseks paindliku õpikäsituse rakendamine ning erivajadustega õpilastele piisava toe pakkumine.

Positiivsena saab välja tuua seda, et maakonna õpetajate arv on viimase õppeaastaga võrreldes kasvanud 2019/2020 õppeaastal oli maakonnas kokku 488 õpetajat³⁵ ning sellele eelneval õppeaastal 471 õpetajat. Sarnaselt koolieelsete lasteasutuste pedagoogidega jääb ka suure osa üldhariduskoolide õpetajate vanus vahemikku 40-50 aastat (keskmiselt 60% õpetajatest). Maakonna keskmine vastava kvalifikatsiooniga³⁶ pedagoogide osakaal on 64%. Kõrgeim on vastava kvalifikatsiooniga pedagoogide arv Antsla vallas (80%) ning madalaim Setomaa vallas (47%). Täpse ülevaate õpetajate kvalifikatsioonist annab allolev tabel.

TABEL 11. ÕPETAJATE KVALIFIKATSIOON 2019/2020 ÕPPEAASTAL

Õpetajate kvalifikatsioon	Antsla vald	Rõuge vald	Setomaa vald	Võru linn	Võru vald
Põhiharidus			1		
Keskharidus või vastav	1	9	10	7	12
Kesk- ja kõrghariduse vaheline kvalifikatsioon	2	4	3	3	4

³⁵ Üldhariduskoolides töötavate õpetajate arv

³⁶ Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130082013005?leiaKehtiv>

Rakenduskõrgharidus või vastav või Bakalaureusekraad või vastav	26	35	16	33	28
Magistrikraad või vastav	35	39	17	122	90
Magistri- ja doktorikraadi vaheline kvalifikatsioon		2	1	5	1
Doktorikraad			1		
Kokku	64	89	49	170	135
Vastav kvalifikatsioon	51	48	23	124	90
Vastava kvalifikatsiooniga pedagoogide protsent (<u>Maakonna keskmine 64%</u>)	80%	54%	47%	73%	67%

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

Nii alus- kui üldhariduse puhul on maakonnas suureks väljakutseks lisaks õpetajate puudusele ka vajalike tugispetsialistide puudus. Maakonna arengustrateegia toob välja, et sobivate lahenduste otsimine hariduslike erivajadustega laste toetamiseks peab olema prioriteetne eesmärk. Hetkel joonistub maakonna haridusspetsialistide poolt saadatud tugispetsialistide ametikohtade andmete põhjal selgelt välja tugispetsialistide puudus nii lasteaedades kui koolides. Näiteks Võru vallas on hinnanguline vajadus tugispetsialistide järgi koolides kahekordne ning lasteaedades pea kolmekordne, võrreldes hetkel töötavate tugispetsialistidega. Eriti suurt puudust on märgata just psühholoogide osas – paljudes haridusasutustes ei ole spetsialisti puudumise tõttu võimalust seda teenust üldse kohapeal pakkuda.

HUVIHARIDUS

Õppeaastal 2019/2020 oli Võru maakonnas kokku 17 huvikooli, kus õppis 2 682 last 100 õppekaval. Enamik huvikoolidest on koondunud Võru linna ning huvikoolide poolt pakutavate tegevuste hulgas on nii muusika ja tants (8 huvikooli); sporditegevused (6 huvikooli); kunst ja käsitöö (2 huvikooli) ning lugemisoskuse arendamine (1 huvikool). Võrreldes eelneva õppeaastaga on lisandunud vaid üks huvikool. Lisaks tegutseb maakonnas mitmeid erinevate organisatsioonide poolt pakutavaid huviringe, mis pakuvad lastele võimalusi erinevatest tegevustest osa võtmiseks. Maakonna huvikoolidest HaridusSilma andmetel annab ülevaate järgnev tabel. EHISes on registreeritud maakonnas huvikoole rohkem, 24 erinevat huvikooli, kuid tõenäoliselt on seal jäänud kinnitamata õppekava, pedagoogide või õppurite arv 10. novembri seisuga ja seetõttu need HaridusSilma statistikas ei kajastu.

TABEL 12. VÕRGU MAAKONNA HUVIKOOLID³⁷ 2019/2020 ÕPPEAASTAL

KOV	Huvikooli nimi	Õpilaste arv	Õppekavade arv	Pedagoogide arv
Antsla vald	Antsla Muusikakool	62	14	10
Setomaa vald	Värskla Muusikakool	72	7	9
Võru linn	Võru Spordikool	449	8	17
	Võru Muusikakool	350	38	31
	Võru Kunstikool	212	9	7
	Helios Võru Jalgpallikool	456	1	6
	Näpustuudio Käsitöökool	193	2	2

³⁷ Andmetes sisalduvad huvikoolid, kus on 10. nov seisuga EHISes registreeritud vähemalt 1 õppekava ning pedagoogide ja õppurite andmed on kinnitatud.

	SK Profit Võru Huvikeskus	38	2	1
	Vabatantsuklubi	28	1	3
	Võru Judokeskus	241	1	4
	Võru Korvpallikool	71	1	2
	Võru Tantsukool	13	1	2
	Võru Tantsukeskus	112	1	2
	Võrumaa Malekool	4	1	1
Võru vald	Vastseliina Muusikakool	103	8	12
	Lugemislusti Huvikool	177	1	4
	Võru Loovuskool	101	4	4
Kokku		2682	100	117

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

Lisaks huvikoolidele tegutseb kõigis omavalitsustes rohkelt erinevaid huviringe nii eraettevõtete poolt kui ka koolides korraldatud ringidena. Täpsema ülevaate huviringidest kohalike omavalitsuste lõikes annab käesoleva aruande alapeatükk 6.5. Kokkuvõtlikult saab öelda, et maakonna lastele on suur valik võimalusi erinevatest tegevustest ja ringidest osa võtmiseks ning vallad toetavad lapsi tegevustest osavõtmiseks ka oma valla väliselt.

KUTSEHARIDUS, SH TÄISKASVANUTE TASEMEÕPE NING TÄIENDKOOLITUS

Võru maakonnas on ümber- ja täiendõppe osas keskne roll Võrumaa Kutsehariduskeskusel. 2019/2020 õppeaastal pakuti Võrumaa Kutsehariduskeskuses tasemeõppes erialasid järgnevas õppekavarühmas: ehitus, infotehnoloogia, mehhatroonika, metallitöö, koduteenindus, puidutöö, majutus ja toitlustus, turism ning äriteenused. Töökohapõhine õpe toimub järgmistel erialadel: puidupingioperaator, CNC puidutöötlemiskeskuse operaator, puhastusteenindaja-juhendaja, keevitaja (osakutse poolautomaatkeevitaja) ning abikokk. 2020. aasta septembrist Võrumaa Kutsehariduskeskuses võimalus jätkata põhihariduse ja üldkeskhariduse omandamist kõikidel Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilastel³⁸ ning avatud on vastuvõtt ka uutele õppijatele. Õppetöö toimub üldhariduse põhikooli ja gümnaasiumi õppekava alusel. Võrumaa Kutsehariduskeskuses pakutakse ka tasuta ning Töötukassa ja Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt finantseeritavaid koolitusvõimalusi täiendõppeks.

Näiteks pakutakse tasuta koolitusi Haridus- ja teadusministeerium Euroopa Sotsiaalfondi toel programmi "Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste avardamine" raames- nn tasuta riikliku koolitustellimuse (RKT) koolitused. Tasuta saavad kursustel saavad inimesed, kes ei ole koolikohustuslikud (17 - aastased ja vanemad) ning kes kuuluvad õppekavas kirjeldatud sihtgruppi.

2019/2020 aastal õppis Võrumaa Kutsehariduskeskuses 420 õpilast, sh. 255 statsionaarses koolipõhises õppes, 18 statsionaarses töökohapõhises õppes ning 147 mittestatsionaarses õppes. Õppijate jagunemisest valdkondade vahel annab ülevaate järgnev tabel.

TABEL 13. ÕPPIJATE JAGUNEMINE ÕPPEVALDKONDADE VAHEL

Õppevaldkond	2019/2020 õppeaasta	Osakaal
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	61	14%
Teenindus	78	19%
Tehnika, tootmine ja ehitus	244	58%
Ärindus, haldus ja õigus	37	9%
Kokku	420	

Allikas: HaridusSilm, juuli 2020 seisuga

Võrumaa Kutsehariduskeskuses õppis 2019/2020. õppeaastal 54 hariduslike erivajadustega (HEV) õppijat, moodustades 13% kõikidest õppijatest (terve Eesti lõikes moodustasid erivajadustega kutseõppijad 6%).

³⁸ Võru linna koolivõrgu ümberkorraldamisega lõpetas Võru Täiskasvanute Gümnaasium oma tegevuse 31. augustil 2020.

HEV õppijatele pakutakse õpet peale põhikooli lõpetamist koostöös Urvaste kooliga ning õppida saab puhastusteenindaja abilise erialal.

Lisaks tegutses Võru maakonnas 2019. aastal 21 täienduskoolitusasutust, kelledest siiski kursusi korraldas vähem, ehk 18 asutust. Silma hakkab suurte kursuste arvuga eelkõige mootorsõiduki juhi koolituste pakkujad, mis ka loogiline, kuna nende kursuste sihtrühm on ka kõige laiem ja ei ole niivõrd seotud ühe konkreetse valdkonnaga tööturul (v.a transpordisektor ja kindlad sõidukikategooriad). Üldiselt on maakonnas pakutavate täiendkoolituste erialad laia skoobiga. Koolituste hulgast võib leida enesearengu õppekava rühmi ja selle õppekava rühma koolituste pakkujaid on piirkonnas mitmeid. Samuti on 2019 aastal pakutud ka erialaseid pädevusi toetavaid õppekava rühmi, nagu nt teeninduse õppekavarühm, Ärinduse, halduse ja õiguse interdistsiplinaarne õppekavarühm, arvutikoolitusi ja keelekoolitusi. Täpsema ülevaate täienduskoolitusasutustest ja kursuste ning lõpetajate arvust annab tabel 14 Tabel 14.

TABEL 14. VÕRU MAAKONNA TÄIENDUSKOOLITUSASUTUSED 2019. AASTAL

Õppeasutuse nimi	KOV	Läbiviidud kursuste arv 2019. aastal	Väljastatud tunnistuste arv 2019. aastal
Koolituskeskus Tungal	Setomaa vald	10	41
Tugev Partner OÜ	Võru linn	266	676
Herbaatika ja Holistilise Fütoterapia Kool	Antsla vald	5	31
MTÜ Võluvõru	Võru linn	16	185
SA Võrumaa Arenduskeskus	Võru linn	1	13
Maris Koolitus	Võru linn	6	6
MTÜ Võru Autom	Võru linn	1	0
Ilves Koolituskeskus OÜ	Võru linn	2	34
MTÜ Kating Noored	Rõuge vald	20	45
Hooling Koolitused OÜ	Võru vald	21	0
Tule Teele OÜ	Võru vald	94	15
Natural Ella OÜ	Võru vald	1	0
Lasva Maarahvaõpistu	Võru vald	1	10
Põlistarkuste ja Rahvaravi Kool	Võru vald	45	64
Creativity Catcher OÜ	Rõuge vald	40	194
Võru Instituut	Võru linn	11	0
Reeder Keeltekool	Võru linn	52	89
Raul Kell Võrumaa Autokool	Antsla vald	8	28

Allikas: EHIS, 2020

Eeltoodud tabelis on õppeasutusena välja toodud ka SA Võrumaa Arenduskeskus, mille üheks põhifunktsiooniks on regioonis ettevõtluse, regionaalarengu, hariduse, tervise, infotehnoloogia, kultuuri, spordi, siseturvalisuse ja keskkonnateadlikkuse edendamine.

Lisaks kuulub Võrumaa Arenduskeskuse koosseisu haridusspetsialist, kelle ülesandeks on maakondliku hariduskorralduse kureerimine, munitsipaal, riigi- ja eraüldhariduskoolide ning -lasteaedade ühistegevuste ja täiendkoolituste ning õpilasürituste koordineerimine ning korraldamine, haridusvaldkonna arendusprojektide planeerimine ja elluviimine ning maakondlikes noorsootöö võrgustikes osalemine.

Võru maakonna arengustrateegias ei ole täiskasvanuharidusega seotud maakondlikku olukorda ning vajadusi selgelt kaardistatud. Välja on toodud asjaolu, et Võru maakonna elanike haridustase on Eesti keskmisest madalam ning madalam on ka nende inimeste hulk, kes osalevad ümber- ja täiendõppes või võtavad muul moel osa elukestva õppe programmidest. Kutseharidusega ja Võrumaa Kutsehariduskeskusega seotult on väljakutsena hetkeolukorra analüüsis kirjeldatud õppimisvõimaluste

tutvustamist ja reklaami õppijate arvu suurendamiseks. Samuti on välja toodud vajadus enam keskenduda rakendusliku kõrghariduse võimaluste pakkumisele ning õppimisvõimaluste loomise, sealhulgas ka erivajadustega õppijatele. Lisaks on välja toodud vajadus jätkuvalt investeerida kooli taristusse ning puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskuse TENTER³⁹ jätkusuutlikkuse tagamisse. Kuna elukestva õppe puhul näeb maakonna arengustrateegia ette täiendusõppes osalejate arvu jälgimist ja suurendamist, oleks vajalik maakondlik täiendusõppega seotud olukorra ja vajaduste kaardistamine ning valdkonna väljakutsetega strateegilisem tegelemine.

Eelnevalt kirjeldatud väljakutsete põhjal on maakonna arengustrateegias esile tõstetud prioriteetidena just soodsate tingimuste loomine elukestvaks õppeks läbi haridusvõrgu arendamise ning ka hoiakute muutmise kaudu. Lisaks tuleb maakonnas luua rohkem võimalusi erinevate füüsiliste ja vaimsete erivajadustega õpilaste haridustee jätkamiseks kutseõppes.

NOORSOOTÖÖ

Maakonnas on korraldatud noorsootöö piirkonnas tegutsevate noortekeskuste ning muude noortele suunatud organisatsioonide (nt volikogud, noortemajad, noortetoad) ja tegevuste kaudu. Võru linnas tegutseb noortekeskus ning samuti ka Võru linna Noortekogu. Võru Noortekeskus on partneriks Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse (Eesti ANK) poolt koordineeritavale Noorte Tugila⁴⁰ programmile, mille eesmärk on NEET-noorte (noored kes ei õpi või ei tööta) tagasitoomine kogukonna- ja ühiskonnaellu. Võru vallas tegutseb 5 noortekeskust: Kääpa, Orava, Sõmerpalu, Vastseliina ja Võru noortekeskus. Antsla vallas tegutseb kaks noortekeskust: Antsla Noortekeskus ja Kuldre Noortekeskus. Lisaks tegutseb Antsla Valla Noortevolikogu. Rõuge vallas toimub noorsootöö Rõuge Noorsootöö Keskuse tegevuse kaudu. Rõuge Noorsootöö Keskus hõlmab järgnevaid noorsootööasutusi – Haanja noortemaja, Misso noortetuba, Mõniste noortekeskus, Nursi noortetuba, Ruusmäe noortekoda, Rõuge noortekeskus, Varstu noortemaja ja Viitina noortetuba. Setomaa vallas töötavad avatud noortekeskused Värskas, Meremäel ja Mikitamäel ning lisaks tegutseb Obinitsa Külakeskuses noortetuba.

Kuigi maakonnas on toimiv noorsootöö ning toimib koostöö noorsootöö valdkonna sees, vajab tähelepanu noorsootöö tihedam sidumine formaalse haridusega. Noorsootöö ning koolide tihedama koostöö vajadus on välja toodud ka maakonna arengukavas, kus tuuakse esile, et haridus ja noorsootöö on teineteist täiendavad ning panustavad ühisesse eesmärki. Samuti tõstatakse teema haridusspetsialistidega läbi viidud intervjuudes.

6.4. VÖRUMAA MUNITSIPAALKOOLIDE ARENGUSTRATEEGIA 2011 – 2019 JA TÄNANE OLUKORD

ÕPILASTE ARVU MUUTUS ÜLDHARIDUSES, SH KOOLIVÕRK | Võrreldes 2010. aastaga on **laste arv muutunud kümne aastaga negatiivses suunas**. Kui 2010. aastal oli I-III kooliastmes kokku 3555 õpilast, siis 2019/2020 õppeaastal 3118 (täpsem jaotus näha tabelis 5). Selline laste arvu muutus on seotud rahvastiku vähenemisega ja ei ole seega tekkinud muude põhjuste tõttu. **Kodulähedane kool** on oluline, mida näitab ka see, et **koolide arv asukoha mõttes ei ole kümne aasta jooksul drastiliselt muutunud** – 2010. aastal ei olnud HaridusSilma alusel maakonnas ühtegi algkooli ja oli 17 põhikooli, 2020. aastal oli koolivõrku mõnevõrra ümber korraldatud ja maakonnas on 3 algkooli ja 16 põhikooli. Vahepealse haldusreformiga liideti Võrumaaga ka Setomaa vald, mis omab koolide koguarvus siiski mõju. Samas on näha, et koolide ümberkorraldamises on pigem pööratud tähelepanu koolide efektiivistamisele ja otsitud siiski lahendusi

³⁹ Puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus on avalikku sektorit, puidutöötlemise ja mööblitootmise ettevõtteid, haridus- ning teadus- ja arendusasutusi, teiste sektorite ettevõtteid ühendav võrgustik, mis omab parimaid teadmisi ja oskusi materjalides, tehnoloogiates, tootmise juhtimise ja tootearenduse valdkonnas.

⁴⁰ Noorte Tugila on osa Euroopa Liidu poolt algatatud Eesti Noortegarantii riiklikust tegevuskavast, mille eesmärgiks on nt töö kaotanud või koolist lahkunud noortele võimalikult kiire naasmine ühiskonnaellu.

kodulähedase kooli säilimiseks. Põhihariduse sisulise poole pealt on tehtud eelmises arengukavas järgnevad ettepanekud, mis on jõudnud ka käesoleval hetkel lahenduste leidmiseni läbi võrgustike:

- õpetajatel kujundada ainetevahelisi seoseid ja kasutada klassidevahelise koostöö võimalusi aineõpetuse planeerimisel;
- õpetajatel analüüsida iga õpilase edasijõudmist ning tema arengu tegelikku toetamist, et õpilased ei lahkuks koolist põhiharidust omandamata.

Gümnaasiumiastmetes on vähenemine toimunud 10 aastaga pea poole võrra. 2010. aastal oli maakonnas gümnaasiumiastmes õppijaid 954 õpilast ja 2019/2020. aastal pea poole võrra vähem ehk 478 (tabel 5). Üheks vähenemise põhjuseks võib olla ka seminarides toodud probleem, et lapsed suunduvad gümnaasiumiastmes õppima teistesse piirkondadesse, eelkõige Tartusse. Selle probleemi lahendamise ettepanekud oli arengustrateegia ettepanekute hulgas, nt:

- koolidel analüüsida tegelikke põhjusi, miks vahetavad gümnaasiumiõpilased kooli – elukohavahetus, perekondlikud põhjused, aga ka kohanematus koolikultuuriga, konfliktid kaasõpilaste ja pedagoogidega jms
- koolidel analüüsida, kas põhikooliõpetajate edasi õppima asumise põhjuseks väljapoole Võrumaad on see, et Võrumaa gümnaasiumid ei paku piisavalt võimete kohast üldkeskharidust
- koolidel koos kooli pidajatega täpsustada õpilaste gümnaasiumisse vastuvõtmise tingimused, arvestades õpilaskandidaatide akadeemilist võimekust ja potentsiaali omandada üldkeskharidus
- koolidel koos kooli pidajatega arendada gümnaasiumis tugisüsteeme – nt õppenõustamine, psühholoogiline ja karjäärinõustamine – õpilaste nõustamiseks, et nad oskaksid näha valikuid edasiõppimiseks harjumuspärasest laiemalt, samuti leida sellele mõjus sekkumine hariduse kvaliteedi ja valikute rohkuse tagamisega. Kuna probleem on siiski säilinud ka 10 aastat hiljem, siis tuleb leida tõhusamad meetmed probleemi lahendamiseks.

Gümnaasiumiastmes on koolide osas tehtud suuremaid muudatusi: täiskasvanute gümnaasium on liidetud Võrumaa Kutsehariduskeskusega ja Võru linnas asub puhas gümnaasium, mis kuulub riigile. Varasemalt oli Võru linnas kaks munitsipaalgümnaasiumi, mis on täna tegutsemas põhikoolidena. Põhikooliks on ümber korraldatud ka Misso KK ja Varstu KK. Maakonna statistikasse on liitunud haldusreformi tulemusel Värska gümnaasium.

Maakonnas tegutsevate koolide nimekiri ja õpilaste arvud on leitav omavalituste lõikes tabelis 10.

HARIDUSTÖÖTAJATE KVALIFIKATSIION | Eelmises arengukavas oli tähelepanu pööratud õpetajate kvalifikatsioonile ja selle tõstmisele. Arengukava koostamise hetkel olid õpetajad jaotatud ametijärkude järgi, mida käesoleval hetkel enam ei kasutata. 2010. aastal vastas maakonna koolides töötavatest õpetajatest kvalifikatsioonile 91,5%. 2020. aastal vastas õpetajatest kvalifikatsioonile vaid 64% (vt tabel 16). See on olnud märkimisväärne langus, mille üheks põhjuseks võib olla ka eelmises strateegias toodud probleem õpetajate suhteliselt kõrge keskmise vanusega. Võrgustike kommunikatsioonitegevused, motiveerimise ja tunnustamise tegevused võiksid siinkohal pakkuda tuge noorte õpetajate piirkonda leidmisel, käesoleval proovib lahendada iga KOV ja asutus oma kitsaskohad iseseisvalt.

TUGITEENUSED | Tugiteenuste osas on tugiteenuste järgi vajadus hinnanguliselt üha suurenenud (vt andmepäring “Tugispetsialistide vajaduse kaardistamine”). Tugispetsialistide arv on maakonnas kümne aastaga Haridussilma andmetel kasvanud märkimisväärselt – 2010. aastal oli tugispetsialiste maakonnas 38 ja 2020. aastal 59. Võrdlust mõjutab kindlasti ka haldusreformi tulemusel maakonna piiride nihkumine, kuid käesoleva töö raames kerkis probleemina ülesse jätkuv tugispetsialistide puudus, sest abivajavate laste arv on samuti tõusutrendis. Rõuge vallas alustas 2019. aasta sügisel tööd Rõuge Koostöö Keskus, millega püütakse oma KOV piires lahendada probleemi, et tugiteenused oleksid kõigile kättesaadavad. Sarnaselt on püütud lahendada tugiteenuste kättesaadavuse probleemi ka teistes eesti omavalitsustes, nt Elva vald, Mustvee vald, Saaremaa, Viljandi linn jt.

HUVIHARIDUS Huvihariduses osalejate arvud on toodud KOVde lõikes ja osalemise kohta võib anda hinnangu, et lapsed soovivad huvihariduses jätkuvalt osaleda. Huvi erinevate kooliväliste tegevuste vastu on säilinud ja mitteosalemise põhjuseks võib olla laste liigne päevane koormus. Õppeaastal 2019/2020 oli Võru maakonnas kokku 17 huvikooli, kus õppis 2 682 last 100 õppekaval. Enamik huvikoolidest on koondunud Võru linna ning huvikoolide poolt pakutavate tegevuste hulgas on nii muusika ja tants (8 huvikooli); sporditegevused (6 huvikooli); kunst ja käsitöö (2 huvikooli) ning lugemisoskuse arendamine (1 huvikool). Lisaks huvikoolidele osalevad lapsed veel ka huviringides, mille kohta on 2019/2020. aasta kohta info esitatud KOVde ülevaate juures. Võrgustikud nägid rohkem huviringides osalemist samas ka võimalusena, et pakkuda osa üldhariduse õpiväljundite omandamist läbi mitteformaalse õppe.

Kokkuvõttes oli Võrumaa munitsipaalkoolide arengustrateegia 2011 – 2019 mahukam kaardistus KOVde ja haridusametuste lõikes, millega võrreldes on olukord muutunud küll tulenevalt vahepealsest haldusreformist, kuid üldised soovitusel kooli pidajatele hariduse kvaliteedi tagamiseks on suuresti säilinud. Jätkuvalt on võrgustike tööühmades toodud esile järgnevad probleemid, millele võrgustike koostöö kaudu lahendusi otsitakse:

- Õpilaste koormus formaalse ja mitteformaalse hariduse omandamisel, mis sõnastati ka võrgustikes lahendatavaks väljakutseks.
- Õpetajate ja teiste haridustöötajate pideva arengu toetamine, mis sai ka oluliseks lähtekohaks võrgustike arendamisel.
- Omavahelise kogemuste jagamise soodustamine kõikides haridusvaldkondades ja valdkonna üleselt, mis on ka võrgustike üks põhiline eeldus.
- Väljalangevuse vähendamine ja õpingute jätkamine kogu elukaare vältel on jätkuvalt akuutne.
- Tugiteenuste piisav kättesaadavus ja parimate sekkumismeetmete leidmine.

6.5. HARIDUSVALDKONNA HETKEOLUKORD KOHALIKE OMAVALITSUSTE LÕIKES

Lähtuvalt Eesti Vabariigi haridusseadusest on kohalikele omavalitsustele antud pädevus järgmistest haridusvaldkonda koordineerivates tegevustes:

- Kavandada oma halduspiirkonna hariduse arengu programme ja viiva neid ellu;
- Asutada, reorganiseerida ja sulgeda õigusaktides ettenähtud korras munitsipaalharidusametusi ning registreerida oma halduspiirkonnas asutatud haridusametusi;
- Tagada oma halduspiirkonna munitsipaalharidusametuste majandusliku teenindamise ja finantseerimise;
- Määrata ametisse ja vabastada ametist neile alluvate haridusametuste juhte;
- Prognoosida vajadust õpetajate järele, abistada haridusametusi töötajate leidmisel;
- Tagada õpetajatele eluruumi ning muud õigusaktides ettenähtud soodustused;
- Pidada koolikohustuslike laste arvestust ja tagada koolikohustuslike täitmise kontrolli, anda lastele koolikohustuslike täitmiseks ainelist ja muud abi, korraldada sõitu haridusametusse ja tagasi, tagada meditsiiniabi ning toitlustamine õppetöö ajal;
- Korraldada haridusametuste meetodilist teenindamist, anda haridusametuste juhtidele ja õpetajatele nõu koolikorralduslikes küsimustes;
- Korraldada laste ja noorte kutsealast informeerimist ja anda neile vastavaid soovitusi;
- Pidada puuetega inimeste arvestust ning korraldada nende õpetamist.

Järgnevates alapeatükkides on kirjeldatud haridusvaldkonna hetkeolukord viie kohaliku omavalitsuse lõikes. Kirjeldus põhineb nii dokumendianalüüsil (kohalike omavalitsuste kodulehed ja arengukavad) ning haridusspetsialistidega läbi viidud intervjuudel ning nende poolt esitatud andmetel.

VÕRU VALD

ALUS- JA ÜLDHARIDUSVALDKOND

Võru valla haridusasutuste võrk on küllaltki tihe nii alus-, üld- kui elukestva õppe osas koolide arvu silmas pidades. Võru vallas on kuus lasteaeda ning lasteaiad asuvad geograafilises vaates koolide lähedal, mis võiks luua eeldusi heaks omavaheliseks koostööks. Eralasteaedadest tegutseb vallas waldorflasteaed Terve Pere Aed (lasteaeda peab SA Werrone, kes peab ka Väike Werrone kooli Võru linnas). Võru valla haldusterritooriumil tegutseb kuus üldharidust pakkuvat kooli, keskharidust on võimalik omandada neist kahes. Riigikoolidest on vallas Võrumaa Kutsehariduskeskus, kus pakutakse 2020/2021. õppeaastast ka täiskasvanute õpet⁴¹.

Võru valla lasteaedade ning seal käivate laste arv on võrreldes 2018/2019. õppeaastaga püsinud stabiilsena. Samuti on püsinud stabiilsena üldharidust omandavate õpilaste arv. 2020 aasta kevadel suleti Võru Täiskasvanute Gümnaasium. Võru valla eripäraks on see, et geograafiliselt asub vald rõngana ümber keskuse, ning seetõttu õpivad paljud Võru valla lapsed teistes omavalitsustes, enim Võru linnas ning samuti maakonnast kaugemal, eelkõige Tartus. Teiste omavalitsuste munitsipaal-, riigi- ja erakoolides omandab Võru valla õpilastest põhiharidust 240 õpilast ja keskharidust 151 õpilast (kokku 391 õpilast).

HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Võru valla haridusspetsialisti sõnul on valla lapsed küllaltki aktiivsed ning paljud võtavad osa erinevatest huvitegevustest. Võru vallas on kokku 39 huvikooli/huviringi, millest 22 on munitsipaalomanduses (tegutsevad koolide juures) ja 17 eraomanduses⁴². Sealjuures on erinevate huvitegevuste ring väga lai ning leida võib nii erinevate spordialadega tegelevaid huviringe kui ka kunsti-, käsitöö-, robotika- ning palju teisi ringe. Kokku käis erinevates ringides 928 last ning juhendajaid oli kokku hinnanguliselt⁴³ 63. Ainsa munitsipaalhuvikoolina tegutseb vallas Vastseliina Muusikakool. Paljud Võru valla lapsed osalevad tegevustes ka väljaspool valla territooriumit – ligikaudu 700 noort. Teenuspakkujate arv on pidevalt muutuv ning selget trendi välja ei ole võimalik tuua. Näiteks hiljuti mõjutas teenusepakkujaid Covid-19 viiruspandeemia tõttu rakendatud eriolukord, mis sundis osasid teenusepakkujaid tegevust peatama või lõpetama. Võru valla erinevates piirkondades tegutseb ka viis noortekeskust, kus pakutakse lastele ja noortele samuti erinevaid kooliväliseid tegevusi.

HARIDUSSPETSIALIST

Võru vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonda kuulub haridusspetsialist, kelle ametijuhendiga kinnitatud teenistusülesannete hulka kuuluvad muu seas järgmised tegevused: valdkonna eelarve koostamisel ja haridusasutuste arengukavade väljatöötamisel osalemine, hariduspoliitika ja haridussüsteemi arengukava väljatöötamise protsessis osalemine, koolide tegevuse koordineerimine, koolide ja huvitegevust korraldavate asutuste nõustamine ning valdkonna teabe koordineerimine, vahendamine ja avalikustamine.

TUGISPETSIALISTID

Andmepäringuga kogutud andmete alusel vajavad hinnanguliselt lasteaedades logopeedi tuge 131, eripedagoogi tuge 115 ning psühholoogi tuge 19 last. Koolides vajavad logopeedi tuge 213, eripedagoogi tuge 209, sotsiaalpedagoogi tuge 163 ning psühholoogi tuge 170 õpilast. Seega on vajadus tugispetsialistide järgi küllalt suur ning praegune tugispetsialistide kättesaadavus ei ole piisav. Võru vallas on lasteaedades töötavaid tugispetsialiste kokku üheksa ning enamus neist töötavad osalise koormusega. Vaid üks tugispetsialistidest töötab täiskoormusega (Lasva lasteaia eripedagoog), kuigi reaalne vajadus

⁴¹ 2020. aasta septembrist on võimalik Võrumaa Kutsehariduskeskuses jätkata põhihariduse ja üldkeskhariduse omandamist kõikidel Võru Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilastel peale kooli sulgemist.

⁴² Andmed saadud Võru valla haridusspetsialistilt, seisuga 01.10.2019

⁴³ Huviringide kodulehekülgede andmetel

erinevate spetsialistide osas on suurem. Lasteaedade puhul ei nähta suurt vajadust psühholoogide järgi, kuid puudus on tuntav eripedagoogide osas. Koolide puhul on suurim puudus psühholoogidest – mõnes koolis töötab psühholoog osalise koormusega ning mitmes koolis puudub sellel ametikohal spetsialist. Suurem vajadus on ka eripedagoogide järele, sest haridusspetsialisti sõnul on erivajadustega õpilaste arv aastatega suurenenud. Praegu täidavad koolides töötavad tugispetsialistid ka teisi rolle, näiteks töötavad aineõpetaja või klassijuhatajana.

KOOSTÖÖ JA VÄLJAKUTSED

Valla siseselt on hästi toimiv koostöövõrgustik haridusasutuste juhtide tasandil, kuid enam koostööd oodatakse maakonna tasandil praktikute vahel ning erivajadustega laste toetamise teemadega seotult. Ka valla arengukavas on tähelepanu pööratud vajadusele suurendada koostööd Võru linnaga. Valla ühe peamise väljakutsena haridusvaldkonnas nähakse tugispetsialistide puudumist haridusasutustes, ning üleüldiselt erivajadustega laste vajadusi arvestavate võimaluste vähesust. Samuti on mureks kvalifitseeritud õpetajate vähesus – 2019/2020. õppeaastal vastas kvalifikatsioonile 77% algharidusasutuste pedagoogide haridus ning 79% üldhariduspedagoogide haridus.

VÕRU LINN

ALUS- JA ÜLDHARIDUSVALDKOND

Võru linnas on maakonna teiste kohalike omavalitsustega võrreldes suurim lasteaedades käivate laste ning kooliõpilaste arv ning linna haridusvõrk vastab nõudlusele. Võru linnas on lasteaedaid neli ning üldhariduskoole on kokku viis: kolm munitsipaalkooli, millest kaks on põhikoolid ning üks erivajadustega laste kool (Võru Järve Kool). Viimases toimub õppetöö lihtsustatud riikliku õppekava alusel toimetuleku- ja hooldusõppe järgi ning õpilaste jaoks on kättesaadav rehabilitatsiooniteenus. Lisaks on linnas üks riigikool ning ka üks erakool (Väike Werrone Kool), milles tegutseb 1.-6. klass. Võru linnas tegutsev erakool on waldorfpedagoogikat järgiv kool. Võru linna lasteaedade ja ka koolide arv on võrreldes 2018/2019. õppeaastaga püsinud stabiilsena ning seal käivate laste arv on kasvanud. Teistest valdadest käib Võru linna üldhariduskoolides 311 ning lasteaedades 130 last.

HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Võru linna võib huvitegevuste osas pidada maakonna keskuseks, kuhu on koondunud suur osa huvitegevustest. Linna arengustrateegias on huviharidus seatud oluliseks prioriteediks ning huvihariduse võimalustesse investeeritakse iga-aastaselt. Võru linnas on õpilastele mitmeid huvikoolide ja huviringide poolt pakutavaid tegevusi, sh muusika- ja kunstitude ning sporditegevusi. Võru linna haridusspetsialisti sõnul on positiivne see, et huvitegevuses osalevate noorte arv on viimaste aastate jooksul kasvanud. Kahel eelneval aasta oli hinnanguline mitteosalevate noorte osakaal 28%, kuid 2019/2020 õppeaastal on see näitaja 22%⁴⁴. Igapäevast noorsootööd teostab linnas MTÜ Võru Noortekeskus. Lisaks tegutseb linnas noorte esinduskogu – Võru Linna Noortekogu.

HARIDUSNÕUNIK

Võru linnavalitsuse koosseisu on määratud ka haridusnõunik, kelle ametijuhendiga kinnitatud teenistusülesannete hulka kuuluvad muu seas: linnavalitsuse hallatavate üldhariduskoolide ja koolieelsete lasteasutuste tegevuse planeerimine, korraldamine ja analüüsimine; linnavolikogu poolt kujundatud hariduspoliitikat elluviimine; üldhariduskoolide ja koolieelsete lasteasutuste arengukavade koordineerimine, väljatöötamine ja elluviimine.

TUGISPETSIALISTID

Linna lasteaedades vajavad hinnanguliselt logopeedi tuge 256, eripedagoogi tuge 187, sotsiaalpedagoogi tuge 10 ning psühholoogi tuge 51 õpilast. Võru linna koolides vajavad hinnanguliselt logopeedi tuge 285, eripedagoogi tuge 196, sotsiaalpedagoogi tuge 371 ning psühholoogi tuge 140 last. Asutuste lõikes on võrreldes teiste omavalitsustega tugispetsialisti teenused küllalt hästi kaetud ning spetsialistid töötavad asutustes üldjuhul täiskoormusega. Enamjaolt ei pea tugispetsialistid oma põhitöö kõrval asutuses

---

⁴⁴ Andmed saadud Võru valla haridusspetsialistilt, seisuga 2019/2020 õppeaasta.

lisakohustusi, kuid mõnes koolis täidetakse siiski ka aineõpetaja või klassijuhataja rolli. Vaatamata tugispetsialistide küllalt heale kättesaadavusele, on enamike haridusasutuste lõikes siiski vajadus suurendada mõne konkreetse eriala tugispetsialistide arvu ning konkreetne vajadus varieerub haridusasutuste lõikes.

KOOSTÖÖ JA VÄLJAKUTSED

Omavalitsuse tasandil tehakse hariduse vallas koostööd asutuste juhtide, linna arendusosakonnaga, linna majandamisega seotud osapoolte (investeeringuid puudutavad teemad) ning sotsiaalosakonnaga. Maakonna tasandil toimib koostöö nii teiste omavalitsuste haridusosakondade kui haridusasutustega. Enam koostööd oodatakse erivajadustega laste toetamise osas. Samuti toob linna arengukava välja vajadust suurendada koostööd noorsootöö osas haridusasutuste (sh ka huviharidus) ning teiste osapoolte vahel (lapsevanemad, linn, politsei jt). Koolide osas hinnatakse taristut heas seisus olevaks, kuid suurema väljakutsena nähakse lasteaedade taristu korrastamist ning haridusasutuste rekonstrueerimine on investeeringute kavast fikseeritud. Lisaks vajab linnas lahendamist nii õpetajate kui tugispetsialistide puuduse temaatika. Maakonna valdade lõikes on Võru linnas küllalt positiivne olukord õpetajate kvalifikatsiooni osas – kvalifikatsioonile vastab 87% lasteaia pedagoogide haridus⁴⁵ ning 91% koolide pedagoogide⁴⁶ haridus. Huvihariduse osas nähakse vajadust pöörata enam tähelepanu tehnikalaste huviringide pakkumisele.

RÕUGE VALD

ALUS- JA ÜLDHARIDUSVALDKOND

Rõuge vallas on viis lasteaeda, neli neist tegutsevad koolide juures (Haanja kooliga liidetud lasteaed Haanja külas, Misso kooliga liidetud lasteaed Misso alevikus, Mõniste kooliga liidetud lasteaed Kuutsi külas, Rõuge lasteaed Rõuge alevikus ja Varstu kooliga liidetud lasteaed Varstu alevikus). Rõuge vallas on viis munitsipaalkooli ning üks erakool (huvipõhine demokraatlik kool). Munitsipaalkoolidest üks on 6-klassiline ning ülejäänud 9-klassilised. Valla arengustrateegias on välja toodud, et üle poole õpilastest õpib Rõuge Põhikoolis. Rõuge vallas ei ole võimalik omandada üldkeskharidust ja seetõttu suunduvad lapsed keskharidust omandama teiste omavalitsuste üldkeskharidust pakkuvatesse koolidesse või riigigümnaasiumisse. Rõuge valla lasteaedade ning seal käivate laste arv on võrreldes 2018/2019. õppeaastaga püsinud stabiilsena. Koolide osas on üldiseks mureks õpilaste vähenenud arv, seda eriti just omavalitsuse äärealadel asuvates koolides. Vaatamata sellele, et õpilaste arv on viimastel õppeaastatel pisut kasvanud, on õpilaste arv suures määras madal.

HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Rõuge vallas ei ole ühtegi huvikooli, kuid lastele pakuvad tegevusi 55 huviringi, kus on võimalik osa võtta 127 erinevast tegevusest nii spordi, muusika, näitekunsti, tehnika jpt valdkondadega seotult. 27 huviringi on korraldatud eraettevõtete poolt ning ülejäänud leiavad aset koolides. Kokku võttis tegevustest osa ligikaudu 1464 last⁴⁷. Lisaks osalevad valla lapsed ümberkaudsete valdade huvikoolides, põhiliselt just Võru linnas. Rõuge valla poolt kompenseeritakse lastele transpordikulu. Samuti toetab omavalitsus oma laste osalemist teise KOVi asutuses konkreetsele asutusele. Haridusspetsialisti sõnul osaleb huvitegevuses suurem osa kooliõpilastest. Rõuge vallas tegutseb noortekeskus, kus toimub vallasisene noorsootöö korraldamine. Piirkonnas on noortetoad, noortemajad ning noortekojad (kokku 8 maja). Rõuge vallas tegutseb ka noortevolikogu, mille liikmeskonda on kaasatud noored valla kõikidest piirkondadest.

HARIDUSSPETSIALIST

Rõuge vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna koosseisu kuulub ka haridusspetsialist, kelle ametijuhendiga kinnitatud tööülesanded katavad muu seas järgmised tegevused: osalemine hallatavate haridusasutuste tegevuste analüüsimisel ja planeerimisel; haridusasutuste arengukavade koostamise nõustamine ning nende seotuse jälgimine sisehindamise tulemuste ning valla arengukavaga; vallavalitsuse,

---

⁴⁵ Tabel 9

⁴⁶ Tabel 11

⁴⁷ Andmed saadud Rõuge valla haridusspetsialistilt, seisuga 2020. aasta algus.

valla teenistujate ning töötajate, haridusasutuste, lapsevanemate, õpilaste ja koostööpartnerite nõustamine valla koolikorralduslikes, haridusvaldkonda ja -süsteemi puudutavates küsimustes ning vajalike analüüside koostamises; noorte huvitegevuse vajaduse välja selgitamine, valla huvitegevusega seonduva koordineerimine, huvitegevuse tegevuskava koostamine ja koordineerimine, täitmine ja aruandluse koostamine, informatsiooni haldamine üldhariduskoolide huvitegevuse kohta.

TUGISPETSIALISTID

Rõuge lasteaias on logopeedi tuge vajavaid lapsi hinnanguliselt 30. Koolides (siin arvestatud ka koolide juures tegutsevate lasteaegade lapsed) vajab hinnanguliselt logopeedi tuge 71 last, eripedagoogi tuge 63 last, sotsiaalpedagoogi tuge 86 ning psühholoogi tuge 37 last. Rõuges tegutseb 2019. aasta septembris kohaliku omavalitsuse loodud koostöökeskus, mille eesmärk on koondada oma valla hallatavate haridusasutuste tugispetsialistid ühtse juhtimise alla, et tõsta haridust toetavate tugiteenuste kvaliteeti ja kättesaadavust. Alates 2020 aasta sügisest pakutakse Koostöökeskuse kaudu ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust lastele ja noortele. Rõuge haridusspetsialisti sõnul on koostöökeskusel suur väärtus, sest läbi tugispetsialistide koostöö võimaldab pakkuda erinevate tugispetsialistide teenust väikestes koolides ja lasteaedades ka vajaduspõhiselt. Tänu koostöökeskusele on Rõuges hästi kaetud erinevate haridusasutuste tugispetsialistide vajadus ning spetsialistidest suurt puudust pole.

KOOSTÖÖ JA VÄLJAKUTSED

Valla siseselt teeb omavalitsus koostööd koolidega ning maakonnas suheldakse tihedamalt Võru linna ja Võru valla haridusspetsialistidega ning Antsla valla spetsialistidega noorsootöö ja huvihariduse vallas. Enam koordineeritud koostööd oodatakse maakonnaüleselt haridusspetsialistide vahel. Valla arengustrateegias on üheks prioriteediks kõrge kvaliteediga hariduse pakkumine, et kohalikud inimesed valiksid lastele oma piirkonna haridusasutused. Siinkohal on oluline tegeleda kvalifitseeritud õpetajate puudusega - hetkel on omavalitsuste lõikes just Rõuges selles osas kõige keerulisem olukord (kvalifikatsioonile vastab 66% lasteaegade pedagoogide⁴⁸ haridusest ning 61% koolide pedagoogide⁴⁹ puhul). Valla arengustrateegia näeb tähelepanu vajava väljakutsena ka hariduslike erivajadustega õpilaste õpikeskkonna jätkuvat kaasajastamist ning individuaalsetest vajadustest lähtuva õppe korraldamist.

SETOMAA VALD

ALUS- JA ÜLDHARIDUSVALDKOND

Setomaa vallas saavad lapsed haridust omandada oma valla siseselt kuni gümnaasiumiastme lõpuni. Vallas tegutseb kolm kooli – neist üks gümnaasium ning kaks põhikooli. Kahe viimase juures tegutseb ka lasteaed ning lisaks on vallas üks eraldiseisev lasteaed. Vallas ei tegutse ühtegi eralasteaeda ega erakooli. 2019/2020. õppeaastal on võrreldes eelneva aastaga lasteaegade ja koolide arv jäänud samaks, kuid tõusnud on lasteaias käivate laste ning ka kooliõpilaste arv. Vaatamata sellele positiivsele arengule on Setomaa vallas üldhariduse osas peamisteks väljakutseteks siiski vähene õpilaste arv ning ka arengustrateegias on tõstatatud sellega tegelemine. Nagu maakonnas laiemalt on vallas mureks ka kvalifitseeritud õpetajate puudus – kvalifikatsioonile vastab 69% lasteaegade⁵⁰ ning 75% koolide pedagoogide⁵¹ haridusest. Koolide taristu uuendamine on vallas jätkuvaks prioriteediks ning arengukava näeb ette erinevate haridusasutuste fassaadide, hoonete jms korrastamist ning renoveerimist.

HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Setomaa vallas tegutseb ainsa huvikoolina Värskas muusikakool, lisaks pakuvad lastele erinevaid huvitegevusi 16 huviringi (sh 10 munitsipaalhuviringi), mille tegevustest võttis osa 86 õpilast⁵². Huviringid toimuvad nii koolide kui ka noortekeskuste eestvedamisel. Pakutavate tegevuste ring on lai – võimalik on osa võtta nii spordi-, muusika- ja tantsutundidest ning ka näiteks kokandus- ja matkaklubi tegevustest.

⁴⁸ Tabel 9

⁴⁹ Tabel 11

⁵⁰ Tabel 9

⁵¹ Tabel 11

⁵² Andmed saadud Setomaa valla haridusspetsialistilt, seisuga 30.06.2020.

Vallas tegutseb Värskas noorsootöökeskus. Lisaks on avatud noortekeskused (ANK) Värskas, Meremäel ja Mikitamäel ning Obinita Külakeskuses asub noortetuba. Noorsootöö osas on valla arengustrateegias välja toodud noorte kaasamisel ühe takistusena asjaolu, et kaugemal elavatel noortel on keeruline osa võtta erinevatest huviringidest ja noortekeskuste tegevustest puuduliku ühistranspordi korralduse tõttu.

TUGISPETSIALISTID

Setomaa arengustrateegias ei ole selgelt kaardistatud tugispetsialistide vajadust erinevate haridusasutuste lõikes ning on välja toodud, et valla ainus sotsiaalpedagoog jagab oma aega erinevate haridusasutuste vahel. Koolides puuduvad psühholoogid, kuid samas on vallas erinevat tuge vajavate laste arv aasta-aastalt kasvanud ning seetõttu on oluline võimaldada lastele tugiteenuseid. Kokku vajab Setomaa vallas haridusasutustes (sh ka Värskas Muusikakool)⁵³ logopeedi tuge 84 last, eripedagoogi tuge 19 last, sotsiaalpedagoogi tuge 87 last ning psühholoogi tuge 20 last. Lisaks vallavalitsuses töötavale sotsiaalpedagoogile, kes teenindab kogu valla haridusasutusi, on haridusasutustes üldiselt võimalik saada ka logopeedi ning eripedagoogi teenust. Küll aga ei tööta haridusasutustes ühtegi psühholoogi ning teiste tugispetsialistide ametikohad on osalise koormusega ja seetõttu ei ole vallas reaalne vajadus tugispetsialistide järele täielikult kaetud.

KOOSTÖÖ JA VÄLJAKUTSED

Omavalitsuse siseselt tehakse aktiivselt koostööd haridusasutuste juhtidega. Samuti toimib vallas omavaheline koostöö lasteaedade ning koolide vahel. Rohkem koostööd oodatakse konkreetsete valdkondade vahel – näiteks täiskasvanuhariduse ja tugiteenuste valdkond võiks haridusspetsialisti sõnul olla enam koordineeritud just maakonna tasandil. Haridusvaldkonnas on väljakutseks oma valla õpilaste mujal koolides õppimine, samuti pedagoogide kvalifikatsiooni temaatika. Kindlasti on vallas enam vaja tähelepanu pöörata tugiteenuste võimaluste laiendamisele, sest hetkel ei ole vallas tugispetsialistide vajadus kaetud.

ANTSLA VALD

HARIDUSVALDKOND

Antsla vallas tegutseb kaks lasteaeda, üks neist kooli juures. Vallas tegutsevad kolm kooli – üks neist gümnaasium ning kaks põhikooli. Lisaks on ühes viimastest (Urvaste kool) võimalik põhikooli järgselt jätkata kutseõpet. Urvaste kool on riigikool, kus on võimalik õppida erivajadustega lastel. Antsla valla lasteaedade ja koolide arv on võrreldes 2018/2019. õppeaastaga püsinud stabiilsena. Samuti ei ole muutunud lasteaedades käivate laste arv, kuid koolides on mõneti vähenenud õpilaste arv. Vaatamata sellele on üldhariduse puhul vallas peamiseks murekohaks pikas perspektiivis vähenev õpilaste arv. Antsla vallas on vastava kvalifikatsiooniga pedagoogide osakaal valla keskmisest kõrgem – lasteaedade puhul on see 90%⁵⁴ ning koolide puhul 86%⁵⁵.

HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Huvikoolidest tegutseb vallas vaid Antsla Muusikakool kuid lastele pakuvad tegevusi mitmed huviringid – kokku 61 erinevat ringi, kus osales ligikaudu 345 noort⁵⁶. Huviringe pakuaettevõtjad erasektor ning paljud asuvad ka koolide või noortekeskuste juures (6 huviringi on erapakkujate korraldatud ning ülejäänud tegutsevad koolide/rahvamajade/noortekeskuste juures). Valla esindaja sõnul võtab erinevatest huvitegevustest osa enamik lastest ning väga vähe on neid õpilasi, kes üheski ringis ei käi. Valla esindaja

---

⁵³ Andmed esitatud kõikide asutuste lõikes kokku, kuna Meremäe Kooli ja Mikitamäe Kooli puhul ei ole koolide juures tegutsevaid lasteaedasi eraldi arvestatud.

⁵⁴ Tabel 9

⁵⁵ Tabel 11

⁵⁶ Andmed saadud Antsla valla noorsootööspetsialistilt, seisuga 01.03.2020.

sõnul on vallas positiivne see, et viljeletakse koolitöö ja noorsootöö omavahelist põimumist – koolivälise tegevuste puhul on eesmärgiks mõtestatud tegevused konkreetsete õpiväljunditega.

TUGISPETSIALISTID

Antsla valla arengustrateegias ei ole tugiteenuste võimaluste teemat eraldi käsitletud. Arendustegevusena on tugiteenuste süsteemi arendamine (sh tugisikute võrgustiku loomine) mainitud, kuid detailsem ülevaade olemasolevatest tugiteenustest ning hinnang tugispetsialistide vajadusele vallas puudub. Valla hinnangul vajavad koolides logopeedi tuge 85, eripedagoogi tuge 54, sotsiaalpedagoogi tuge 78 ning psühholoogi tuge 40 last. Lasteaedades on logopeedi tuge vajavaid lapsi 58, eripedagoogi tuge vajavad 24 last⁵⁷, sotsiaalpedagoogi tuge 12 ning psühholoogi tuge 6 last. Vallas on kõikides asutustes küll vajalikud spetsialistid olemas, kuid enamik neist töötab osalise koormusega, mistõttu ei kata spetsialistide kättesaadavus reaalselt vajadust.

KOOSTÖÖ JA VÄLJAKUTSED

Omavalitsuse siseselt tehakse koostööd nii noorsootöötajate kui koolidega. Koostöö osas on ootused rohkem osaleda maakonnaülestel kohtumistel ja teistest koostöövormides, kuid Antsla vallas takistab seda mõneti haridusspetsialisti ametikoha puudumine. Hetkel on hariduse koordineerimisega seotud ülesanded jaotatud valla teiste ametnike vahel. Hariduse ja noorsootöö nähakse olulisena põhi- ja gümnaasiumihariduse säilitamisele ja arendamisele piirkonnas, et valla lastele oleks tagatud kvaliteetsed õppimisvõimalused. Suure ohuna vallale nähakse gümnaasiumihariduse võimaluse kadumist. Kvaliteetse hariduse ja noorsootöö säilitamisel on oluliseks investeeringud nii Antsla koolihoone renoveerimiseks kui Antsla noortekeskuse ruumide rekonstrueerimiseks. Veel nähakse, et eraldi teemana tuleks tegeleda täiskasvanuhariduse arendamisega ning kitsaskohaks on ka erivajadustega lastele vajalike tingimuste ja võimaluste pakkumine. Viimase puhul on kindlasti vajalik arendada koostööd valla territooriumil asuva riigikooli Urvaste kooliga, kus on erinevad võimalused erivajadustega lastele kuid seni ei ole selles osas koostööd tehtud.

---

⁵⁷ Ühe lasteaia puhul on kokku arvestatud eripedagoogide ja sotsiaalpedagoogide vajadus.

6.6. ÜLEVAADE VÕRU MAAKONNA HARIDUSVALDKONNA HETKEOLUKORRA TUGEVUSTEST, VÄLJAKUTSETEST JA ARENGUVÕIMALUSTEST

Omavalitsustes töötavate haridusvaldkonna spetsialistidega läbi viidud intervjuude ja dokumendianalüüsi raames kaardistatud olukorra põhjal võib maakonnas kogu valdkonna **tugevustena** välja tuua järgnevaid asjaolusid:

- Omavalitsuste siseselt **tugev koostöö haridusasutuste vahel**. Intervjuudes toodi välja, et üldiselt toimib omavalitsuste siseselt hästi koostöö lasteaedade ja koolide vahel. **Koostöös leitakse lahendusi tuge vajavatele lastele** ning lahendatakse operatiivselt tekkinud probleemid.
- **Koostöökeskus (Rõuge)**. Rõuge valla ühe suure tugevusena nähakse tugispetsialistide koostöökeskust, mis koondab kõikide Rõuge Vallavalitsuse hallatavate haridusasutuste tugispetsialistid ühtse juhtimise alla, suurendades seeläbi toetavate tugiteenuste kvaliteeti ja kättesaadavust Rõuge valla lastele ja noortele.
- **Laiad võimalused huvitegevusteks**. Maakonna üheks tugevuseks on lai tegevuste ja võimaluste hulk ning seda kõikide omavalitsuste tasandil. Lisaks on omavalitsused loonud võimalused lastele ka teiste piirkondade huvitegevustest osa võtmiseks.
- **Noosotöö valdkonnas** on erinevaid projekte ja algatusi, mis soodustavad omavahelist **koostööd valdkonna sees ning ka omavalitsuste üleselt**.
- **Elukestva õppe osas** on piirkonnas maakonna eripärasid arvestav ja mitmekülgseid haridusteenuseid pakkuv **Võrumaa Kutsehariduskeskus**. Kutsehariduskeskuse sees on ühendatud tasemeõppe erinevad võimalused, täiendkoolitused ja kompetentsikeskus.

Väljakutsete osas on püütud kaardistada intervjuude ja hetkeolukorra ülevaatest lähtuvalt erineva mõjuga nõrkusi.

- **Haridusspetsialistide ülesannete lai skoop**. Intervjuudest Võru maakonna kohalike omavalitsuste haridusspetsialistidega ilmnes, et ametikoha ülesannete skoop on lai ning tihti tegeletakse ka haridusvaldkonnast väljapoole ulatuvate teemadega. Ülesannete liialt lai valgumine võib takistada konkreetsete teemadega fookuseeritult tegelemist ning võib mõjuda pärssivalt ka maakonnaülesele koostööle, juhul kui ei leita aega erinevatest maakonnaülestest üritustest osa võtmiseks.
- **Haridusspetsialisti puudumine (Antsla)**. Antsla valla puhul on haridusspetsialisti ametikoha puudumine loonud olukorra, kus haridusvaldkonnaga seotud ülesanded on jagatud mitme teise valla töötaja vahel. Selline korraldus ei võimalda haridusvaldkonnaga piisavalt tegeleda ning lisaks ei võeta aktiivselt osa maakonnaülesest koostööst.
- **Pedagoogide ja tugispetsialistide puudus**. Nagu ka Eestis laiemalt, on Võru maakonnas puudus kvalifitseeritud pedagoogidest ning tugispetsialistidest. Pedagoogide puudus võib mõjuda pärssivalt pakutava õppe kvaliteedile ning tugispetsialistide puuduse tõttu jäävad toeta hariduslike erivajadustega lapsed. Väljakutseks on noorte spetsialistide leidmine piirkonda, õpetajate keskmine vanus on 40-50 aastat.
- **Õpilaste arvu vähenemine**. Õpilaste arvu vähenemine on ohuks piirkonna väikekoolidele, kus õppetegevuse jätkumine sõltub piisavast õpilaste arvust. Koolide sulgemine mõjuks omavalitsustele negatiivselt ning suurendaks ebavõrdsust piirkonnas.
- **Täiskasvanuharidus kui madal prioriteet**. Intervjuudest ilmnes, et täiskasvanuhariduse võimaluste edendamiseks maakonnas süsteemselt ja järjepidevalt ei tegeleta ning koostöö selles osas on puudulik. Täiskasvanuharidusega tegelemine on aga piirkonna jaoks oluline, sest see hõlmab ka

näiteks piirkonna töötutele koolitusvõimaluste pakkumist ja seeläbi töötuse probleemiga tegelemist.

- **Erivajadustega lastele laiemate ja läbimõeldumate võimaluste loomine.** Kuigi omavalitsuste poolt püütakse pakkuda piisavaid võimalusi erivajadustega lastele, on erivajadustega laste vähesed võimalused jätkuvaks murekohaks. Lisaks sellele, et paljudes haridusasutustes ei ole piisavaid tingimusi, piirab võimalusi ka tugispetsialistide puudus piirkonnas. Ühe võimaliku lahendusena nähakse maakondliku tugispetsialistide koostöökeskuse loomist, mis aitaks tõstaks tugiteenuste taset maakonnas ning suurendaks teenuste kättesaadavust. Maakondliku tugikeskuse vajadus on välja toodud ka arengustrateegias.
- **Vähene süsteemne koostöö maakonna tasandil.** Intervjuudest haridusspetsialistidega ilmnes, et koostöö teiste valdade kolleegidega ei ole kuigi regulaarne. Haridusspetsialistide sõnul aitaks koostööd parandada koostöö süsteemsem korraldus läbi regulaarsete kohtumiste. Eriti olulisena nähakse koostöö toimimist just temaatiliste valdkondade osas, näiteks erivajadustega õpilaste vajadustega või täiskasvanuharidusega seotult. Lisaks toodi välja, et kohtumistel osalemiseks peaks olema tagatud paindlikud võimalused, sh virtuaalse osalemise võimalus.

Intervjuude raames kaardistati ka esmased võimalused, kuidas läbi koostöö parandada tänaseid kitsaskohti:

- **Maakondliku koostöö suurendamine läbi Võrumaa Arenduskeskuse.** Piirkonnas nähakse võimalusena haridusvaldkonnas koostöö tugevdamiseks ja koordineerimiseks läbi Võrumaa Arenduskeskuse. Näiteks toodi intervjuueritud haridusspetsialisti poolt välja, et läbi arenduskeskuse tegevuste oleks võimalik piirkonda õpetajatele atraktiivsemaks muuta (soodsate tingimuste pakkumine vms).
- **Kolleegilt kolleegile kogemuste jagamine.** Intervjuueritud haridusspetsialistide poolt toodi välja, et maakonnas võiks toimida süsteemsem koostöö läbi kogemuste jagamise erinevate omavalitsuste koostööspetsialistide vahel. Kuna haridusspetsialistide hinnangul tegeletakse tihti sarnaste probleemide lahendamisega, annaks teiste valdade kolleegide kogemus väärtusliku panuse erinevate kitsaskohtadega tegelemiseks.
- **Uute õpetamismudelite kasutuselevõtt.** Haridusspetsialistide poolt on välja toodud, et ühe potentsiaalse võimalusena pedagoogide puuduse lahendamiseks võiks kaaluda virtuaalsete tundide läbiviimist. Selline lahendus võimaldaks konkreetsete ainetundide õpetajatel läbi viia kaugõpet kohalikes koolides, kuhu õpetajaid asukoha tõttu või muudel põhjustel on raske värvata.